

ΜΕΡΟΣ ΤΕΤΑΡΤΟΝ

Ἐπιγραφαὶ ἀπὸ τῆς 94^{ης} μέχρι τῆς 158^{ης} Ὀλ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α΄.

Γραφὴ καὶ ὀρθογραφία.

Ἐν Ὀλ. 94, 6', ἐπὶ Εὐκλείδου ἄρχοντος, διὰ νόμου γραφέντος ὑπὸ τινος Ἀρχίνου, τὸ ἐν Ἰωνίᾳ εὐχρηστον ἀλφάβητον, ὅπερ διὰ τοῦτο ἐκαλεῖτο Ἰωνικόν, εἰσήχθη καὶ εἰς δημοσίαν τῶν Ἀθηναίων χρῆσιν, ὃν ἤδη πρὸ ἱκανοῦ αὐτόθι χρόνου εἰς χρῆσιν ἰδιωτικὴν. Βαθμηδὸν δὲ περὶ τοὺς αὐτοὺς σχεδὸν χρόνους ἐπεκράτησε καὶ εἰς πᾶσαν τὴν λοιπὴν Ἑλλάδα.

Ἦν δὲ τὸ ἀλφάβητον τοῦτο αὐτὸ τὸ καὶ σήμερον παρ' ἡμῖν ἐν χρήσει, καὶ ἦσαν τὰ γράμματα ἐπὶ τῆς ἐποχῆς ταύτης ὡς φαίνονται ἐν Σχ. 62. Τὰ δὲ μᾶλλον πρὸς δεξιὰ εἰσὶ τῶν ἄλλων μεταγενέστερα, καὶ ἐν Ἀθήναις οὐδὲν αὐτῶν ἀπαντᾷται πρὸ Ὀλ. 120· τὰ δὲ νεώτερα σχήματα τῶν Ζ, Θ, Μ, Ξ, Π μόνον περὶ τὰ τέλη τῆς ἐποχῆς εὐρίσκονται, καὶ τότε δὲ σπανίως ἐν Ἀττικῇ. Ἴδε ὡς παραδείγματα Σχ. 63-67.

Τινὲς δ' ἀλλοιώσεις τῶν θεμελιωδῶν τούτων σχημάτων ἀπαντῶνται ἐνιαχοῦ, εἰς ἐπιγραφὰς δήμων καὶ μικρῶν πόλεων, ὡς ἐστὶ τὸ δεύτερον σχῆμα τοῦ Β ἐν τινὶ ἐπιγραφῇ

ἐν Μαρκοπούλῳ, χωρίῳ τῆς Ἀττικῆς πρὸς τῷ Ὀρωπῷ, ἐξ Ὀλ. 114, α' (1).

Μετὰ τῆς γραφῆς δὲ ταύτης εἰσῆχθη καὶ ἡ νέα ὀρθογραφία, ἡ ἑκτοτε διαρκῶς ἐπικρατήσασα. Ἐνιαχοῦ ὁμῶς, καὶ μάλιστα ἐν Ἀθήναις, διάφορα ἔχνη τῆς ἀρχαίας παρέμειναν ἐπὶ τῶν πρώτων καὶ χρόνων τῆς ἐποχῆς ταύτης.

Οὕτω τὸ Η ἀπαντᾶται πολλάκις ἔτι κατ' ἀρχὰς γραφόμενον Ε, μάλιστα εἰς τὴν κατάληξιν τῆς θηλυκῆς ἐνικῆς δοτικῆς, οἷον ΕἰκοστΕΙ ἐξ Ὀλ. 119 γ' (2), καὶ ἀγαθΕΙ τύχΕΙ σταθερῶς μέχρις Ὀλ. 120.

Ἡ δὲ δίφθογγος ΕΙ γράφεται ἔτι ἐνίοτε Ε εἰς ἄς περιστάσεις καὶ ἐν τῇ προλαβούσῃ ἐποχῇ, κυρίως μέχρι Ὀλ. 106· οἷον ἄπερον, ἐξ Ὀλ. 95, γ (3)· Ερα, ἐξ Ὀλ. 100, δ' (4)· χρηματίζΕν, ἐξ Ὀλ. 102, β (5)· ἀλλ' ἀπαντᾶται σπανίως ἔτι καὶ μέχρις Ὀλ. 127 (6).

Εἰς τινὰς δὲ λέξεις τὸ Ι γράφεται ΕΙ, κυρίως ὁμῶς ἐκτὸς τῆς Ἀττικῆς, ὡς ἀποτεῖσας, ἐν Δελφοῖς, ἐξ Ὀλ. 100(7), καὶ ἐν Κρήτῃ (8)· καὶ ἐν αὐτῇ ἔτι τῇ Ἀττικῇ (9).

Ἡ δὲ δίφθογγος ΟΙ γράφεται πολλάκις ἔτι Ο, μέχρι τῆς 100ῆς Ὀλυμπιάδος μάλιστα συνεχέστατα, ἰδίως εἰς τὰς καταλήξεις τῆς ἐνικῆς γενικῆς τῶν δευτεροκλήτων, ὡς ἐν Σχ. 67· Λυσαν|Ο, ΤεισάνδρΟ, ΕὐβΟλίδΟ, καὶ τῆς αἰτιατικῆς πληθυντικῆς τῶν αὐτῶν, καὶ τῆς εἰς οὐς γενι-

(1) Rang. II, 418.

(2) Rang. II, 22.

(3) C. I. 150.

(4) C. I. 84.

(5) C. I. 856.

(6) Rang. II, 43.

(7) C. I. 1688.

(8) C. I. 2556.

(9) C. I. 120.

της τῶν τριτοκλήτων· προσέτι δ' εἰς τὴν λέξιν *Βουλὴ* καὶ ἄ· ἐξ αὐτῆς. Ἐξ Ὀλυμπιάδος δὲ 127 εὗρηται *Ον* ἀντὶ *Θν* (10).

Καὶ ἄλλα δὲ τινα ἔχνη τῆς ἀρχαίας ὀρθογραφίας ἀπαν-
 ῶνται, σπανιώτερα ὅμως πάντοτε γινόμενα προϊόντων τῶν
 χρόνων. Οὕτως ἔστιν ὅτε τὸ *Κ* τρέπεται ἔτι εἰς *Γ* πρὸ τοῦ
Α· τὸ *Ν* τῶν ἄρθρων εἰς *Μ* πρὸ τοῦ *Μ* καὶ *Π*· τὸ *Ν* τῆς
ν εἰς *Γ* πρὸ τοῦ *Κ*, ὡς ἐν *Κορίνθῳ*, Σχ. 67, καὶ εἰς *Σ*
 πρὸ τοῦ *Σ*.

Καὶ ἕτεροι δὲ τινες ἀρχαῖσμοι εὗρηνται εἰς σπανίας ἐπι-
 γραφὰς τῆς ἐποχῆς ταύτης, ὧν τινες ἴσως ἀντεγράφησαν
 ἐξ ἀρχαιοτέρων. Οὕτω *ΜεταΧΣύ*, *ΘεῶΜ* *Πρός*, ἐν ἐπι-
 γραφῇ ἐπὶ Ἑρμοῦ, ἥτις εἰκάζεται (11) ὡς ἐξ ἀρχαιοτέρας
 ἀντιγραφεῖσα ἢ ἀμέσως μετ' Εὐκλείδην χαραχθεῖσα· *Ηόρος*
Ηελίκης, καὶ τοῦτο, ὡς φαίνεται, ἐξ ἀρχαιοτέρας στήλης
 ἀντιγραφέν. Ἀλλ' ἐκτὸς τῆς Ἀττικῆς τὸ *ΧΣ* ἀντὶ τοῦ *Ξ*
 ἀπαντᾶται καὶ εἰς χρόνους βεβαίως μεταγενεστέρους τοῦ
 Εὐκλείδου. Τοῦτο φερ' εἰπεῖν ἔχει τὸ ἐν Δελφοῖς βᾶθρον τοῦ
 Ὑπατοδώρου καὶ Ἀριστογείτονος (12), οὗς ὁ Πλίνιος τάτ-
 τει εἰς τὴν 102^{αν} Ὀλυμπιάδα (13). Καὶ ἀποδίδωσι μὲν ὁ
Κιρχόφ (14) τὴν ἐπιγραφὴν εἰς τὴν 89^{ην} Ὀλυμπιάδα, διότι
 ἔργον τι τῶν καλλιτεχνῶν τούτων εἶδεν ἐπίσης ἐν Δελφοῖς
 ὁ Πausanίας (15) ἀνατεθὲν ὑπὸ τῶν Ἀργείων ἐκ τῶν λα-
 φύρων τῆς περὶ Οἰνόην νίκης, ἥτις κατ' ἐκείνην περίπου
 τὴν ἐποχὴν ἐγένετο· ἀλλ' ἐκτὸς τοῦ ὅτι μικρὰ ἐστὶ τῶν

(10) Rang. II, 43.

(11) C. I. 525.

(12) C. I. 25.

(13) XXXIV, 19.

(14) Stud. z. Gesch. d. Griech. Alph. Σ. 89.

(15) I', 10.

Ὀλυμπιάδων ἡ διαφορά, δὲν πρέπει νὰ λησμονηθῇ καὶ ὅτι τὰ λάφυρα πολλάκις ἔμενον ἐπὶ πολὺ ἀποτεταμειυμένα πρὶν ἢ γίνῃ χρῆσις αὐτῶν πρὸς κατασκευὴν μνημείων, ὡς τὰ ἐκ Μαραθῶνος μετὰ πολλὰ ἔτη μόνον παρήγαγον τὴν φειδαϊκὴν Πρόμαχον (16).

Ἡ δὲ ξὺν πρόθεσις γράφεται ἤδη συνεχέστερον σύν.

Τ' ἀριθμητικὰ δὲ σημεῖα ἐξακολουθοῦσιν εἰσέτι ὄντα δεκαδικά, ἀλλ' ἤδη εἰσάγονται εἰς δημοσίαν χρῆσιν καὶ τ' ἀλφαριθμητικά, ὄντα δύο εἰδῶν·

α'. Τὰ 24 γράμματα τοῦ συμπεπληρωμένου ἀλφαβήτου ἐμφαίνουσι τοὺς 24 πρώτους ἀριθμοὺς εἰς οὓς ἀντιστοιχοῦσιν, ὡς εἰς τὰς Ὀμηρικὰς ῥαψωδίας, καὶ ὡς εἰς τὰ Ἡλιαστικὰ σύμβολα, φέροντα ἐν τῶν πρώτων δέκα γραμμάτων Α-Κ, εἰς ἐνδειξιν ἐκάστης τῶν δέκα δικαστικῶν φυλῶν εἰς ἃς διηροῦντο οἱ 5000 Ἡλιασταί, καὶ ὑπὸ τὸ γράμμα ἦν κεχαραγμένον τὸ ὄνομα ἐκάστου εἰς τὴν φυλὴν ἐκείνην λαχόντος Ἡλιαστοῦ (17). Εὐρίσκονται δὲ τοιαῦτα σύμβολα, ἢ ἐνεπίγραφα χαλκᾶ ἐλασμάτια ἐντὸς τάφων, διότι φαίνεται ὅτι συνεθάπτοντο πολλάκις μετὰ τοῦ Ἡλιαστοῦ, εἰς μνημόσυνον τῆς δικαστικῆς ἀξίας ἣν εἶχεν οὗτος περιβληθῇ ποτε (18).

β'. Κυρίως ὅμως τὰ γράμματα παρίστων τοὺς ἀντιστοιχοῦντας ἀριθμοὺς κατὰ τὸ ἐπόμενον σύστημα. Τὰς 9 μονάδας ἐνέφαινον τὰ γράμματα Α-Θ, παρεντιθεμένου τοῦ F μεταξὺ τοῦ Ε καὶ τοῦ Ζ εἰς παράστασιν τοῦ ἀριθμοῦ 6.

Τὸ σημεῖον δὲ τοῦτο, εἴτε ὡς δίγαμμα, εἴτε ὡς ἀριθμός, ἐλάμβανε καὶ τὰς διαφόρους ἐν Σχ. 62, α' παριστωμένας

(16) Παγκ. Ἰστ. Καλλιτ. Α, 297.

(17) C. I. 207-210. 411. — Rang. II, Ἀρ. 1300-1302.

(18) Ἀριστοφ. Πλοῦτ. 277.

μορφάς, ἐξ ὧν ἡ τελευταία παρήγαγε τὴν μετὰ ταῦτα διὰ τοῦ τ ἢ σ παράστασιν τοῦ ἀριθμοῦ 6. Τὰς 9 δὲ δεκάδας ἀνέφαινον τὰ γράμματα I- ρ ἢ ι , τούτου παρεντιθεμένου, κατὰ τὴν ἀρχαίαν αἰολοδωρικὴν γραφὴν, μεταξὺ τοῦ Π καὶ τοῦ P. Αἱ δ' ἐννέα ἑκατοντάδες παρίσταντο διὰ τῶν γραμμάτων P- Ω , μεθ' ὧ προστίθεται, εἰς παράστασιν τοῦ ἀριθμοῦ 900 τὸ ἀρχαῖον Σάν, ὑπὸ τὸ ὄνομα Σανπί, καὶ τὴν μορφήν ϖ , μὴ ἀπαντώμενον ὅμως οὔτε εἰς ἐπιγραφάς οὔτε εἰς νομίσματα, ἀλλὰ μόνον εἰς τὸν αἰγυπτιακὸν πά-
 πυρον τῶν Παρισίων ὑπὸ τὴν ἐν Σχ. 62, α' μορφήν. Αἱ χιλιάδες δὲ παριστῶντο διὰ τῶν αὐτῶν γραμμάτων, προσυ-
 πογραφομένης κεραίας, ἥτις ὅμως παραλείπεται ὡς ἀκίς δὲν ἀμφιβάλλεται ἡ ἀξία τῶν ἀριθμῶν (19). Εἰς τινὰς δ' ἐπι-
 γραφάς ἐμφαίνει τὰς χιλιάδας τὸ σημεῖον Z, προηγούμενον τῶν ἀριθμῶν (20). Ἡρξάτο δὲ βεβαίως ἡ ἐφαρμογὴ τῶν ἀριθ-
 μητικῶν τούτων σημείων ἀπὸ τῶν χρόνων καθ' οὓς τὰ γράμ-
 ματα F, ρ καὶ τὸ Σάν ἦσαν ἐντὸς τοῦ ἀλφαβήτου. Ἀλλ' εἰς δημοσίαν χρῆσιν ἦλθον μόνον κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην.

Ὡς δὲ πρὸς τὸν τρόπον τῆς γραφῆς, κατ' ἀρχὰς ἐπεκρά-
 τει σχεδὸν ἡ στοιχιδὸν διάθεσις τῶν γραμμάτων μέχρι κυ-
 ρίως τῆς 100^{ης} Ὀλυμπιάδος. Ἐκτοτε ὅμως ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον παραμελεῖται, μέχρις οὗ τέλος παντάπασιν ἐγ-
 καταλείπεται.

Ἡ δὲ στίξις ἐστὶ κυρίως : , καὶ διαιρεῖ πρὸ πάντων τοὺς ἀριθμούς.

Ἐπιτμήσεις δὲ λέξεων γίνονται συνεχῶς, κατὰ τὸ μᾶλ-
 λον ἢ ἥττον μεγάλοι, μάλιστα ἐθνικῶν ὀνομάτων, ἢ λέ-
 ξεων συνεχῶς εἰς τὴν ἐπιγραφὴν ἐπανερχομένων, ἢ ὡς ἐκ

(19) C. I. 2758.

(20) C. I. 1992. 3265.

τῆς ὑποθέσεως εὐκόλως ἐννοουμένων, οἶον· ΓΑΡΓΗΤΤΙ. ΓΑΡΓΗΤΤ. ΓΑΡΓΗΤ. ΓΑΡΓ.—ΑΔΟΚΙ. ΑΔΟ (ἤτοι ἀδόκιμος, συνεχῶς ἐπαναλαμβανόμενον εἰς τὰς ἐπιγραφὰς τῶν νεωρίων)· ΕΔ (ἔδωκεν, αὐτόθι), ΕΝΤΕ(λῶν), ΕΠΕ-ΣΚΕΥ(ασμένη), ΕΡΓ(ον), ΚΑΙ(νή), ΣΚ(ευοθήκη, αὐτ.). —ΩΝ(ητής) (21).

Γλῶσσα δὲ τῶν πλείστων ἐπιγραφῶν τῶν χρόνων τούτων ἐστὶν ἡ κοινή. Ἄλλ' ἐνιαχοῦ, καὶ ἰδίως κατὰ τὴν ἀρχὴν τῆς ἐποχῆς, πολλαὶ ἐξ αὐτῶν ἐγράφοντο καὶ εἰς τὴν ἐκασταχοῦ ἐπιχώριον. Καὶ αἱ μὲν Ἀττικάί, αἱ Ἰωνικάί τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, αἱ Δωρικάι καὶ Αἰολικάί τῆς Πελοποννήσου καὶ τῶν ἀποικιῶν ἀκολουθοῦσι κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἦτον τοὺς ἐν τῇ γραμματικῇ γνωστοὺς κανόνας τῶν διαλέκτων τούτων.

Ἄλλ' αἱ Βοιωτικάί, τῶν κοινῶν κανόνων πολὺ μακρυνόμεναι, ἀπαιτοῦσιν ἰδιαιτέραν μνείαν. Καὶ ἦν μὲν Αἰολικὴ διάλεκτος καὶ ἡ Βοιωτικὴ· ἀλλ' ἡ ὑπὸ τῶν Γραμματικῶν κυρίως γνωστὴ ὡς Αἰολικὴ, ἡ Σαπφικὴ ἢ Λεσβικὴ, ἦν μικτὴ ἐκ τῆς κυρίως Αἰολικῆς (τῆς Ἀχαϊκῆς) καὶ πιθανῶς καὶ ἐκ τῶν διαλέκτων τῶν ἀρχαιοτέρων ἀποίκων τῶν περικειμένων μερῶν τῆς Μικρᾶς Ἀσίας. Οἱ Βοιωτοὶ δ' ἐξ ἐναντίας ἦσαν αὐτόχρημα Αἰολεῖς Πελασγοί, εἰσβαλόντες ἐκ Θεσσαλίας εἰς Βοιωτίαν 60 ἔτη μετὰ τὰ Τρωϊκά· καὶ ἡ γλῶσσά των ἦν αἰολοθεσσαλική, καὶ ἀναμιγεῖσα μετὰ τῆς ἐγχωρίου Βοιωτικῆς διαλέκτου, μιᾶς τῶν ἀρχαιοτάτων Ἑλληνικῶν, ἔμεινεν ἐν χρήσει κυρίως παρὰ τῷ λαῷ, χωρὶς νὰ καλλιεργηθῇ ὑπὸ τῶν συγγραφέων, οἵτινες κατὰ τὴν Λεσβικὴν μᾶλλον ἐποίουν, καὶ διὰ τοῦτο ἦν ἐκτὸς τῆς Βοιωτίας ὀλίγον γνωστὴ.

(21) C. I. 163.

Μόναι δὲ πηγαὶ πρὸς γνῶσιν αὐτῆς εἰσί, α', τῆς Ταναγραΐας Κορίννης μικρά τινα ἀποσπάσματα, « ὅποῖα συνήσειν ἔμελλον Αἰολεῖς », ὡς λέγει ὁ Πausανίας(22), εἰ καὶ τὰ ἐπικά τοῦλάχιστον αὐτῆς ἐγράφησαν δωριστί, ὡς ἀποδεικνύουσι τὰ σωζόμενα λείψανα· β', Τοῦ Ἀριστοφάνους ὁ Ἀχαρνεῦσι Βοιωτός (23), ὅστις ὅμως δὲν ὁμιλεῖ τὴν Βοιωτικὴν καθάραν, ἐκτὸς ἂν τὸ κείμενον παρεφθάρη ὑπ' ἀμαθῶν ἀντιγραφέων· γ', Σπάνιαι μαρτυρίαι γραμματικῶν· δ', Αἱ σωζόμεναι ἐπιγραφαί.

Καὶ καθαρῶς μὲν Βοιωτικαὶ ἐπιγραφαί, ἢ κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον Βοιωτισμοὺς περιέχουσαι δωρικαὶ ἢ κοιναὶ ἀπαντῶνται μετὰ τὸ Ὀλ. 130 καὶ 135. Ἐκτοτε δ' ἀντικαθιστᾷ ἐπὶ τῶν μνημείων ἡ κοινὴ τὴν Βοιωτικὴν διάλεκτον, ἣτις ὅμως ἀναμριβόλως παρέμεινε πάντοτε εἰς τὸν ὄχλον, καὶ ὑπῆρξεν ἐν τῶν χυδαίων ἀρχαίων γλωσσικῶν στοιχείων, ἅτινα συναναμιγνέντα παρήγαγον τὴν σήμερον καθομιλουμένην.

Ἔχει δ' ἡ Βοιωτικὴ πολλὰ τὰ κοινὰ μετὰ τῆς Αἰολικῆς, ὡς αἰολικὴ καὶ αὐτή, καὶ μετὰ τῆς Δωρικῆς, συγγενοῦς τῇ Αἰολικῇ. Ἰδιάζοντες ὅμως αὐτῆς χαρακτῆρες εἰσὶν οἱ ἀκόλουθοι·

Οἱ Βοιωτοὶ δὲν ἦσαν, ὡς οἱ Αἰολεῖς, ψιλωταί, καὶ τὸ δατὺ Η ἀπαντᾷται εἰς τὰς ἐπιγραφὰς αὐτῶν καὶ ὅτε δὲν ἦτο πλέον ἀλλαχοῦ γενικῶς ἐν χρήσει.

Τὸ δὲ F μετεχειρίζοντο εἰς τὰς ἐπιγραφὰς ὅπως καὶ οἱ αἰολοδωριεῖς, ἥτοι(24) πρὸ τῶν ἀρχικῶν φιλουμένων φωνηέντων τινῶν λέξεων· κατὰ τοὺς γραμματικούς καὶ πρὸ

(22) Θ, 22.

(23) ΣΤ, 868-922. 958-965.

(24) Ἰδ. Ἀνωτ. Μέρ. Β, Κεφ. Β, σ. 51.

τοῦ οὐ, οί, έός, γραπομένων φοῦ, φοι, φέός, ίσως διότι αί λέξεις αὗται αἰολικῶς έψιλοῦντο· έντός τῆς διφθόγγου ΑΥ (ραψαφυδός), καί μετά τήν δίφθογγον ΕΥ (βακεύφας), πρὸς έμπρασιν τῆς προφορᾶς τῶν διφθόγγων τούτων. Ἀπαντᾶται δέ προσέτι καί αφείδω, διότι ἦν ρίζα τοῦ αὐδή, κτλ., καί παρὰ Βοιωτοῖς μετεῖχε, φαίνεται, τῆς τραχείας τῶν παραγῶγων αὐτοῦ προφορᾶς.

Ἦσαν δ' οἱ Βοιωτοί, ὡς οἱ Ἀχαιοί, *βαρυνταί*, ἤτοι άνεβίβαζον τὸν τόνον, πλὴν εἰς προθέσεις καί εἰς συνδέσμους (25).

Ἐκ δέ τῶν φωνηέντων

Τὸ Α ᾤφηνον ἀμετάβλητον, πλὴν ὅτι ἡ λέξις στρατός καί τὰ έξ αὐτῆς παράγωγα έγράφοντο στροτός, *καλλίστροτος* κτλ. ὡς έν ταῖς έμαῖς *Ant. Hell. II, Ἀρ. 1304*.

Τὸ Ε μετέβαλλον εἰς Α, ὅπου καί ὁριστὶ καί αἰολιστί, οἶον *Ἰώνγα* = *έγωγε*. Ἰδίως δέ πρὸ τοῦ μ καί τοῦ ρ, οἶον· *τάμνειν*, *φάργον*, ὡς καί τήν σήμερον· *ἀμπολή*, *ἀργαστήρι*, *ἀργαλειό*.

Εἰς Ι δέ μετέβαλλον τὸ Ε πρὸ φωνηέντων, ὡς λέγει Ἀπολλώνιος ὁ Δύσκολος (26)· «Ἐπεὶ τὸ Ε εἰς Ι μεταβάλλουσι φωνήεντος έπιφερομένου»· οὐχί δέ καί πρὸ συμφώνου (27)· «Παρὰ Βοιωτοῖς οὐ μετατίθεται συμφώνου έπιφερομένου τὸ Ε εἰς Ι». Οὕτως έγραφον *Θιός*, άντὶ *Θεός*, τὸ *Λακωνιστὶ Σιόρ*, ὑποφαινόμενον καί έν Βοιωτικῇ, έν τῷ ὀνόματι *Σιαγορίδας*. - *Κλίωρ* άντὶ *Κλέωρ*. - *Ἰών*, ὅθεν τὸ Ἰταλικὸν *Ιο*, άντὶ *έγώ*, ἀφαιρέσει τοῦ τραχυντικοῦ

(25) Ἡρωδιανός ἢ Ἐρωτιανός (60 μ. Χ.), *Κῆπος Ἀδώνιδος*, Σ. 413, 20.— Γεώργ. Χοιροδοσκός (δ' ἢ ε' αἰῶν.), εἰς *Θεοδόσιον, περὶ κατόρων*. *Anecd. Bekk. III*, 1203.

(26) Π. Ἀντων. Σ. 355.

(27) Αὐτ. 385.

, ὡς παρ' ἡμῖν λέει ἀντὶ λέγει. Κυρίως δὲ συμβαίνει ἡ μεταβολὴ αὕτη εἰς τὰ Ε ὅσα ἐν τῇ ἀττικῇ διαλέκτῳ ἢ ἐξαλείφονται ἢ συναίρουσιν μετὰ τοῦ ἐπομένου φωνήεντος· ὡς ἴων ἀντὶ ἐών, ὦν· *Φέτια*, ἀντὶ ἔτεια, ἔτη. Κατὰ τὴν τροπὴν ταύτην γίνεται καὶ ἐν τῇ καθομιλουμένῃ τὸ νέα, νιά, καὶ πάντα τὰ τοιαῦτα.

Εἰς ΕΙ δὲ μετέβαλλον τὸ Ε εἰς τὰς πτώσεις τῶν εἰς εὐς καὶ κλης ὀνομάτων· οἷον *Θεσπιεῖος*, ἀντὶ *Θεσπιέως*· *Χαλκιδεῖα*, ἀντὶ *Χαλκιδέα*· *Διοκλεῖος*, ἀντὶ *Διοκλέους*· *ἱαρειάδδω*, ἐκ τοῦ ἱερεύς.

Τὸ δὲ Η μεταβάλλεται εἰς Α μὲν ἔνθα καὶ παρ' Αἰολοδωριεῦσιν, οἷον· τῆς *Ἀθάνας*.

Εἰς ΕΙ δὲ ὁμοίως ἔνθα παρ' αὐτοῖς, καὶ πολὺ συνεχέστερον, ὡς λέγει ὁ Ἡρακλείδης (28)· «*Ἐπεὶ γάρ φησι δι' ἔθος Βοιωτοῖς μηδέποτε τῷ Η χρῆσθαι ἐπὶ τῆς οἰκείας δυνάμεως, ἀλλ' ἐκάστοτε εἰς ΕΙ δίφθογγον μετατιθέται*». Ἐπομένως ἀπαντᾷται ἐν ταῖς ἐπιγραφαῖς· ἀνέθ*ΕΙ*κε, μ*ΕΙ* (μή), μ*ΕΙ*νος (μηνός), πο*ΕΙ*τάς (ποιητής). Προσέτι δὲ καὶ *ΘΕΙΒΕΙος*, *ἈθανΕΙος*, ἐκ τοῦ *Θειδῆος*, *Ἀθανῆος*, κατὰ Βοιωτικὴν πάλιν τροπὴν τοῦ αἰ εἰς η, ὡς κατωτέρω.

Τὸ δὲ Ι δὲν μεταβάλλεται· οὐδὲ τὰ ἐνίοτε ἀπαντώμενα *χΕΙλίης*, ἀντὶ *χιλίας*, εἰςὶ πάντα Βοιωτικά.

Τὸ Ο μεταβάλλεται ἐνίοτε εἰς Α αἰολοδωρικῶς· οἷον *Φίκατι* (εἴκοσι)· *διακάτιοι* (διακόσιοι).

Εἰς Ε δὲ μεταβάλλεται τὸ Ο μόνον εἰς τὰς λέξεις *Τρεφώνιος* καὶ *Ἐρχομενός*, ἐν ᾧ παρ' Αἰολοδωριεῦσιν ἡ τοιαύτη τροπὴ ἐστὶ πολὺ συνεχεστέρα, οἷον *ἔδοιντα* (ὀδόντα), *ἐδύνας* (ὀδύνας), *πρὲς* (πρός) (29), *Κέρκυρα* (Κόρκυρα),

(28) Εὐστάθ. Ὀδυσ. Β, 1442.

(29) Γρηγ. Κορίνθ. π. ἰδιωμ. τῶν διαλέκτων. 150.

Ἀπέλλων (Ἀπόλλων) κατὰ Δωριεῖς (30) καὶ κατὰ τοὺς ἀρχαίους Λατίνους (31).

Εἰς Ω δὲ τρέπεται τὸ Ο ἐν ταῖς λέξεσι ΔιΩγυσος, ΔιΩρούσιος.

Εἰς ΟΥ δὲ εἰς τὴν λέξιν Βούων, διὰ τὴν παραγωγὴν ἐκ τοῦ Βοῦς.

Τὸ δὲ Υ, μετὰ σύμφωνον, μεταβάλλεται εἰς δίφθογγον ΟΥ, διατηροῦσαν ὅμως τὸν χρόνον τοῦ Υ· οἷον· Κύνες (κύνες), Κάρονξ (κήρυξ) (32), καὶ παρὰ πᾶσι τοῖς Αἰολεῦσι θουγάτηρ (33), ὅθεν ἴσως καὶ παρὰ Λάκωσι δίφουρα ἢ γέφυρα· κοντάλα ἢ σκυτάλη.

Ἐκ δὲ τῶν διφθόγγων, ἢ αἰ (καὶ α, η) δὲν ὑπάρχει παρὰ Βοιωτοῖς, καὶ ἐν ταῖς Ταναγραῖαις ἐπιγραφαῖς μεταβάλλεται εἰς ΑΕ, ὡς παρὰ Λατίνοις, οἷον· ΑΕσχρώνδας. ΠλαύχΑΕ (Πλαύχα).

Συνηθέστερον δὲ τρέπεται ἢ αἰ, α, η εἰς η (ἄνευ ὑπογεγραμμένης), οἷον· Ἡσχίνας, Ἡσχρίων, Ἡολεῖα (Αἰολέα), χῆρε (χαῖρε), ἥγων (αἰγῶν), κῆ (καί), Θειβῆος, καὶ μεταβολῇ τοῦ η εἰς εἰ Θειβεῖος, τῇ Φελατίη (τᾶ ἢ τῇ ἐλατία), τῆς χιλίης (ταῖς χιλίαις), ἱππότη (ἱππόται), δεδόχθη (δεδόχθαι), ἦ (αἰ, ὡς παρ' ἡμῖν χυδαίως), πῆδα (παῖδα), τύπτομη (τύπτομαι), παλῆω (παλαίω), παληός (παλαιός) (34) ὡς παρ' ἡμῖν, καὶ ὡς καὶ τὸ ἡμέτερον γρηά).

Ἡ δ' ΕΙ τρέπεται εἰς Ι, οἷον· Εὐρίτων, κίμενος, Ἀργίος, ἄρχι, ὅπερ ἀποδεικνύει ὅτι ἐν Βοιωτίᾳ καὶ ἡ δίφθογγος εἰ εἶχεν εἰς τὰς πλείστας περιστάσεις τὴν σημερινήν

(30) Ἡρωδ. ἐν Εὐστ. Β, 185.

(31) Fæst.

(32) Ἑτωμ. Μ. 632. 51 — Ἀπολλ. π. Ἀντων. 324. 329. κτλ.

(33) Ἀλκμ.

(34) Ἑτωμ. Μ.

αὐτῆς προφορὰν· ὅτε ὁμῶς παράγῃται ἐκ συναιρέσεως δύο
ε, τότε μένει ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον εἰ, οἶον· *δορεῖται* (δο-
νέεται).

Ἡ δὲ δίφθογγος ΟΙ (καὶ ω) εἰς τὰς Βοιωτικὰς ἐπιγραφὰς
τῆς Τανάγρας γράφεται ΟΕ, ὡς παρὰ Λατίνοις, οἶον· *Διο-
νύσοε*.

Συνήθως ὁμῶς, ἐπομένου συμφώνου, ἢ εἰς τὸ τέλος τῶν
λέξεων, τρέπεται εἰς Υ· οἶον, *Φυκία* (οἰκία). *ἌΦυδος* (ἀρι-
δός), *κατάλυπον* (κατάλοιπον), *τύδε* (τοί δε), *τῷ δάμν* (τῷ
δάμῳ), *τῷ ἱάρν* (τῷ ἱερῷ), *τῷς ἄλλνς* (τοῖς ἄλλοις), *αὐτν*
(αὐτῷ), *ἵππνς* (ἵπποις), *ἔμν* (ἐμοί) (35), *ῶ* (οἶ), *ὄμηρν* (ὄμη-
ροι) (36), ὡς καὶ παρ' ἡμῖν *χυδαίως μοῦ*, *σοῦ*, *τοῦ* (ἀντὶ μοί,
σοί, τῷ). Ἐξαίρουνται δὲ μόνον κύρια τινὰ ὀνόματα, οἶον·
Μεροίτας, *Δημοτοίδας*.

Πρὸ δὲ φωνήεντος τῆς αὐτῆς λέξεως, ὅτε ἡ ΟΙ παράγῃ-
ται ἐκ τοῦ Ο, τρέπεται εἰς Ο, οἶον· *Ποείτας* (ποιητής). Εἰς
τινας δὲ λέξεις μένει τὸ καθαρὸν ΟΙ, οἶον· *Πινδάραιο*.

Ἡ δὲ ωῖ τρέπεται εἰς ΟΙ, οἶον· *Ἡροῖος* (Ἡρώιος) (37).
Ἀλλ' εἰς τὰς περιστάσεις ταύτας τὸ ω ἔστιν ἤδη θέσει
βραχύ, ὥστε τὸ ΟΙ παράγεται ἐκ τοῦ Οἶ.

Ἡ δὲ ΟΥ τρέπεται εἰς Ω, ἔνθα καὶ παρὰ τοῖς λοιποῖς
αἰολοδωριεῦσιν, οἶον· *τῷ πολέμῳ* (τοῦ πολέμου)· *θέλωσα*
(θέλουσα).

Ὡς δὲ πρὸς τὰς συναιρέσεις

ΑΩ συναιροῦνται εἰς ᾠ, ὡς ἐν *τάων*, *τῶν*. Ἀπαντᾷται
ὁμῶς οὐχ ἥττον *κατοπτάων*.

ΑΟ δέ, τὸ κοινῶς Ω, γίνεται παρὰ Βοιωτοῖς ΑΥ (ὡς τὸ

(35) Ἀπολλ. π. Ἀντων.

(36) Χοιροβ. εἰς Εὐστ. κανον.

(37) Ἐτυμ. Μ.

ΕΟ, κοινῶς ΟΥ ἢ ΕΥ), οἷον Σαυκράτειος, Σαύμηλος. Οἱ δ' Ἀρχάδες καὶ εἰς τὰς καταλήξεις ἐπιφέρουσι τὴν τροπὴν ταύτην· Ἀπολλωνίδαυ (Ἀπολλωνίδαο).

Ἀπαντᾶται δὲ καὶ ἡ κῤασις κ' ἡ, δηλαδὴ κῡ ἡ (καὶ ἡ, καὶ αἰ), ὡς παρ' ἡμῖν ὁ ὄχλος.

Ἐκ δὲ τῶν συμρώνων

Τὸ Δ πρὸ τῶν δασέων τρέπεται εἰς Θ αἰολικῶς, οἷον· οὐθέν. Τὸ δὲ ΔΙ, ἐπομένου φωνήεντος, τρέπεται εἰς Ζ (ἴσως μόνον εἰς τὴν πρόθεσιν διὰ), οἷον· Ζάθεος, Ζάλευκος.

Τὸ δὲ Θ εὗρηται τετραμμένον εἰς ΤΤ, οἷον· πίττομαι (πείθομαι).

Πρὸ τοῦ Ι δέ, ἐπομένου φωνήεντος, τρέπεται εἰς Σ οἷον· Σιώ, Σιαγορίδας, ἴσως ὅμως μόνον ἐν τοῖς συνθέτοις ἐκ τῆς (λακωνικῆς) λέξεως Σιδος (Θεός).

Τὸ Ζ δὲ τρέπεται πολλάκις εἰς Δ οἷον· Δῆθος, δυγός, Δεὺς (Ζῆθος, ζυγός, Ζεύς). Εἰς καταλήξεις δὲ ῥημάτων τρέπεται εἰς ΔΔ (ἐκ τοῦ αἰολικοῦ ΣΔ), οἷον· Γραμματίδδω (γραμματίσδω-ζω), ἐπειψάφιδδεν (ἐπεψήφιζεν), θερίδδεν (θερίζειν). Ἐνίοτε δ' αἰ εἰς ζω καταλήξεις τρέπονται εἰς ττω, καὶ κατὰ Ταραντίνους εἰς σσω, οἷον· σαλπίσσω, λακτίσσω, φράττω (φράζω) (38).

Τὸ δὲ Σ γίνεται πολλάκις Τ, ὡς παρ' Αἰολοδωριεῦσιν, οἷον· Φίκατι (εἴκοσι), Ποτειδάων (Ποσειδών), τοῦ (σὺ) ὡς τὸ Λατινικόν. Ἐκ τούτου τὸ ΣΤ τρέπεται πολλάκις εἰς ΤΤ, οἷον· Ἴττω (ἴστω) (39), καὶ τὸ ΣΣ εἰς ΤΤ, ὡς τὸ θάλαττα, ὅπερ λέγεται ὑπὸ τῶν γραμματικῶν τύπος βοιωτικός (40), κατασκευάττη (κατασκευάση), ὁπόττα (ὁπόσα).

(38) Γρ. Κορίν. ἐν Εὐσταθ. Ἰλ. Κ. 572.

(39) Ἀριστοφ. Ἀχαρν. 868. 919.

(40) Αἴλ. Διον. ἐν Εὐστ. Ἰλ. Κ. 813.

Προηγούμενου δὲ τοῦ Ν, μεταβάλλεται τὸ Σ εἰς Θ, ἔνθα ὁριστὶ μεναβάλλεται εἰς Τ, οἷον· ἔχωνθι (δωρ. ἔχωντι, κοινῶς ἔχωνσι), Ἴωνθι (δωρ. ἔωντι, κοιν. ὦνσι)· ἐν ᾧ Ἰῶσα, (διότι δωρ. ὦσα, κοινῶς οὔσα). Θελούθιος (ἐκ τοῦ Θελόνσιος, ὁ μὴν).

Τὸ Τ δὲ τρέπεται ἐνίοτε εἰς Π, ὡς εἰς Πέτταρα (τέτταρα. Αἰολ. Πέσσυρες, Πίσσηρες. Βλαχ. Patre. Γερμ. Vier).

Ἀντωνυμίας δ' εἶχον πολλάς ἰδίας οἱ Βοιωτοί, κατ' Ἀπολλώνιον. Ἐν ταῖς ἐπιγραφαῖς ὁμῶς ἀπαντᾶται μόνον τὸ (οἶ) καὶ τύδε (οἶδε).

Προθέσεις δὲ Βοιωτικαὶ ἀπαντῶνται· ποτὶ (πρός), πεδὰ (μετά, γενικῇ συντασσομένη), ἐς, καὶ μετὰ ταῦτα ἰς καὶ ἐν (ἢ εἰς).

Πολλὰ δὲ καὶ συγκοπαὶ ἀπαντῶνται προθέσεων, ὡς κατάν, καττό, καττὰς (κατὰ τάν, κατὰ τό, κατὰ τάς), καγγᾶν καὶ κατθάλατταν (καὶ ἐν (ἐς) γᾶν καὶ κατὰ θάλατταν), παρ τάν, παρ τᾶς, τῆς ἀποκοπῆς τοῦ βραχέος φωνήεντος μετὰ τὸ ρ γινομένης ὡς παρ' ἡμῖν, πάρ τον, φέρ τον. Περίς (πέριξ).

Τὰ ὑποκοριστικά δὲ Βοιωτικῶς γίνονται εἰς ιχος, ὡς ἐν τῇ Γερμανικῇ εἰς chen, ἐν ᾧ τὰ ἀττικά εἰς ἰ(λ)λος εἰσὶν ὡς τὰ Γερμανικά εἰς lein. Οὕτω· Σωτήριχος, Ὀλύμπιχος, Φρύνιχος (εὐχρηστον καὶ ἐν Ἀθήναις).

Τὰ πατρωνυμικά δὲ ωρίδης, σχηματίζονται εἰς ὠνδας, οἷον Ἐπαμεινῶνδας (Ἐπαμεινωνίδης), Παγῶνδας, κτλ., ὅθεν ἐπεκράτησαν καὶ εἰς τὴν λοιπὴν Ἑλλάδα. Ἀντὶ δὲ τῆς γενικῆς τοῦ πατρός, συνοδεύονται τὰ ὀνόματα ὑπὸ πατρωνυμικῶν ἐπιθέτων εἰς ιος ἢ ειος, οἷον Εὐμένης Ἀπολλοδώριος ἦτοι (Εὐμένης Ἀπολλοδώρου).

Τὰ δὲ εἰς εὖω ῥήματα συνήθως σχηματίζονται εἰς ἰζω, οἶον· γραμματίζω.

Τῶν δὲ εἰς Ξ ληγόντων οὐσιαστικῶν τίθεται ἀντὶ τῆς ὀνομαστικῆς ἡ γενικὴ ἢ ἡ αἰτιατική, οἶον· ἡ ἡγρος (ἡ αἶξ, ὥστε τῆς ἡγρος, ταῖς αἶξι), ἢ ἡ ἡγα, ἡ αἶγα, ὡς παρ' ἡμῖν. Καὶ παρ' αἰολοδωριεῦσιν ὁ φύλακος, ὁ ἰέρακος.

Αἱ δὲ κλίσεις καὶ συζυγίαι διατυποῦνται ἐκ τῶν ἄνω κανόνων περὶ μεταβολῆς τῶν φωνηέντων, οὕτω·

α' κλίσις. Τίμα, τίμας, τίμη, τίμαν. Δυϊκὸν δὲ δὲν ὑπάρχει, ὡς οὐδὲ παρ' ἡμῖν· τὸ δὲ πληθυντικόν· Τῖμη, τιμάων, τίμης, τίμας (ἢ τῖμας)—Πολίτας, Πολίταο· καὶ ἐν γένει ἐστὶν αἰολοδωρικῶς ἡ γενικὴ εἰς αο καὶ άων (41).

β' κλίσις. Λόγος, λόγω, λόγυ, λόγον. Πληθ. Λόγυ, λόγων, λόγυς, λόγως.

γ' κλίσις. Πόλις, πόλιος, πόλι.—Φέτος, Φέτιος. Πληθ. Φέτια, Φετίων.—Πολυκράτεις, Πολυκράτιος, Πολυκράτειν (πάντοτε μετὰ τοῦ ν).—Κλίων, Κλίωρος.—Δαμόκλεις, Δαμοκλεῖος, Δαμοκλεῖϊ.—Ἡ δὲ πληθυντικὴ δοτικὴ λαμβάνει διπλοῦν σσ. Ἄνδρεσσι, χαρίτεσσι.

Εἰς δὲ τὸν σχηματισμὸν τῶν ῥημάτων· ἐνεστῶς ὀριστικῆς Ἔχω, ἔχης, ἔχι· ἔχοντι. Ὑποτακτικῆς ἔχω, ἔχης, ἔχη· ἔχωντι. Ἡ δ' εὐκτική, μὴ ἀπαντωμένη, ἣν ἀναμφιβόλως ἔχυνμι, ἔχυς, ἔχυν. Εἰς τὰ περισπώμενα δὲ μένουσι πολλὰ ἀσυναίρετα, οἶον δοκίει (οὐχὶ δοκίῃ, ἀντὶ δοκέει).—Παρακείμε. Ἀποδέδοα, ἀποδεδόανθι.—Ἀόριστος· Ἀνέθιαν (ἀνέθεσαν, ὡς τὸ τύπτειαι). Παράδοξος δὲ ὁ παθητικὸς ἀόριστος· ἐστροτεύαθη (42).—Δυϊκὰ δὲ οὐδ' εἰς τὰ ῥήματα οὐδαμοῦ ἀπαντῶνται.—Τὸ δ' ἀπαρέμφατον λήγει εἰς εν ἀντὶ

(41) Ἑτυμ. Μ. — Χοιροβ. εἰς Θεοδ. Καν.

(42) Rang. II, 1304.

ων, οἷον θερίδδεν· καὶ εἰς ἡ ἀντὶ αἰ, οἷον δεδόχθη· καὶ
 εἰς μεν ἀντὶ ναι, οἷον εἶμεν.

Ἡ δὲ σύνταξις οὐδὲν ἔχει τὸ ἐξιδιασμένον. Ἡ παρὰ συν-
 τάσσεται πανταχοῦ μετ' αἰτιατικῆς, οἷον· ὀφείλεται παρ
 ἂν πόλιν (παρὰ τῆς πόλεως). Κείμενος πάρ τινα (παρά
 τινι).

Βοιωτικαὶ δὲ λέξεις, διαφέρουσιν τῶν τῆς κοινῆς διαλέ-
 κτου, ὑπάρχον πολλαί· ἀλλ' εἰς τὰς ἐπιγραφὰς ἀπαντῶν-
 ται σπάνια, καὶ αὗται κατὰ τὸν σχηματισμὸν μᾶλλον ἢ
 κατὰ τὴν ῥίζαν ιδιόρρυθμοι, οἷον Ἑμπαρτες (ἅπαντες)·
 ἔμπαρ, ἔμπαρ, ἔμπα (πάντως, ὁμως)· ἔππασις (ἔμπασις)
 ἢ ἔπασις (ἐγκτησις γῆς)· κάπετον, κίππετον (κατέπεσον)·
 ἐττόν (ἐς τόν)· τετράχμον (τετράδραχμον).

Παραδείγματα τῆς διαλέκτου ταύτης, μετ' ἀξιολόγου ἐπ'
 αὐτῆς ἐργασία, περιέχονται εἰς τὴν περίφημον συλλογὴν
 τοῦ Βοικχίου (43), καὶ ὀλίγα τινα ἐν ταῖς ἐμαῖς Antiquités
 Helléniques (44).

Τῆς Βοιωτικῆς δ' ἔτι μᾶλλον ιδιόρρυθμος καὶ ἀσυνήθης
 παρίσταται ἡ ἐπιχώριος Ἀρκαδικὴ διάλεκτος, ἥς ὀλίγην
 μὲν μνείαν ποιοῦνται οἱ γραμματικοί, ἐν δὲ μόνον παρὰ-
 δείγμα ἐπιγραφικὸν σώζεται, ἀλλὰ τοῦτο ἀξιόλογον καὶ
 περιεργότατον. Ἐστὶ δὲ τοῦτο ἡ ἐκ τῆς Ἀρκαδικῆς Τεγέας
 ἐπιγραφή, ἣν ἐδημοσίευσεν διὰ τῆς ἐν Παρισίοις Ἀκαδη-
 μίας (45), ἀρυσθεὶς τὸ κείμενον ἐκ τινος ἐφημερίδος τῆς
 Τριπόλεως (46), ὡς, ὀλίγον μετὰ τὴν εὑρεσιν, εἶχε τυπώσει
 αὐτὸ ὁ Ἀρ. Κυπριανὸς μικροῖς γράμμασιν, ἄνευ διαιρέ-

(43) C. I. G. I, Σ. 716-726.

(44) II, Ἀρ. 1303-1315.

(45) Mémoire sur trois inscriptions inédites, ἐν τοῖς Mém. des Sav.
 étrangers, T. 11.

(46) Ἀρκαδία, ἀρ. 137.

σεως λέξεων, ἄνευ τόνων, καὶ ἄνευ τινὸς γραμματικῆς παρατηρήσεως. Ἔτερον δ' ἀντίγραφον, ἀλλὰ λίαν ἀτελές, μοὶ ἐστάλη ὑπὸ τοῦ ἐν Τριπόλει Κ. Ῥιζοπούλου, καὶ ζητήσας, ἔλαβον ἔπειτα δι' αὐτοῦ καὶ ἐκμαγεῖον, πολλαχοῦ λίαν ἀμυδρόν, τῆς ἐπιγραφῆς, ὃ ἔπεμψα ἐπίσης, πρὸ τῆς δημοσιεύσεως τοῦ ἔργου μου, εἰς τὴν Γαλλικὴν Ἀκαδημίαν, ἀλλ' ὃ οἱ τῆς δημοσιεύσεως ἐπιμεληθέντες δὲν συνεξέδωκαν. Ἐκ τῆς αὐτῆς δ' ἐφημερίδος ἀρυσθεὶς, καὶ ἐν ἀγνοίᾳ διατελῶν τῆς ἐμῆς ἐργασίας, ὡς καὶ ἐγὼ ἡγνόουν τὴν ἐκείνου, ἐξέδωκε τὴν ἐπιγραφὴν ταύτην καὶ ὁ Κ. Bergk ἐν Γερμανίᾳ (47,) ἐπίσης μόνον μικροῖς γράμμασι, στερούμενος ἐκμαγεῖου.

Ἔστι δ' ἡ ἐπιγραφὴ τοσοῦτο σπουδαία ὑπὸ διαλεκτικὴν ἔποψιν, καὶ τοσοῦτο διδακτικὴ, ὥστε νομίζω ἀναγκαῖον νὰ παραθέσω αὐτὴν ἐνταῦθα, ἀλλ' ἐπίσης μόνον μικροῖς γράμμασι, καθ' ὃ στερούμενος ἀντιγράφου ἐν κεφαλαίοις, τοῦτο μόνον παρατηρῶν, ὅτι, κατὰ τὸ ἐκμαγεῖον ὃ εἶχον ἀνὰ χεῖρας, οὐδὲν ἔχουσιν ἐκεῖνα τὸ ἐκρύθμον, καὶ ὁμοιάζουσι τοῖς ἀμέσως μετὰ τὸν Εὐκλείδην Ἀττικοῖς, τοῦ ζ, π, θ, ὄντων Ι, Γ, Θ, καὶ περιλαμβανομένων ἐν τῷ ἀλφαβήτῳ τῶν μακρῶν Η καὶ Ω.

Ἐχει δὲ τὸ κείμενον, κατὰ τὴν ἐμὴν ἀνάγνωσιν, εἰς ἣν παρεδέχθην καὶ τινὰς διορθώσεις ἐκ τῆς τοῦ Κ. Bergk, οὕτω·

Περὶ φ
εἰκάν τι γίνηται τοῖς ἐργῶναις τοῖς ἐν τοῖς αὐτοῖς
ἔργοις, ὅσα περὶ τὸ ἔργον· ἀποέσθω δὲ ὁ ἀδικήμενος
τὸν ἀδικέντα ἐν ἀμέραις τρισὶ ἀπὸ τῆς ἂν τὸ ἀδί-
5 κημα γένηται ὕστερον δὲ μή. Καὶ ὃ τι ἄγ-κ(ρ)ίνωνται

(47) Theod. Bergk, ἐν τῷ προγράμματι τοῦ ἐν Ἀλλῇ Πανεπιστημίου, 1860-1861.

- οἱ ἐσδοτῆρες, κύριον ἔστω. Εἰ δὲ πόλεμος δια-
 κωλύσει τι τῶν ἔργων τῶν ἐσδοθέντων (ἤ) τῶν
 ἡργασμένων τι φθῆραι, οἱ τριακάσιοι διαγ(ν)όντω
 τί δεῖ γίνεσθαι, οἱ δὲ στρατηγοὶ πρόσοδοι ποέντω
 10 εἴκην δέατοί σφεις πόλεμος ἦναι ὁ κωλύ(ω)ν ἢ ἐ-
 φθορικῶς τὰ ἔργα, λαφυροπωλίου ἐόντος (κ)ατὸ τᾶς
 πόλιος· εἰ δέ τι ἐργωνήσας μὴ ἰγχεχ(η)ρήκοι(ς) τοῖς
 ἔργοις, ὁ δὲ πόλεμος διακωλύοι, ἀπυθόας (τ)ὸ ἀργύριον
 τὸ ἂν λελαδικῶς τυγ/άνη, ἀφρώσθω τῷ ἔργῳ
 15 εἴ καν κελεύωνσι οἱ ἐσδοτῆρες· εἰ δ' ἂν τις ἐπι-
 συνίστατο ταῖς ἐσδόσεσι τῶν ἔργων (ἤ) λυμαίνη-
 τοι κατ' εἰδὲ τινα τρόπον φθῆρων, ζαμιόντω
 οἱ ἐσδοτῆρες ὅσα ἂν δέατοί σφαις ζαμίᾱ, καὶ
 ἀγκαρυσσ(όν)τ(ω) ἰν ἐπίκρισιν, καὶ ἱναγόντω
 20 ἰν δικαστήριον τὸ γινόμενον τοῖ πλῆθι τᾶς
 ζαμ(ί)αυ· μὴ ἐξέστω δὲ μηδὲ κοινᾶνα(ς) γενέσθαι
 πλέον ἢ δύο ἐπὶ μηδενὶ τῶν ἔργων, εἰδὲ μοι ὀφλέτω
 ἕκαστος πεντήκοντα δαρχμάς, ἐπελα(σ)άσθων
 δὲ οἱ ἀλιασταί· ἱμφαίνεν δὲ τόμ βολόμενον(ν) ἐπὶ τοῖ
 25 ἡμίσσοι τᾶς ζαμίᾱ· κατὰ αὐτὰ δὲ καὶ εἴ καν (τ)ίς
 πλέον ἢ δύο ἔργα ἔ/η τῶν ἱερῶν ἢ τῶν δαμ(ο)σίων
 κατ' εἰ δὲ τινα τρόπον ὃ τινι ἄμ μὴ οἱ ἀλιασταί
 παρετάνξωνσι ὁμοθυμαδὸν πάντες, ζαμι(όν)τω
 καθ' ἕκαστον τῶν πλεόνων ἔργων (μὴ κ)ατὸ μῆ(ον)
 30 πεντήκοντα δαρχμᾶ(ν) τᾶν μῆσπ
 τὰ ἔργα τὰ πλέον(α τ)ῶ(ν) σ(υ)μπ(ερωνημένων)
 περὶ τὰ ἔργα σ
 νη τοι τῶν
 κατ' εἰ δὲ τι μὴ
 35 εἰδένῃ, μὴ οἱ ἔστω ἰνδικον
 μη(δ)έποθι· ἀλλ' ἢ ἰν Τεγέχ· εἰ (δ') ἂν ἰνδικάζητοι,
 ἀποτεισάτω τὸ χρέος διπλάσιον τὸ ἂν δικάζητοι·
 ἔστω δὲ καὶ τωνὶ τῷ ἐπιζαμίῳ ὁ αὐτὸς ἱγγιος ὅπερ
 καὶ τῷ ἔργῳ ἦς, ἰν ἔττεισιν. Εἰ δ' ἂν τις, ἐργωνήσας
 40 ἔργον τι, προσκατυδλάψῃ τι ἄλλῳ τῶν ὑπαρχόντων
 ἔργων, εἴτε ἱερὸν, εἴτε δαμόσιον, εἴτε ἴδιον,
 παρ τᾶν σύγγραφον τᾶς ἐκδοκαῦ, ἀπυκαθιστάτω
 τὸ κατυδλαρθῆν τοῖς ἰδίοις ἀναλώμασιν, μὴ ἦτσον
 ἢ ὑπᾶρχεν τοῖ χρόνοι τᾶς ἐργωνίαυ· εἰ δ' ἄμ μὴ
 45 κατυστᾶσῃ, τὰ ἐπιζάμια ἀπυτειέτω κατάπερ
 ἐπὶ τοῖς ἄλλοις ἔργοις τοῖς ὑπεραμέροις τέτακτοι.
 Εἰ δ' ἂν τις τῶν ἐργονᾶν ἢ τῶν ἐργα(ζ)ομένων

ἐπηρειάζεν δέατοι ἰν τὰ ἔργα ἢ ἀπειθῆναι τοῖς
 ἐπιμελομένοις, ἢ καταφρονῆναι τῶν ἐπιζαμίων
 50 τῶν τεταγμένων, (κ)ύριοι ἐόντοι οἱ ἐσδοτῆρες
 τὸμ μὲν ἐργάταν ἐσδέλλοντες ἐς τοῖ ἔργοι,
 τὸν δὲ ἐργῶναν ζαμέοντες ἰν ἐπίκρισιγ, κατάπερ
 τὸς ἐπισυνισταμένος ταῖς (ἐσ)δοκαῖς γέγρα(πτοι.
 "Ο,τι δ' ἂν ἐσδοθῇ ἔργον, εἴτε ἱερὸν, εἴτε δαμόσι(ον,
 55 ὑπάρχεν τὰγ κοινὰν σύγγραφον τάν (δε) κυρί(αν
 ποστ . . . π ἐς τοῖ ἔργοι γεγραμμεν . . γραφ . .

Ἡ ἐπιγραφή ἐστὶ προδήλως σύμβασις τῆς πόλεως τῶν Τεγεατῶν μετ' ἐργολάβων, ἴσως ξένων τινῶν, πρὸς ἀνέγερσιν οἴων δῆποτε οἰκοδομημάτων τῆς πόλεως. Καὶ ἡ μὲν γραφή καὶ ὀρθογραφία, οὐχ' ἥττον δὲ καὶ ἡ γλῶσσα, ἐν ἣ ἐπικρατεῖ τὸ ἐπιχώριον ἰδίωμα, ἀλλ' ἀναμειγμένον μέχρι τινὸς καὶ κοινοῖς τύποις, ἐμφαίνει ἐποχὴν μεταγενεστέραν, ἀλλ' οὐχὶ λίαν μεμακρυσμένην τῆς τοῦ Εὐκλείδου· τὸ δὲ περιεχόμενον παρίστησιν ἐν ἐλευθερίᾳ, δημοκρατικῇ αὐτονομίᾳ καὶ ἐν σχετικῇ εὐημερίᾳ διατελοῦσαν τὴν Τεγέαν· ὥστε πιθανὸν φαίνεται ὅτι τὸ μνημεῖον τοῦτο ἀνήκει τοῖς χρόνοις τοῦ Ἐπαμεινώνδου, μετὰ τὴν κατάργησιν τῆς ἐπὶ Στασίππου ἀριστοκρατίας (48).

Τὸ δ' Ἀρκαδικὸν στοιχεῖον τῆς γλώσσης ἐστὶ διάλεκτος τῆς ἀρχαίας αἰολικῆς, ἣτις δὲν ἐξεδωρίσθη ἐν Ἀρκαδίᾳ, διότι οἱ Ἀρκάδες ἔμειναν μόνοι αὐτόνομοι ἐπὶ τῆς εἰσβολῆς τῶν Ἡρακλειδῶν (49).

Χωρὶς δὲ νὰ ἐνδιατρίψωμεν πολὺ εἰς τῆς διαλέκτου ταύτης τὸ ἰδιόρρυθμον, παρατηροῦμεν μόνον τὰ κυριώτερα.

Τὸ α ἐνίοτε, ἀλλ' οὐχὶ πάντοτε, αἰολοδωρικῶς τίθεται ἀντὶ τοῦ η.

(Ξενοφ. Ἑλλαν. ΣΤ, 5, 7, 8.

(49) Στρ6. Η.

Τὸ μακρὸν Ι γράφεται ἐνίοτε ΕΙ, ὡς ἀποτεῖω (στ. 37)·
στεισις (ἔκτισις) (στ. 39).

Ἡ δίφθογγος ΕΙ τρέπεται ἐνίοτε εἰς Η, ὡς φθήραι (στ. 8), φθήρων (στ. 17). Οὕτω καὶ ἦναι (στ. 10) καὶ μῆον (στ. 29).

Τὸ Α τρέπεται εἰς Ο εἰς τὴν λέξιν Ἐφθορκώς. Ἀλλὰ τοῦτο διότι Ο ὑπάρχει καὶ εἰς τὸ ἔφθορα καὶ εἰς τὸ φθορά. Οὕτω μνημονεύεται ὅτι ἔλεγον οἱ Αἰολεῖς καὶ στροπὴ ἀντὶ ἀστραπή, καὶ κόρζα ἀντὶ καρδία.

Ἡ ἐνικὴ γενικὴ τῆς δευτέρας κλίσεως λήγει, κατὰ τὴν αἰολοδωρικὴν, εἰς ω, ἅπαξ δὲ (στ. 11) καὶ εἰς ου, λαφυροπωλείου· ἡ δὲ τῆς πρώτης εἰς ΑΥ, ἔχον πρὸς τὸ ΑΟ τοῦ ἀρσενικοῦ, ὡς τὸ αἰολοδωρικὸν ΕΥ ἔχει πρὸς τὸ ΕΟ (στ. 21, 23, 42, 44).

Ἡ δοτικὴ δὲ τοῦ πληθὸς γράφεται πλήθι (στ. 20), ὡς ἐν τῇ Βοιωτικῇ τὰ εἰς ΕΙ λήγοντα ῥήματα γράφονται διὰ τοῦ Ι.

Τὸ ν καὶ ἐκτὸς συνθέσεως, πρὸ τοῦ β, μ, π, τρέπεται εἰς μ, καὶ πρὸ τοῦ κ εἰς γ, κατὰ τὴν ἀπανταχοῦ τῆς Ἑλλάδος ἀρχαϊκὴν ὀρθογραφίαν.

Δαρχμὰς ἀντὶ δραχμὰς (στ. 23, 30), ὡς καὶ ἐν Ἡσυχίῳ, καὶ ὡς στορπάν, στορτιά, κραδίη, ἀντὶ ἀστραπήν, στρατιά, καρδία.

Τὸ ληκτικὸν Ο τῆς ἀπὸ μεταβάλλεται εἰς Υ καὶ ἐν τῇ συνθέσει· ὁμοίως δὲ καὶ τὸ ἄλλο γράφεται ἄλλυ (στ. 40). Ἦν δὲ τὸ πάθος αἰολικόν, καὶ οἱ ἐξ Ἀρκάδων ἀποικισθέντες Οἰνωτροί (50) εἰσήγαγον εἰς τὴν Λατινικὴν τὴν εἰς U τροπὴν τῶν εἰς Ο δευτεροκλίτων Ἑλληνικῶν καταλήξεων.

Ἀλλὰ καὶ ἡ κατὰ γράφεται κατὺ (στ. 11, 29), καὶ ἐν ταῖς συνθέσεσι (στ. 40, 43, 49).

(50) Ἀπολλόδ. Γ, 8. — Διον. Ἀλικ. Γρηγ. Κορίνθ. Αἰολ. 29,

Ἡ δὲ ἐν γράφεται πανταχοῦ, καὶ ἐν ταῖς συνθέσεσιν, ἰν, ὅφ' ὁ σχῆμα μετέβη καὶ εἰς τὴν λατινικήν, καὶ ὡς σύνθετοι ἀπηρχαιωμένοι λέξεις ἀποδεικνύουσιν ὅτι ὑπῆρχεν ἀνέκαθεν εἰς ἐπιχωρίους Ἑλληνικὰς διαλέκτους. Συντάσσεται δ' ἡ πρόθεσις αὕτη κατὰ τὴν ἔννοιαν, ἂν μὲν δηλῇ ἐν τόπῳ στάσιν, μετὰ δοτικῆς (στ. 2, 4, 36), ἂν δὲ τὴν εἰς τόπον κίνησιν, ὡς ἡ ἐξ αὐτῆς (ἐνς) προκύψατα εἰς, μετ' αἰτιατικῆς (στ. 19, 20, 48, 52), ὡς τοῦτο συμβαίνει καὶ εἰς τὴν Λατινικήν.

Ἡ πρόθεσις ἐς, ἅπαξ ἀπαντωμένη (στ. 51), καὶ προσέτι ἐν συνθέσει (στ. 6, 7, 15, 16, 17, 50, 51), φαίνεται ὅτι ἀντικαθιστᾷ τὴν ἐ(κ)ς, εἰ καὶ ἡ ἐξ ὑπάρχει καὶ αὐτὴ ἅπαξ ἐν συνθέσει (στ. 21). Συντάσσεται δὲ μετὰ δοτικῆς. Καὶ ἐξέλαβε μὲν ὁ Bergk ἐς τοὶ ἔργοι ὡς γενικήν, ἐκ τοῦ ἔργου, νομίζων ὅτι προῆλθεν ἐξ ἐπιτομῆς δῆθεν τοῦ τύπου ἐκ τοῖο ἔργοιο· ἀλλὰ πανταχοῦ ταύτης τῆς ἐπιγραφῆς ἡ κατάληξις οἱ ἐστὶν ἡ τῆς δοτικῆς (στ. 2, 20, 24 κτλ.), ἡ δὲ γενικὴ τῆς δευτέρας κλίσεως καταλήγει εἰς ω ἢ ου.

Τῆς παρὰ (στ. 12), ἀνα (στ. 19) καὶ κατὰ ἀποκόπτεται πολλάκις τὸ τελικὸν α καὶ ἐν συνθέσεσιν, ὡς παρὰ Δωριεῦσι.

Τῆς πρὸς (στ. 9, 40), ἀφαιρεῖται τὸ ρ ὡς ἐν τῷ τύπῳ ποτί, καὶ ἐν τῷ δωρικῷ ἔμποσθεν (51).

Ὡς ἦσαν δ' οἱ Αἰολεῖς ἐν γένει ψιλῶταί, καὶ οὐ μόνον τ' ἀρχικὰ φωνήεντα ἐψίλουν, ἀλλὰ καὶ κύτρα καὶ κιτῶν ἔλεγον, ἀντὶ χύτρα καὶ χιτῶν (52), οὕτω καὶ οἱ Ἀρκάδες λέγουσι κατάπερ (στ. 45), ἐσδοκὰν (ἀντὶ ἐκδοχὴν) (στ. 53).

Εἰς τὸ τρίτον ἐνικὸν πρόσωπον τοῦ παθητικοῦ ἡ αἰ τρέπεται εἰς οἱ (στ. 2, 5, 10, 16, 36, 46, 48).

(51) Θεόκρ. Θ, 56. — Γρ. Κορίνθ. Δωρ. 77.

(55) Γρ. Κορ. Δωρ. 151.

Φθήραι (στ. 8) γ' πρόσ. τοῦ ἀορ. τῆς εὐκτικῆς, τὸ δὲ διακωλύσει (στ. 7) εἰς ὀριστικήν, ὡς ἐκφράζον βεβαίαν τὴν διακώλυσιν, ἐν ᾧ ἡ φθορά ἐστὶν ὑποθετικὴ καὶ τυχαία, ἐν περιπτώσει πολέμου.

Τὸ δὲ γ' πληθυντικὸν πρόσωπον τῆς ἐνεργητικῆς προστακτικῆς ἔχει τὸν ἀττικὸν τύπον, ἄνευ τοῦ τελικοῦ ν, οἷον· διαγνόντω, ζαμιόντω, ἀντὶ διαγνόντων ζημιούντων (διαγνότῳσαν ζημιήτῳσαν).

Τὸ δὲ τῆς παθητικῆς προστακτικῆς ἐνικὸν μὲν γ' πρόσωπον, ἀφρέώσθω, ἀντὶ ἀφριέσθω (στ. 14), πληθυντικὸν δὲ ἐντῶ ἀντὶ . . ἐτῳσαν, καὶ ἀττικῶς . . όντων, οἷον στ. 9, ποέντω. Τοῦ παθητικοῦ ἀορίστου δὲ τῆς αὐτῆς ἐγκλίσεως τὸ πληθυντικὸν τρίτον πρόσωπον ἐπελασάσθων (στ. 23). Ἡ δ' ὑποτακτικὴ οὐδαμοῦ λαμβάνει τὴν ὑπογεγραμμένην.

Ἡ μετοχὴ δὲ τῶν περισπωμένων εἰς τὴν πρώτην συζυγίαν φαίνεται ὅτι εἶχε τὸν τύπον εἰς (εις), ἐντος, ὃν διετήρησε καὶ ἐν τῷ Λατινικῷ, καὶ ἐν τῷ παθητικῷ ἀορίστῳ τῆς Ἑλληνικῆς, καὶ ονς (ων), οντος εἰς τὴν τρίτην· ὅθεν ἀδικέντα (στ. 4), ζαμέοντες (στ. 52). Οὕτω καὶ στοίχεις ἀντὶ στοιχῶν, καὶ προσμέτρεις ἀντὶ προσμετρῶν, ἐν τινι αἰολικῇ ἐπιγραφῇ παρὰ Βοικχίῳ (53).

Τὸ δ' οὐδέτερον φαίνεται ὅτι ἦτο εἰς ιν (καταβλαφθίν, στ. 43).

Ἡ παθητικὴ δὲ μετοχὴ ἐν ἐνεστώτι, ἀδικήμενος (στ. 3), ὡς παρ' αἰολεῦσι καλήμενος, ροήμενος (54).

Ἡ ἐτερόκλητος αἰτιατικὴ πληθυντικὴ κοινᾶν(ς) (στ. 21) ὑποτίθησιν ὀνομαστικὴν κοινὰν ἀντὶ κοινωνός.

(53) C. I. 3524.

(54) Ἰδ. καὶ C. I. 230).

Ἦς δὲ (στ. 39), ἐστὶν ὁ δωρικὸς τύπος τοῦ τρίτου ἐνικοῦ προσώπου τοῦ παρατατικοῦ ἦν.

Ὁ παρακείμενος *λελαβηκώς* (στ. 14) ἐκ τοῦ *λελάβηκα*, διατηρηθέντος ἐν τῇ Ἰωνικῇ.

Τὸ δὲ *ἀπυδόας* (στ. 13), ἕ' ἀόριστος ἐνεργητικός, ἀποδείκνυσιν ὅτι τὸ κοινὸν δοῦς ἐστὶ συναίρεσις τοῦ δόας, ὡς τὸ *διδούσιν* ἐστὶ τοῦ *διδόασιν*.

Ἀπειθῆναι καὶ *καταφροῆναι* (στ. 48 καὶ 49), ἔχοντα τύπον παθητικοῦ ἀορίστου, εἰσὶν ἐνεστώτες τοῦ ἐνεργητικοῦ ἀπαρεμφάτου, τῶν περισπωμένων· ὥστε καὶ τὸ *ἦναι* (στ. 10) προέρχεται ἐκ συναιρέσεως τοῦ *εἶναι*. Τῶν δὲ βαρυτόνων τὰ ἀπαρέμφατα ἔχουσι τὴν κατάληξιν εἰς *εν* (στ. 24, 48, 51).

Τωρὶ (στ. 38), ἀντὶ τουτονί, διότι τῷ δωριστὶ ἀντὶ τοῦ.

Κατὰ αὐτὰ (στ. 25), ἴσως *Κατὰ αὐτὰ* (κατὰ τὰ αὐτά), γραφομένου ἐνὸς τ' ἀντὶ δύο, ἀρχαϊκῶς.

Ἡμισσον, ἀντὶ ἡμισυ, ὡς παρ' Αἰολεῦσι μάρτυρος, *φύλακος* (ὡς ὀνομαστική). Τὸ δὲ διπλοῦν σσ, διότι οἱ Αἰολεῖς « τὰ ἀμετάβολα διπλασιάζουσι καὶ τὸ σ » (55).

Ἡ σύγγραφος (στ. 55), ἀντὶ συγγραφή, ἀπαντᾶται πολλάκις ἐν ἐπιγραφαῖς.

Εἰ κάρ (στ. 2, 10, 15, 25) ἐστὶν *εάν*, διότι *κάρ* ταῦτ' ὡς *κεν*, (ἄν).

Εἰ δέ (στ. 17, 27, 34), ἐπὶ ῥήμα δηλοῦν οἶον δὴ, οἶον δήποτε.

Δέατοι (δέαται), ἐστὶ δόξοι· καθ' Ἡσύχιον « δέαται, φαίνεται, δοκεῖ ».

Ἐσδέλλω (ἦτοι ἐ(κ)σδέλλω) ἔσται ἐκβάλλω, (διότι, καθ' Ἡσύχιον, « δέλλει καλεῖ », ἔθεν πιθανῶς καὶ τὸ *δέλεαρ* (55) Γρ. Κορ. Αἰολ. 11.

καὶ ὁ δόλος· ὥστε τὸ ἐκδέλλω ἔσται τὸ ἐναντίον τοῦ κα-
λῶν, τὸ ἀποπέμπειν. Ἀλλὰ τότε ἐς τοῦ ἔργοι ἔσται ἐν
τοῦ ἔργῳ, ἀποδεικνύον ὅτι εἰς τινας τοῦλάχιστον περιστά-
σεις ἢ ἐς (ἐκ) συνετάσσετο μετὰ δοτικῆς. Ἴσως καὶ ἐν
στ. 56.

Ἀπυέσθω, ἐκ τοῦ ἀπύω, ὁ ἐστὶ καλῶ (56), δημοῖ βε-
βαίως ἐν μέσῃ φωνῇ ἐγκαλεσάτω.

Πᾶσα λοιπὸν ἡ ἐπιγραφή ἐστὶ σύμβασις μετ' ἐργολάβων
(ἐργωνῶν, στ. 47), εἰς οὓς ἐσδοθήσονται (ἐκδοθήσονται)
πάντα τὰ ἐν Τεγέᾳ ἀνεγερθησόμενα οἰκοδομήματα· πρὸς
τοῦτο ἐγκατέστησαν ἐσδοτῆρες (ἐκδοτῆρες) ἐν τῇ πόλει,
πρὸς οὓς ἔχει προσφυγὴν ὁ ὑπὸ τινος ἀδικούμενος ἐργολά-
βος. Ἐν περιπτώσει δὲ καθ' ἣν πόλεμος βλάβη αὐτοῦς, ἡ
βουλή (οἱ τριακόσιοι), ἐπιμελεία τῶν στρατηγῶν, θέλει σκε-
φθῇ περὶ τῆς αὐτῶν ἀποζημιώσεως, ἂν ἡ πόλις ᾔθελε λα-
φυραγωγηθῇ, διότι οὕτως ἐννοητέον τὸ λαφυροπωλίου ἐόν-
τος, καθ' ὅσον καὶ ὁ Ἡσύχιος λέγει· «Λαφυροπωλεῖ, αἰχ-
μαλωτίζει». Ἦν δ' οὗτος ὁρος ὃν οἱ ἐργολάβοι βεβαίως
ἀπήτησαν πρὸς ἰδίαν ἀσφάλειαν. Ἄν ὁμοῦς ἐπέλθῃ πόλε-
μος πρὶν ἢ γίνῃ ἀρχὴ ἐργασίας τινός, οἱ ἐκδοτῆρες δύναν-
ται νὰ διαλύωσι τὴν συμφωνίαν, ἀποδιδόντος τοῦ ἐργαλά-
βου ἣν ἔλαβε προκαταβολήν. Τοὺς βλάπτοντας δὲ ἢ κω-
λύοντας τοὺς ἐργολάβους ἠδύναντο νὰ ζημιῶσιν οἱ ἐκδο-
τῆρες, κηρύττοντες κατ' αὐτῶν δίκην (ἀγκαρυσσόντων ἰν
ἐπίκρισιν, στ. 19) καὶ ἐνάγοντες αὐτοὺς εἰς τὸ δικαστή-
ριον τοῦ δήμου (τοῦ πλήθι, στ. 20), οἱ ἡλιασταὶ καλού-
μενοι (στ. 24), ὡς καὶ ἐν Ἀθήναις. Ἀπαγορεύονται δὲ
ἐταιρίαι πλεόν ἢ δύο ἐργολάβων δι' ἕκαστον ἔργον, ἢ ἐρ-
γολαβία πλεόν ἢ δύο ἔργων δι' ἕκαστον, ἐπὶ ποινῇ 50 δρ.

(56) Ἀριστοφ. Ἰππ. 1032.

δι' ἕκαστον, καὶ ἐπιτρέπεται τῷ βουλομένῳ (ἰμφραίνειν) νὰ καταγγεῖλῃ τὴν παράβασιν ταύτην διὰ τῆς φάσεως (57) ἐπ' ἀμοιβῇ 25 δραχμῶν. Μετὰ τὸ ἐφθαρμένον δὲ μέρος τῆς πλακὸς ὁρίζεται τὸ δικαστήριον ἐφ' οὗ θέλουσιν ἐκτελεῖσθαι αἱ δίκαι, ἐπὶ ποινῇ διπλασίας ζημίας διὰ τὸν δεξόμενον νὰ δικασθῇ ἀλλαχοῦ. Νομίζω δὲ τὸ *αλλη* (στ. 36), ὃ ὁ K. Bergk ἀναγινώσκει *ἄλλη* (ἀλλαχοῦ), προτιμότερον ν' ἀναγνωσθῇ *ἀλλ'* ἢ (ἦτοι, οὐδαμοῦ πλην ἐν Τεγέᾳ), εἰς ἐξασφάλισιν ὅτι οἱ ἐργολάβοι, οἵτινες πιθανῶς ἦσαν ξένοι, ἴσως Ἀθηναῖοι, δὲν ἤθελον ἀξιώσει νὰ προσφύγῳσιν εἰς τῆς πατρίδος αὐτῶν τὰ δικαστήρια, παράγοντες οὕτω διεθνεῖς περιπλοκάς. Τὸ *ἄλλη* ἐν Τεγέᾳ μοι φαίνεται οὐδεμίαν ἔχον ἔννοιαν, διότι, ἂν τὸ δικαστήριον ἦν ἡ Ἡλιαία, πῶς ἀλλαχοῦ τῆς Τεγέας ἠδύναντο νὰ δικασθῶσιν; Ἐν δὲ τῷ ἐφθαρμένῳ μέρει τοῦ λίθου ἐπρόκειτο πιθανῶς περὶ ἐγγυητῶν διὰ τὴν ἀπόδοσιν τῶν προκαταβολῶν καὶ τὴν ἀπότισιν τῶν προστίμων, διότι ἐν στ. 38 λέγεται ὅτι ὁ αὐτὸς ἔσται ἐγγυητῆς καὶ διὰ τὸ πρόστιμον τοῦτο. Μετὰ ταῦτα δ' ἔπονται διατάξεις κατὰ τῶν ἐργατῶν καὶ τῶν ἐργολάβων οἵτινες ἤθελον ὑπὲρ τοῦ ἔργου αὐτῶν βλάβει ἄλλα ὑπάρχοντα ἤδη οἰκοδομήματα, ἢ ἤθελον ἀπειθεῖ τοῖς ἐπιμεληταῖς, ἢ ἀρνεῖσθαι τὴν ἀπότισιν τῶν προστίμων, καὶ ὁρίζεται, οἱ μὲν ἀπειθεῖς ἐργάται ν' ἀποβάλλωνται, οἱ δ' ἐργολάβοι νὰ εἰσάγωνται εἰς δίκην.

(57) Ἰδ. Ῥαγκ. Πολιτ. Ἀρχ. Τόμ. Α (Ἀπαντ. ΙΕ), σ. 331.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β΄.

Ἡ ψήφισματα πολιτικά.

Ἀπαντῶνται δ' ἐκ τῆς ἐποχῆς ταύτης πολλαὶ μὲν ἐν Ἀθήναις ἐπιγραφαί, ἀσυγκρίτως δὲ πολυπληθέστεραι ἢ ἐκ τῆς προλαβούσης αἱ εἰς τὰ διάφορα μέρη τῆς Ἑλλάδος καὶ τῶν ἀποικιῶν ἀνήκουσαι.

Τὰ πολλὰ δ' ἐκ τῶν χρόνων τούτων σωζόμενα ψήφισματα ἔχουσιν εἰσέτι ἐνίοτε, ὥς καὶ ἐν τῇ προλαβούσῃ ἐποχῇ, προτεταγμένον ἀνάγλυφον (1), ἢ τινά, ἐπιτεταγμένον (2). Τὰ πλείστα ὅμως κοσμοῦνται ἄνωθεν δι' αἰτώματος (3), ἢ καὶ δι' ἀπλοῦ κυματίου.

Ἡ δ' εἰσαγωγικὴ τῶν θεῶν ἐπίκλησις ἀπαντᾷται συνεχέστερον ἢ ἐπὶ τῶν προγενεστέρων, καὶ κατὰ τύπους ποικιλωτέρους.

Οὕτως ἐπὶ μὲν τῶν Ἀττικῶν εὗρηνται· ΘΕΟΙΣΕ (πικουρίοις) (4), ἢ ΘΕ(οῖς), ἴσως Θ(εοῖς) Ε(πικουρίοις), ἢ Ε(πικουρίοις) Θ(εοῖς) (5), ἢ ἀπλῶς ΘΕΟΙΣ (6).

Ἐκτὸς δὲ τῶν Ἀθηναίων ἀπαντῶνται καὶ ἄλλοι τύποι, οἷον· Ἐν Βοιωτίᾳ Θεός (7)· Θεὸς τιούχαν ἀγαθάν (8)· ὁμοίως ἐν Φωκίδι (9), ἢ ἐν κοινῇ διαλέκτῳ Θεὸς τύχαν ἀγα-

(1) R. II, 16.

(2) R. II, 10. 11.

(3) R. II, 14. 18. 21.

(4) C. I. 139. 151.

(5) C. I. 158. 213.

(6) C. I. 150.

(7) C. I. 1574.

(8) C. I. 1564.

(9) Ross, 73. 74. 81.

θάγ (10). Θεὸς τύχαν ἐν Βοιωτίᾳ πάλιν (11) καὶ ἐν Κερκύρα (12). Θεὸς ἀγαθὸς ἀγαθῇ τύχα καὶ ἐπὶ σωτηρίᾳ, ἐν Κρήτῃ (13). Διόσκοροι, ἐν Πάρῳ (14) κτλ.

Συνηθεστάτη δ' ἐστὶ κατὰ ταύτην τὴν ἐποχὴν ἢ πρὸ τῶν ψηφισμάτων τιθεμένη ἐπὶ κλησίς ἀγαθῇ τύχῃ, ἢ, σπανίως, τύχῃ ἀγαθῇ, ὡς ἐν Δελφοῖς (15), ἐν Θρονίῳ (16), ἐν Θαυμακῷ (17), ἐν Αἰγίνῃ (18), ἐν Κερκύρα (19) καὶ ἀλλαχοῦ. Ἐν Ἀθήναις ὅμως, ὁ τύπος ἀγαθῇ τύχῃ προηγεῖται οὐχὶ τοῦ ὅλου ψηφίσματος, ἀλλὰ τῆς ἀποδόσεως μόνον, οἷον· Ἐπειδὴ (μετὰ 8 στίχους) ἀγαθῇ τύχῃ, διδόχθαι τῷ δήμῳ (20).

Τινῶν δέ, σπανίων, ψηφισμάτων προηγεῖται καὶ ἡ ὑπόθεσις, οἷον· Προξενία Διοχάρει Χάρητος Ἀπολλωνιάτῃ (21).

Μετὰ δὲ τὴν ἐπὶ κλησιν, ἢ καὶ εἴπου αὐτὴ ἐλλείπει, ὁ κυρίως εἰσαγωγικὸς τύπος τῶν ψηφισμάτων ἦν ἐν Ἀθήναις καὶ ταῖς πολιτείαις ὅσαι εἶχον πολίτευμα ὅμοιον τῷ ἀττικῷ, διάφορος κατὰ τι τοῦ ἀρχαιοτέρου, καὶ ἔχων οὕτω· Ἐπὶ τοῦ δεῖνος ἄρχοντος, ἐπὶ τῆς δεῖνος (π. χ. Λεοντίδος) . . . ης (π. χ. πρώτης) πρυτανείας, ἢ ὁ δεῖνα ἐγγραμ-

(10) Ross, 67.

(11) C. I. 1565.

(12) C. I. 1850.

(13) C. I. 2556.

(14) Πρακτ. Ἀκαδ. Μονάχ. 1835.

(15) C. I. 1693.

(16) C. I. 1751.

(17) C. I. 1771.

(18) R. II, 688.

(19) C. I. 1840.

(20) C. I. 107.

(21) C. I. 90.

άτενε. *Τῶν προέδρων ἐπεψήφισεν ὁ δεῖνα· ὁ δεῖνα εἶπεν, ὡς ἐν ἐπιγραφῇ ἐξ Ὀλ. 102, δ (22).*

Ἡ, ἔτι πληρέστερον·

Ἐπὶ τοῦ δεῖνος ἄρχοντος, ἐπὶ τῆς δεῖνος φυλῆς . . . ης πρυτανευούσης, ἣ ὁ δεῖνα ἐγραμμάτενε, τοῦ δεῖνος μηδός . . . η (π. χ. πρώτη ἰσταμένου), . . . η (π. χ. πρώτη) ἥς πρυτανείας. Τῶν προέδρων ἐπεψήφισεν ὁ δεῖνα· Ἐδοξε τῇ βουλῇ καὶ τῷ δήμῳ· Ὁ δεῖνα εἶπεν, ὡς τις ἐπιγραφὴ ἐξ Ὀλ. 106, ε' (23).

Ἐν ταῖς εἰσαγωγαῖς δὲ ταύταις, τοῦ ἄρχοντος τὸ ὄνομα ὀρίζει τὸ ἔτος, καὶ δὲν συνοδεύεται ὑπὸ πατρωνυμικοῦ ἢ δημοτικοῦ· ὁσάκις δὲ πρόκειται νὰ διακριθῇ ἀπὸ προγενεστέρου ἑμωνύμου, προστίθεται καὶ τὸ ὄνομα τοῦ προκατόχου αὐτοῦ, ὡς· ἐπὶ τοῦ δεῖνος ἄρχοντος τοῦ μετὰ τὸν δεῖνα.

Γραμματεὺς δ' ἦν ὁ ἐτήσιος, διότι πολλάκις ἀναφέρεται ὁ αὐτὸς εἰς διαφόρους τοῦ αὐτοῦ ἔτους πρυτανείας (24). Ἦν λοιπόν, ὡς εἰς τὰ πρὸ Εὐκλείδου ψηφίσματα, ὁ ὑπὸ τοῦ δήμου ἐκλεγόμενος ἵνα ἀναγινώσκη τῇ βουλῇ καὶ τῷ δήμῳ (25)· ὥστε τῇ δεῖνι φυλῇ ἣ ὁ δεῖνα ἐγραμμάτενε δὲν σημαίνει ὅτι εἰς αὐτὴν τὴν φυλὴν ἐγραμμάτενε μόνον, ἀλλὰ καὶ εἰς αὐτήν, ὡς καὶ εἰς τὰς λοιπάς. Φέρεται δὲ τὸ ὄνομα τοῦ γραμματέως πάντοτε μετὰ πατρωνυμικοῦ καὶ δημοτικοῦ.

Τοῦ δ' ἔτους ἡ ἐποχὴ, καθ' ἣν ἐγράφη τὸ ψήφισμα, ὀρίζεται διὰ τῆς πρυτανευούσης φυλῆς, διότι ἡ τάξις καθ' ἣν

(22) C. I. 85.

(23) C. I. 90.

(24) Rang. II, 412-413. 436-439.

(25) Bekk. Anecd. Σ. 135.

ἐκάστη φυλή ἔμελλε νὰ πρυτανεύσῃ ἐκκληροῦτο, ὡς φαίνεται, ἐτησίως. Πολλάκις ὁμῶς μνημονεύεται καὶ ὁ μῆν, καὶ προσέτι προσδιορίζεται διττῶς ἢ ἡμέρα, ἥ τε τῆς πρυτανείας καὶ ἡ τοῦ μηνός· ὥστε ἡ γνῶσις τῆς ἀντιστοιχίσεως τῶν δύο τούτων χρονολογιῶν μεγάλως συμβάλλεται εἰς τὴν ἐκτίμησιν τῆς ἐποχῆς καθ' ἣν τὸ ζήτημα συνετάχθη.

Καὶ ἂν μὲν πᾶσαι αἱ πρυτανεῖαι περιεῖχον ἴσον ἄριθμὸν ἡμερῶν, καὶ πάντες οἱ μῆνες ἐπίσης, τότε δυσχέρεια περὶ τὴν ἐκτίμησιν ταύτην οὐδεμία θὰ ὑπῆρχε, διότι αἱ αὐταὶ ἡμέραι τῶν μηνῶν θ' ἀνταπεκρίνοντο πάντοτε εἰς τὰς αὐτὰς τῶν πρυτανειῶν, καὶ τῆς μιᾶς χρονολογίας οὔσης γνωστῆς, ἐξ αὐτῆς ἀμέσως θὰ προσδιορίζετο καὶ ἡ ἄλλη. Ἀλλὰ, παρ' Ἀθηναίοις, αἱ μὲν πρυτανεῖαι ἦσαν δέκα, οἱ δὲ μῆνες δώδεκα, ἔχοντες τὴν ἐπομένην τάξιν ἐν τῷ ἔτει·

1. Ἑκατομβαιῶν	4. Πυκνεψιῶν	7. Γαμηλιῶν	10. Μουνυχιῶν
2. Μεταγειτνιῶν	5. Μαιμακτηριῶν	8. Ἀνθεστηριῶν	11. Θαργηλιῶν
3. Βοηδρομιῶν	6. Ποσειδεῶν	9. Ἐλαφηβολιῶν	12. Σκιροφοριῶν.

Ἀλλὰ τὰ ἀττικά ἔτη διηροῦντο εἰς κοινὰ καὶ ἐμβόλιμα, προστιθεμένου εἰς τὰ κοινὰ ἐνὸς μηνός περιπλέον, μετὰ τὸν Ποσειδεῶνα, τοῦ Ποσειδεῶνος Β'. Ὡστε αἱ πρυτανεῖαι δὲν ἀντεστοίχουν πρὸς τοὺς μῆνας, οὐδ' ἦν δυνατόν νὰ διαίρωνται εἰς ἴσον πᾶσαι ἄριθμὸν ἡμερῶν, ἄνευ κλάσματος, καὶ τούτου διαφόρου κατὰ τὴν φάσιν τοῦ ἔτους, ἂν δηλαδὴ ἦν κοινόν, ἢ ἐμβόλιμον.

Τούτου ἕνεκα φαίνεται ὅτι, κατὰ μὲν τὰ κοινὰ ἔτη αἱ 3 πρῶται πρυτανεῖαι εἶχον ἀνὰ 35 ἡμέρας ἐκάστη, αἱ δὲ λοιπαὶ ἐναλλάξ καὶ ἀνὰ 36 καὶ 35· κατὰ δὲ τὰ ἐμβόλιμα, αἱ μὲν 3 πρῶται ἀνὰ 38, αἱ δὲ λοιπαὶ ἀνὰ 39 καὶ 38 ἡμέρας ἐκάστη(26). Ὁ δὲ Βοίχχιος δοξάζει μᾶλλον, καί, κατὰ τινὰ

(26) Rang. I, Σ. 193. (Ἀρ. 116. 117). Σ. 392.- II, Σ. 18. (Ἀρ. 373).

ιδόμενα, ἴσως ὀρθῶς (27), ὅτι αἱ μακραὶ καὶ βραχεῖαι πρυτανεῖαι διετάττοντο καὶ διενέμοντο εἰς τὰς φυλὰς διὰ πλήρου ἐκάστοτε.

Ἴνα δὲ συμβιβάζωσι τὸ ἡλιακὸν μετὰ τοῦ σεληνιακοῦ τούτους, καὶ ὀρίζωσι τίνα τῶν ἐτῶν ὥφειλον νὰ ὦσιν τὰ ἐμβόλιμα, εἶχον παραδεχθῇ κατ' ἀρχὰς οἱ Ἀθηναῖοι κύκλον εννεαετηρίδος (ἐξ ὀκτὼ ἐνιαυτῶν), ὃν μετὰ ταῦτα ὁ Μέδων αντικατέστησε διὰ δεκαεννεαετηρίδος, ἐκ 18 ἐτῶν, ἐξισουμένης πρὸς 235 σελήνας. Ἐκάστης λοιπὸν δεκαεννεαετηρίδος τὰ 1, 3, 5, 9, 11, 13, 17^{ον} ἔτος ἦν ἐμβόλιμον, ἔχον ἀνὰ 13 μῆνας, καὶ 384 ἡμέρας, ἐν ᾧ τὰ λοιπὰ ἦσαν κοινά, ἐκ 354 ἡμερῶν, πλὴν τοῦ 2, 7, 12, 16, ἐχόντων ἀνὰ 355 ἡμέρας.

Διηροῦντο δὲ καὶ οἱ μῆνες οὗτοι, ἵνα ἀπαρτίζωνται ἄνευ κλασμάτων, εἰς πλήρεις ἐκ 30 ἡμερῶν, καὶ εἰς κοίλους ἐξ ἡμερῶν 29, οὐχὶ πάντοτε τοὺς αὐτούς· ἀλλὰ προσδιωρίζοντο οἱ κοῖλοι, ἀφαιρουμένης, ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τοῦ κύκλου, μιᾶς ἡμέρας ἐκάστοτε μετὰ 63.

Ἦν δὲ τὸ πρῶτον ἔτος τοῦ Μετωνίου κύκλου τὸ τῆς Ὀλ. 87, α' (28). Ἐν δὲ Ὀλ. 112, γ' ὁ Κάλλιππος εἰσήγαγε κύκλον ἔτι ἐντελέστερον ἐκ 76 ἐτῶν, διατηρήσας τὴν αὐτὴν τάξιν τῶν ἐμβολίων (29), καὶ ἀρξάμενος ἀπὸ τοῦ ἔτους τῆς εἰσαγωγῆς, ὡς πρώτου ἔτους τοῦ νέου κύκλου.

Ἀλλ' αἱ πρυτανεῖαι οὔσαι κατ' ἀρχὰς 10, ἀπὸ τῆς Ὀλ. 118, β', ἐγένοντο 12, ὅτε εἰς τὰς 10 φυλὰς προσετέθησαν ἕτεραι δύο, ἡ Ἀντιγονίς καὶ ἡ Δημητριάς, εἰς τιμὴν τοῦ Ἀντιγόνου καὶ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ Δημητρίου τοῦ Πολιορκη-

(27) Πρακτ. Ἀκαδ. Βερολ. 1846.

(28) Διόδ. IB, 36.

(29) Rang. Αὐτ. καὶ II, Σ. 93 (Ἀρ. 421).

τοῦ, οἵτινες ὡς θεοὶ σωτῆρες ἐλατρεύθησαν ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων ὅτε ἡλευθέρωσαν αὐτοὺς ἀπὸ τοῦ Ἀντιπάτρου καὶ τῶν Μακεδόνων. Μετωνομάσθησαν δὲ μετὰ ταῦτα αἱ πρόσθετοι αὗται φυλαί, ἡ μὲν, Πτολεμαίς, ἐν Ὀλ. 130, ἐκ Πτολεμαίου τοῦ Φιλαδέλφου, ἡ δέ, Ἀτταλίς, ἐν Ὀλ. 145, α', κατ' Ἀτταλον τὸν Α'. Ἀπὸ τῆς Ὀλ. 118, β' λοιπὸν συνέκειτο ἡ Βουλὴ ἐξ 600 ἀνδρῶν, αἱ δὲ πρυτανεῖαι ἦσαν, ἐν τοῖς κοινοῖς ἔτεσιν, ἰσάριθμοι πρὸς τοὺς μῆνας, καὶ αἱ ἡμέραι αὐτῶν συνέπιπτον ἀκριβῶς πρὸς τὰς ἡμέρας ἐκείνων. Κατὰ δὲ τὰ ἐμβόλιμα ἔτη ἐκάστη πρυτανεῖα φαίνεται ὅτι εἶχεν ἀνὰ 32 ἡμέρας (30).

Τὸ αὐτὸ δὲ σύστημα ἐπεκράτει καὶ εἰς τὰς λοιπὰς πόλεις τὰς ἐχούσας πολίτευμα ἀνάλογον τῷ τῶν Ἀθηναίων. Ἐκτὸς ὅτι εἰς πολλάς, ὡς ἐν Μακεδονίᾳ, τὸ ἔτος ἀπ' ἄλλου μηνὸς ἤρχιζε, καὶ τὰ ὀνόματα τῶν μηνῶν διέφερον, ὥστε καὶ τὸ αὐτὸ ὄνομα εἰς δύο διαφόρους πόλεις ἐδήλου ἄλλο μέρος τοῦ ἔτους. Οὕτως ὁ Πάναμος τῶν Αἰτωλῶν ἀντεστοίχει πρὸς τὸν Δελφικὸν Βουκάτιον ἢ τὸν Ἀττικὸν Ποσειδεῶνα, ἐν ᾧ ἀλλαγῇ (ἐν Μακεδονίᾳ, Θεσσαλίᾳ, Βοιωτίᾳ) ὁ Πάναμος ἀντεστοίχει πρὸς τὸν Δελφικὸν Ἴλαον, ἢ τὸν Ἀττικὸν Ἐκατομβαιῶνα. Οὐδ' ἡ διάρκεια δὲ τῶν μηνῶν ἀνταπεκρίνετο ἐντελῶς πρὸς τὴν τῶν Ἀττικῶν (31).

Εἰσὶ δ' ἐξ ἐπιγραφῶν καὶ ἐτέρων πηγῶν γνωστὰ τὰ ἐπόμενα ὀνόματα.

(30) Rang. II, Σ. 111 (Ἀρ. 439). — Σ. 569 (Ἀρ. 880).

(31) Ἰδ. C. F. Hermann, griech. Monatskunde.

Ἀττικοὶ	Μακεδονικοὶ	Σπάρτης	Δελφικοὶ	Βοιωτικοὶ	Θεσσαλικοὶ
Μεταγειτνίων	Δίος	Κάρνειος			
Μαιμακτηριών	Ἀπελλαῖος				Ἀπελλαῖος
Ἀνθεστηριών	Αὐδυναῖος	Γεράντιος	Ποῦτρόπιος		Γαύστης
Θαργηλιών	Περίτιος	Φλύσιος	Ἡράπιος	Ἀλαλομένιος	Χρυτταῖος
Βοηδρομιών	Δίστρος		Βύσιος	Δημάτριος	Λυκαῖος
Ποσειδεών	Ξανθικός		Βουκάτιος	Βουκάτιος	Βουκάτιος
Ἐλαφηβολιών	Ἀρτεμίσιος	Ἀρτεμίσιος	Ἡράκλειος	Ἑρμαῖος	
Σχιροφοριών	Δαίσιος		Θεοξένιος	Προστατήριος	
Ἐκατομβαιών	Πάναμνος	Ἐκατομβεύς	Ἰλαῖος	Πάναμνος	Πάναμος
Πυανεψιών	Λῶος		Δαιδαφόριος	Θαλούντιος	
Γαμηλιών	Γορπιαῖος		Βοαθός	Ἱπποδρόμιος	Ἱπποδρόμιος
Μουνυχιών	Ὑπερβερεταῖος				

Πόκιος δὲ μνημονεύεται μὴν Ἀμφισσέων(32), ἀντιστοι-
χῶν πρὸς τὸν Ἡράκλειον τῶν μόλις δύο ὥρας ἀπεχόντων
Δελφῶν· Ἰππιῶν δέ(33), μὴν Ἐρετριέων, καὶ ἄλλοι ἄλ-
λων τινῶν πόλεων.

Ἐκ τῆς πρυτανευούσης δὲ φυλῆς ἐξελέγετο καθ' ἡμέραν
εἷς ἐπιστάτης, ἐκ δὲ τῶν λοιπῶν ἐννέα ἐξελέγοντο 9 πρόε-
δροι, ὧν ὁ προϊστάμενος εἶχεν, ἀπὸ Ὀλ. 108-112(34), ἢ
καὶ ἤδη ἀπὸ Ὀλ. 97(35), τὸ δικαίωμα τοῦ διδόναι δια-
χειροτονίαν καὶ προτείνειν εἰς διαψήφισιν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ,
ὅπερ ἐν τοῖς ψηφίσμασιν ἐκφράζεται διὰ τῶν λέξεων· *Τῶν*
προέδρων ἐπειψήφριζεν ὁ δεῖνα. Ἐνίοτε δὲ προστίθενται
τῷ ὀνόματι τοῦ ἐπιψηφίζοντος αἱ λέξεις καὶ συμπρόεδροι.

Μετὰ δὲ τὸν τοιοῦτον προσδιορισμὸν τῆς ἡμερομηνίας
ἔπεται πολλάκις ἡ λέξις ἐκκλησία ἢ ἐκκλησία κυρία(36),
δηλοῦν ὅτι κατὰ τὴν ἡμέραν ἐκείνην ἐγένετο ἐκκλησία τοῦ
δήμου, ἐν ᾗ προὔταθην τὸ ψήφισμα. Ἦν δ' ἡ Κυρία ἐκ-
κλησία, κατὰ Πολυδεύκην(37) ἐκείνη, ἐν ᾗ « τὰς ἀρχὰς
ἐπιχειροτονοῦσιν εἴπερ καλῶς ἄρχουσιν, ἢ ἀποχειροτο-
νοῦσιν· ἐν ᾗ τὰς εἰσαγγελίας ὁ βουλόμενος εἰσαγγέλλει,
καὶ τὰς ἀπογραφὰς τῶν δημοσιευομένων ἀναγινώσκου-
σιν οἱ πρὸς ταῖς δίκαις, καὶ τὰς λήξεις τῶν κλήρων ». Ἦν
δέ, φαίνεται, αὕτη ἡ δευτέρα ἐκάστης Πρυτανείας(38).
Εἷς τινὰς ἄλλας πολιτείας, ὡς ἐν Δελφοῖς(39), ἀντὶ τοῦ

(32) C. I. 1717.

(33) Αῤτ. 2265.

(34) C. I. Σ. 130.

(35) Rang. II, Σ. 29. 30 (Ἀρ. 376. 377).

(36) C. I. 111.

(37) H, 95.

(38) Rang. II, Σ. 112. (Ἀρ. 438). 121 (Ἀρ. 443).

(39) C. I. 1693.

Ἐκκλησία κυρία, φέρεται ἀγορά, ψήφοις τοῖς ἐννόμοις, ἢ ἄλλο τι παραπλήσιον. Ἐνίοτε δ' ἀπαντᾶται καὶ ὁ προσδιορισμὸς τοῦ τόπου τῆς ἐκκλησίας, ὡς διὰ τὰς Ἀθήνας, ἐκκλησία ἐν Πειραιεῖ, ἢ ἐν τῷ Θεάτρῳ, ὡς καὶ Βουλὴ ἐν τῷ Βουλευτηρίῳ (40). Εὐρηται δὲ σπανίως καὶ Ἐκκλησίας συγκλήτου, ὅτε ἡ ἐκκλησία συνεκαλεῖτο ἐκ τῆς πόλεως.

Ἐνίοτε δέ, ἀντὶ τῆς φράσεως Ἔδοξε τῇ βουλῇ καὶ τῷ δήμῳ, γράφεται μόνον ἔδοξε τῷ δήμῳ, εἴτε κατ' ἐπιτομήν, εἴτε ἐκ τῶν χρόνων περὶ ὧν λέγεται ἐν τῇ ὑποθέσει τοῦ κατ' Ἀνδροτίωνος λόγου τοῦ Δημοσθένους· « Ἔθος ἐπεκράτησεν ἀπροβούλευτον ψήφισμα εἰσάγεσθαι ἐν τῷ δήμῳ ».

Πολλάκις δ' εἰς τὰ παρενειρόμενα τοῖς ῥητορικοῖς λόγοις ψηφίσματα ἀπαντᾶται ὁ τύπος· Γνώμη βουλῆς (καὶ δήμου)· ὁ δεῖνα εἶπε(41)· ἀλλαχοῦ· Στρατηγῶν γνώμη(42). Φαίνεται ὅμως ὅτι ταῦτα εἰσὶν ἐπιτομαὶ τοῦ ἀληθοῦς τύπου, ὑπὸ τῶν ῥητόρων ἢ τῶν ἀντιγραφέων γενόμεναι.

Εἰς ἰδιαίτερα δὲ δήμων ἢ φυλῶν ψηφίσματα (οὐχὶ δηλαδὴ τοῦ δήμου τῶν Ἀθηναίων) ἀναφέρεται μόνον ὁ προτείνας τὸ ψήφισμα, οἷον· Παμμένων Ἀμεινίου εἶπεν· ἐπειδὴ . . . (43). Ἔδοξε τῇ . . . ἰδίᾳ φυλῇ· Ὁ δεῖνα εἶπε.

Ἐκτὸς δὲ τῶν Ἀθηνῶν οἱ ἐπωνύμοι ἄρχοντες εἶχον ἀλλαχοῦ ἄλλα ὀνόματα, καὶ τὰ ψηφίσματα δὲν ἐχρονολογοῦντο δι' αὐτῶν μόνον. Καὶ ἐν μὲν Βοιωτίᾳ ἰδίως, τὸ ἔτος προσδιωρίζετο διὰ τοῦ ἐπωνύμου ἄρχοντος ἐκάστης πό-

(40) C. I. 124.

(41) Δημ. κ. Στεφ. 205. 282.

(42) Αὔτ. 238. 249.

(43) Rang. II, Σ. 88 (Ἀρ. 418).

λεως· ἐψήφισον δὲ ἡ Βουλὴ καὶ ὁ δῆμος αὐτῆς, ἐπιψηφίζοντος τοῦ προέδρου ὡς ἐν Ἀθήναις.

Εἰς δὲ τὰ ψηφίσματα τοῦ κοινοῦ τῶν Βοιωτῶν προσδιωρίζετο τὸ ἔτος διὰ τοῦ ἄρχοντος ἐν κοινῷ τῶν Βοιωτῶν. Ἐψήφισε δὲ ἡ Βουλὴ καὶ ὁ Δῆμος τῶν Βοιωτῶν, ἐφεδριατευόντων (ἤτοι προεδρευόντων) τῶν Βοιωταρχῶν, οἵτινες ἦσαν 11 ἐπὶ Πελοποννησιακοῦ πολέμου, ἀπὸ δὲ τῆς ἐν Λεύκτροις μάχης 7. Εἰς δὲ τὰ στρατιωτικὰ ἢ οἰκονομικὰ ψηφίσματα μνημονεύεται καὶ ὁ Πολέμαρχος, ὅστις ἀντιστοιχεῖ πρὸς τὸν ἐν Ἀθήναις στρατηγόν, ἔχων καὶ αὐτὸς καὶ οἰκονομικὴν τινα δικαιοδοσίαν. Εἰς δὲ τὰ θρησκευτικὰ μνημονεύεται ὁ ἱερεὺς τοῦ ἐπιτοπίως σεβομένου Θεοῦ.

Εἰς δὲ τινὰς Φωκιαίς, Θεσσαλικαίς, κτλ. γίνεται μνεῖα δύο ἢ τριῶν ἀρχόντων, καὶ ἐνίοτε καὶ τοῦ Βουλάρχου, ἢ προέδρου τῆς Βουλῆς (54).

Ἀλλαχοῦ δέ, παρὰ Δωριεῦσιν, Ἠλείοις, Μαντινεῦσιν, Ἀχαιοῖς, προσέτι δὲ καὶ παρ' Ἀργείοις, καὶ τισὶ Θεσσαλοῖς, καὶ τοῖς ἀποίκιοις αὐτῶν, πολλάκις ἀντ' ἐπωνύμων ἀπαντῶνται οἱ καλούμενοι Δημιουργοί (45), διότι καθ' Ἡσύχιον, « Δημιουργοί, καὶ παρὰ Δωριεῦσιν οἱ ἄρχοντες τὰ δημόσια πράττοντες », καὶ κατὰ τὸ Μ. Ἐτυμολογικόν· « Δημιουργοὶ ἐκαλοῦντο παρὰ τοῖς Ἀργείοις καὶ Θεσσαλοῖς οἱ περὶ τὰ τέλη ».

Παρὰ Σπαρτιάταις δὲ (46) καὶ τοῖς ἀποίκιοις (47) ἀπαντῶνται ἐν τοῖς ψηφίσμασιν οἱ Ἐφοροί.

Παρὰ Κρησὶ δέ, οἱ Κόσμοι (48).

(44) C. I. 1724, 1725. 1736. κτλ.

(45) C. I. 1567.

(46) Θουκ. Ε, 14. — Παυσ. Γ, 11, 2.

(47) C. I. 2448 καὶ 2449.

(48) C. I. 2554, ἐπ.

Παρά Κερκυραίους, Ῥοδίους, καὶ παρὰ διάφοροις Ἰωνικαῖς πόλεσιν, ὁ Πρύταρις (49).

Παρ' ἐτέραις, ἐπίσης Ἰωνικαῖς, ὁ Στεφανηφόρος, οἷον ἐν Σμύρνῃ ἐξ Ὀλ. 134 (50), ἢ ὁ ἄρχων τὴν στεφανηφόρον ἀρχήν, ὡς ἐν Τήνῳ (51), ἐν Ἰάσῳ, ἐν Μιλήτῳ, ἐν Πριήνῃ, ἐν Ἀφροδισιάδι, ἐν Μυλάσοις (52). Ἦν δ' ὁ Στεφανηφόρος αὐτὸς ὁ ἐτήσιος ἐπώνυμος ἄρχων, διότι παντοῦ στέφανος ἦν τὸ ἐπίσημον ἔμβλημα τῆς ἀξίας αὐτοῦ. Τὴν ἀρχὴν δὲ ταύτην διέπουσιν ἐν μεταγενεστέροις χρόνοις καὶ γυναῖκες (53), ἐξ οὗ φαίνεται ὅτι τότε εἶχε μεταπέσει εἰς καθαρὰν ἱερατείαν. Ἀλλὰ καὶ Πρύταρις ἀπαντᾷται γυνὴ ἐν Φωκαίᾳ (54).

Ἐν Κυζίκῳ δ' ἀναφέρεται Ἰππάρχης (55)· ἐν Ἀβύδῳ, Ναύαρχος (56)· ἐν Σιγείῳ, Ἐπιστάτης· ἐν Νεαπόλει Δήμαρχος· ἐν Ἀπαμείᾳ Φρυγίας, Ἀργυροταμίας, κτλ.

Εἰς θρησκευτικὰ δὲ ψήφισματα, πολλάκις ὁμοῦ καὶ εἰς πολιτικά, ἐκτὸς τῶν πολιτικῶν ἀρχόντων μνημονεύονται καὶ ἐπώνυμοι ἱερεῖς ἢ ἱέρειαι τοῦ πρωτίστου ἐγχωρίου ναοῦ, περὶ οὗ τυχὸν τὸ ψήφισμα πραγματεύεται. Εἰς τινὰς δὲ πόλεις, τῆς Μικρᾶς Ἀσίας μάλιστα, οἱ ἱερεῖς φέρονται καὶ ὡς μόνοι ἐπώνυμοι.

Παρ' Αἰτωλοῖς δὲ πολιτικὸς ἄρχων τοῦ κοινοῦ τῶν Αἰτωλῶν ἦν ὁ Στρατηγός, καὶ ἱερεῖς ἐκάστης πόλεως ἐπώνυ-

(49) C. I. 1845. 1847. 2530. 3065 κτλ.

(50) C. I. 3137.

(51) C. I. 2330. 2333. 2337.

(52) C. I. 2671-2678.

(53) C. I. 2829. 2835. 2840, κτλ.

(54) C. I. 3415.

(55) C. I. 2157.

(56) C. I. 2160.

μοι μνημονεύονται, ὧν ὁ γραμματεὺς καλεῖται Θεωρός(57).

Παρ' Ἀκαρνᾶσι δ' ἐπίσης ὁ πολιτιτικὸς ἄρχων καλεῖται Στρατηγός. Ἱερεὺς δ' ἐπώνυμος ἦν ὁ Ἱεραπόλος (58)· ὁμοίως δὲ καὶ ἐν Γέλα.

Παρὰ Μεγαρεῦσι δὲ καὶ ἀποίκοις ὁ ἐπώνυμος, ἀπὸ Ὀλ. 102 μέχρι πρὸ Ῥωμαίων, ἐκαλεῖτο Βασιλεύς.

Παρ' Ἐρετριεῦσι δέ, περὶ Ὀλ. 145, παρὰ Συμυρναίοις, ἐν Ὀλ. 134, παρὰ Ῥοδίοις καὶ Τεγεάταις, ἐπὶ Ῥωμαίων, μνημονεύεται ὡς τοιοῦτος ὁ Ἱερεύς (59).

Παρὰ Συρακουσίοις, ἐν Ὀλ. 109, 6', Ἀμφίπολος.

Παρ' Ἀκραγαντίνοις καὶ Μελιτεῦσιν, Ἱεροθύτας.

Παρὰ Βυζαντίοις, Ἱερομνήμων.

Παρὰ Δυμαίοις ἐν Ἀχαιΐᾳ, ἐπὶ Ῥωμαίων, Θεοκόλος(60).

Παρ' Ἀλικαρνασσεῦσι (61), καὶ Παρίοις ἐπὶ Ῥωμαίων (62), Νεωποιός.

Ἀναφέρονται δ' οἱ ἄρχοντες οὗτοι ἢ διὰ τῆς ἐπὶ μετὰ γενικῆς (ἐπὶ τοῦ δεῖντος στρατηγοῦντος), ἢ διὰ μόνης γενικῆς ἀπολύτου, (τοῦ δεῖντος στρατηγοῦντος). Ἐνίοτε δὲ τίθεται τὸ ὄνομα καὶ εἰς τὸ τέλος τοῦ ψηφίσματος, ὡς ὑπάρχουσι παραδείγματα ἐν Δελφοῖς (63) καὶ ἐν Φωκίδι (64).

Ἐνιαχοῦ δέ, πλὴν τοῦ ἐπωνύμου, μνημονεύονται καὶ τινες ἄρχοντες καθ' ἐξάμηνον (περίοδον), οἷον ἐν Τήνῳ(65),

(57) C. I. 1758. 2351.

(58) C. I. 1793.

(59) C. I. 2144. 3131. 2905, κτλ.

(60) C. I. 1543.

(61) C. I. 2656.

(62) C. I. 2396.

(63) C. I. 1691. 1692.

(64) C. I. 1724, κτλ.

(65) C. I. 202-206.

Καίδω (66), Γέλα καὶ Δελφοῖς (67), ἔνθα, ὄντων τεσσάρων τῶν Βουλευτῶν, ὀνομάζονται ἀνὰ 2 βουλευόντες κατὰ πᾶσαν ἑξαμηνίαν.

Εἰς δὲ ψηφίσματα ἀφορῶντα δύο πόλεις συγχρόνως, πλάκας ὁ χρόνος προσδιορίζεται διὰ τῶν ὀνομάτων τῶν ἀρχόντων καὶ δι' ἡμερομηνίας ἀμφοτέρων τῶν πόλεων, προηγούμενου τοῦ ἀρχοντος τῆς ψηφίζουσης. Οὕτως ἐν Θουκυδίδῃ (68)· «*Ἀρχεὶ δὲ τῶν σπονδῶν Ἐφορος Πλειστόλας, Ἀρτεμισίου μηνὸς τετάρτη· ἐν δὲ Ἀθήναις Ἀρχων Ἀλκαῖος, Ἐλαφβολιῶνος μηνὸς ἕκτη φθίνοντος*». Καὶ ἐν ἐπιγραφῇ (69)· «*Ἀρχοντος Καλλικράτιος, μηνὸς Βουκατίου, ἐν Αἰτωλῷ δὲ στρατηγέοντος τὸ δεύτερον . . . ιτύρου, μηνὸς Παράμου*». Καὶ ἐν ἑτέρᾳ (19)· «*Ἀρχοντες Στρατάγον, μηνὸς Πυκίου, ὡς Ἀμφισσεῖς ἄγοντι, ἐν Δελφοῖς δὲ ἄρχοντος Πυρρύα, μηνὸς Ἡρακλείου*».

Τριπλῇ δὲ χρονολογία ἀπαντᾶται ἐπὶ ψηφίσματος δίκης ἐκκλήτου δύο πόλεων εἰς τρίτην (71)· «*Πέμπτης ἀπιόντος τοῦ Ἰππιῶνος μηνός, ἐπὶ . . . τῶν μετὰ Ἀλκιβίου, ὡς Ἐρετριεῖς· ὡς δὲ Νάξιοι, ἐπὶ Ἱερέως τοῦ Διονύσου Φιλοκρίτου. τοῦ . . . μηνός· ὡς δὲ Πάριοι, ἐπ' ἀρχοντος, κτλ.*».

Εἰς τὰς Ἀσιατικὰς δὲ πόλεις, τὰς τῇ Περσίᾳ ὑποτελεῖς, προκειμένου περὶ δημοσίας τινὸς καὶ οὐχὶ δημοτικῆς ὑποθέσεως, φαίνεται ὅτι τὸ ἔτος ὠρίζετο ἀπὸ τῆς βασιλείας τοῦ

(66) C. I. 2654.

(67) C. I. 1699.

(68) E, 19.

(69) C. I. 1702.

(70) C. I. 1707.

(71) C. I. 2265.

τῶν Περσῶν Βασιλέως, καὶ ἀπὸ τοῦ σατράπου τῆς ἐπαρχίας, οἷον (72). Ἔτει πέμπτῳ Ἀρταξέρξεω βασιλεύοντος, Μανσόλου ἐξαιθραπεύοντος», (δηλ. σατραπεύοντος).

Εἰς τὰς Βοσπορικὰς δ' ἐπιγραφὰς τὰ ἔτη ὑπολογίζονται ἀπὸ τῶν 457 ἀπὸ κτίσεως Ῥώμης, ἢ 297 π. Χ. (Ὁλ. 120, δ').

Ἐν Αἰγύπτῳ δὲ (ιδίως ἐπὶ παπύρων) ἀπὸ τῆς ἐγκαθιδρύσεως ἐκάστου τῶν Βασιλέων· καὶ ἐν Συρίᾳ ἀπὸ Σελεύκου, 227 π. Χ.

Εἰσαγωγικοὶ δὲ τύποι ἀπαντῶνται ποικίλοι ἐκτὸς τῶν Ἀθηνῶν, ὡς ἐν Ἀλικαρνασσῶ (73), «Ἔδοξε τῇ Βουλῇ καὶ τῷ δήμῳ· Πρυτάνεων γνώμη». Ἐν Καλύμνῳ (74), «Γνώμα προστατῶν»· ἐν Σμύρνῃ (75), «Ἔδοξε τῷ δήμῳ· στρατηγῶν γνώμη. Ἡ ἀνεστραμμένος ὁ ἀττικὸς τύπος, ὡς ἐν Κέα (76), «Ὁ δεῖνα εἶπεν· ἔδοξε τῇ Β. καὶ τῷ Δ». Ἀλλαχοῦ δὲ παραλείπεται ὁ εἰπὼν (77), καὶ ἄλλοτε ἐλλείπει τὸ ἔδοξε, καὶ φέρεται· «ὁ δεῖνα εἶπε . . . δεδόχθαι . . .».

Τὸ περιεχόμενον δὲ τοῦ ψηφίσματος διατυποῦται ὡς κατὰ τὴν προλαβοῦσαν ἐποχὴν, ἐκφραζόμενον ἢ δι' ἀπαρεμφάτου, ἐξαρτωμένου ἐκ τοῦ εἶπεν, ἢ ἀρχομένου ἀπὸ τοῦ ἐπειδὴ, ἀπόδοσιν ἔχοντος τὸ δεδόχθαι τῷ δήμῳ. Καὶ τὰ πρόσθετα δὲ ἄρθρα ἄρχονται ὡς ἐν τοῖς ἀρχαιοτάτοις ψηφίσμασι· «Τὰ μὲν ἄλλα καθάπερ τῇ Βουλῇ», ἢ «καθάπερ ὁ δεῖνα».

(72) C. I. 2691. 2692. 2917.

(73) C. I. 2656. κτλ.

(74) C. I. 2671.

(75) C. I. 3137.

(76) C. I. 2352-2357.

(77) C. I. 1564. 15665. 1751, κτλ.

Ἡ δ' ἀναγραφὴ τῆς στήλης ψηφίζεται συνήθως ὡς ἔπειτα· «Καὶ ἀναγράψαι τόδε τὸ ψήφισμα ἐν στήλῃ λιθῇ (ἢ χαλκῇ) τὸν Γραμματέα τῆς Βουλῆς (ἢ τὸν Γρ. τὸν κατὰ πρυτανείαν) (78), καὶ στηῆσαι ἐν . . . ». Εἰς μὲν ταυτικὰ συνήθως «ἐν πόλει» ἢ «ἐν Ἀκροπόλει»· ἀλλ' Ἀλλαχοῦ δὲ πολλάκις «ἐν τῇ ἀγορᾷ, ἐν ἐπιφανεστάτῳ τόπῳ», ἢ παρὰ τινι ἱερῷ· «Εἰς δὲ τὴν ἀναγραφὴν τῆς στήλης δοῦναι τὸν ταμίαν τοῦ δήμου (ἢ τοὺς ἐπὶ τῇ διοικήσει) ΔΔΔ (συνήθως, ἐνίοτε δὲ καὶ ΔΔ, ἂν δὲν ὑποτεθῇ λάθος) Δραχμὰς ἐκ τῶν κατὰ ψηφίσματα ἀναλισκομένων (ἢ «μεριζομένων») τῷ δήμῳ (79)· ἢ καὶ εἰς προστακτικὴν· «Τὸ δὲ ψήφισμα ἀναγραφάτω ὁ Γραμματεὺς . . . καὶ στησάτω . . . Δότω δὲ ὁ ταμίαις κτλ.» (80). Ὁ δ' ἐπιμελούμενος οὗτος τῆς ἀναγραφῆς γραμματεὺς ἦν, φαίνεται, ὁ κληρούμενος ὑπὸ τῆς Βουλῆς κατὰ πρυτανείαν ἵνα φυλάττῃ τὰ γράμματα καὶ τὰ ψηφίσματα· δι' ὃ καὶ ἄλλοτε μὲν μνημονεύεται ὡς Γραμματεὺς τῆς Βουλῆς, ἄλλοτε δὲ ὡς Γραμματεὺς κατὰ Πρυτανείαν. Ἡ δ' ἔκφρασις «ἐκ τῶν κατὰ ψηφίσματα ἀναλισκομένων, ἢ μεριζομένων, τῷ δήμῳ» δηλοῖ ὅτι διὰ ψηφισμάτων ἐμερίζοντο ἐκ τῶν γενικῶν δαπανῶν ποσότητές τινες, ἢ ἡνοίγετο πίστωσις ἐτησία διὰ τὴν δημοσίαν ὑπηρεσίαν, καὶ ὅτι ἐξ αὐτῆς ὁ ταμίαις τοῦ δήμου ἔδιδε τὰς 30 δραχμὰς εἰς τὸν Γραμματέα τῆς Βουλῆς διὰ τὴν ἀνέγερσιν τῆς στήλης. Ἀλλαχοῦ δὲ τοῦτο ἐκφράζεται οὕτω· «Τὸ δ' ἀνάλωμα τὸ γενόμενον μερίσαι τὸν ταμίαν (ἢ τοὺς ἐπὶ τῇ διοικήσει) (81). Ἦσαν

(78) Rang. II, Σ. 125 ('Αρ. 446). — C. I. 107.

(79) Rang. II, Σ. 58 ('Αρ. 388).

(80) Rang. II, Σ. 53 ('Αρ. 385).

(81) Rang. 446.

δ' οἱ ἐπὶ τῇ διοικήσει οἱ δημόσιοι ταμίαι, οἱ λαμβάνοντες παρὰ τῶν ἀποδεκτῶν τὰς εἰσπράξεις, καὶ διανέμοντες ἔπειτα αὐτὰς εἰς τὰς διαφόρους ἀρχὰς ἢ τὰ διάφορα ταμεῖα πρὸς δαπάνην. Ἀγνοεῖται δ' ἂν αὐτοὶ οὗτοι ᾗσαν οἱ καλούμενοι καὶ ταμίαι τοῦ δήμου, ὡς λέγει ὁ Βοίχχιος (82), ἢ ἂν ὁ τοῦ δήμου ᾗν μόνον εἷς ἐξ αὐτῶν, ἢ ἂν ᾗτον ἄλλος ἐπιμελούμενος τοῦ ἰδιαιτέρου δημοτικοῦ ταμείου, εἰς ὃν οἱ ἐπὶ τῇ διοικήσει ἐμέριζον τ' ἀναγκαῖα διὰ τὴν δημοτικὴν (ἀστυκὴν) ὑπηρεσίαν κεφάλαια. Ἐν τινι δ' ἐπιγραφῇ (83) ὁ τύπος οὗτος μεταβάλλεται ὡς ἐφεξῆς· «*Μερίσαι δὲ τὸ ἀργύριον τὸ εἰρημένον τοὺς ἀποδέκτας, ἐκ τῶν καταβαλλομένων χρημάτων, ἐπειδὴν τὰ ἐκ τῶν νόμων μερίσωσιν*», ἔνθα πρόκειται, ὅταν οἱ ἀποδέκται αὐτοί, μερίζοντες τὰς διαφόρους πιστώσεις τῆς δημοσίας ὑπηρεσίας, δώσωσι πάσας τὰς νενομισμένας χορηγίας, τότε νὰ δώσωσι συγχρόνως καὶ ταύτην. Ἴσως ὁμῶς προὔκειτο, εἰς τὸ μὴ διατηρηθὲν τοῦτο ψήφισμα, περὶ ἄλλης τινὸς μεῖζοτος δόσεως, καὶ οὐχὶ μόνον περὶ τῆς ἀναγραφῆς τῆς στήλης.

Ἐνίοτε δ' ὀρίζεται καὶ ἡ προθεσμία τῆς ἀναγραφῆς. «*Καὶ στῆσαι ἐν Ἀκροπόλει δέκα ἡμερῶν*» (84).

Ὅσα δὲ τῶν δημοσίων ψηφισμάτων πραγματεύονται περὶ θρησκευτικῶν ἀντικειμένων, κανονίζοντα τελετάς, θυσίας, ἢ ἐπαινοῦντα ἢ ἀμείβοντά τινα ὡς ἐπιμελησάμενον τῶν τοιούτων, ταῦτα εἰσὶ τὸ πλεῖστον ἢ δήμων ἢ θρησκευτικῶν συλλόγων ἀποφάσεις (85).

Ὡς παράδειγμα δ' ἀναγνώσεως πολιτικοῦ ψηφίσματος

(82) Staatshh. d. Ath. I, 185.

(83) C. I. 84.

(84) C. I. 90

(85) Rang. II, Σ. 83 (Ἀρ. 418).

ἔπεται ἀττική τις ἐπιγραφή (86), ἥς οἱ 9 πρῶτοι στίχοι δη-
μσιεύονται πανομοιότυπως ἐν Σχ. 63, εἰς δεῖγμα τοῦ γρα-
φοῦ αὐτῆς χαρακτῆρος.

Ἐ(πικουρίοις)

Θ(εοῖς)

Ἐπὶ Παιθιδήμου ἄρχοντος, ἐπὶ τῆς Ἐρχθηίδος δευτέρας π-
ρυτανείας.

Μεταγεινιῶνος ἐνάτῃ ἰσταμένου ἐνάτῃ τῆς πρυτανεί-
ας, ἐκκλησία κυρία· τῶν προέδρων ἐπεψήφισεν Σώστρατος Κ-
5 αλλιστράτου Ἐ(ρ)χιεὺς καὶ συμπρόεδροι. Ἐδοξεν τῷ δή-
μῳ. Χρεμωνίδης Ἐτεοκλέους Αἰθαλίδης εἶπεν· Ἐπειδὴ

ἐκάτηρομ μὲν Ἀθηναῖοι καὶ Λακεδαιμόνιοι καὶ οἱ σύμμαχ-
οι οἱ ἐκατέρων φιλίαν καὶ συμμαχίαν κοινὴν ποιησάμενο-
ι πρὸς ἑαυτούς, πολλοὺς καὶ καλοὺς ἀγῶνας ἡγωνίσαντο με-
10 τ' ἀλλήλων πρὸς τοὺς καταδουλοῦσθαι τὰς πόλεις ἐπιχειρή-
σαντας, ἐξ ὧν ἑαυτοῖς τε θόξαν ἐκτίσαντο καὶ τοῖς ἄλ(λο)ις

Ἑλλησι παρσκευάσαν τὴν ἐλευθερίαν, καὶ νῦν δὲ κ(αι)ρῶν
κατειληφόντων ὁμοίων τὴν Ἑλλάδα πᾶσαν διὰ το(ύ)ς καταλύε-
ιν ἐπιχειροῦντας τοὺς τε νόμους καὶ τὰς π(α)τρίους ἐκάστ-

15 οἰς πολιτείας, ὅτε Βασιλεὺς Πτολεμαῖος ἀκολούθως τεῖ τ-
ῶν προγόνων καὶ τεῖ τῆς ἀδελφῆς προαιρέσει φανερό(ς) ἐ(σ)τ-
ιν σπουδάζων ὑπὲρ τῆς κοινῆς τ(ῶν) Ἑλλήνων ἐλευθερίας, κ(αὶ)
ὁ δῆμος ὁ Ἀθηναίων συμμαχί(α)ν ποιησάμενος πρὸς αὐτόν, κ(αὶ)
τοὺς λοιποὺς Ἑλληνας ἐψή(φ)ισται παρακαλεῖν ἐπὶ τὴν αὐτῇ-

20 ν προαίρεσιν· ὡσαύτως δὲ καὶ Λακεδαιμόνιοι φίλοι καὶ σύμ-
μαχοι τοῦ Βασιλέως ὄντες Πτολεμαίου, καὶ πρὸς τὸν δῆμο(ν) τῶ-
ν Ἀθηναίων εἰσὶν ἐψηρισμένοι συμμαχίαν μετὰ τε Ἡλείων
καὶ Ἀχαιῶν καὶ Τεγεατῶν καὶ Μαντινέων καὶ Ὀρχομενίων κα-
ὶ) Φια(λέων) λαὶ Καρυέων καὶ Κρηταέων ὅσοι εἰσὶν ἐν τῇ συμμα(α-

25 χίᾱ τ)εῖ Λακεδαιμονίων καὶ Ἀρέως καὶ τῶν ἄλλων συμμάχων,
(καὶ πρέσβεις ἀπὸ τῶν συνέδρων ἀπεστάλκασιν πρὸς τὸν δῆ-
μον), καὶ οἱ παραγεγονότες παρ' αὐτῶν ἐμφανίζουσιν τὴν τε Λ-
κεδαιμονίων καὶ Ἀρέως καὶ τῶν ἄλλων συμμάχων φιλοτιμί-
αν ἣν ἔχουσιν πρὸς τὸν δῆμον, καὶ τὴν περὶ τῆς συμμαχίας ὁμολ-

30 ογίαν ἔχουσι κομίζοντες· ὅπως οὖν, κοινῆς ὁμονοίας γενομ-
ένης τοῖς Ἑλλησι πρὸς τε τοὺς νῦν ἡδικηκότας καὶ παρеспον-
δη(κό)τας τὰς πόλεις, πρόθυμοι μετὰ τοῦ Βασιλέως Πτολεμαίου
καὶ μετ' ἀλλήλων ὑπάρχωσιν ἀγωνισταί, καὶ τὸ λοιπὸν μεθ' ὁμο(νο-
ίας σώσωσιν τὰς πόλεις, Ἀγαθεῖ τύχει, δεδόχθαι τῷ(ι) δ-

35 ἡμῶ, τῆμ μὲν φιλίαν καὶ τὴν συμμαχίαν εἶναι Ἀθηναίοις (καὶ

(86) Rang. II, Σ. 141 (Ἀρ. 453).

ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΑ ΠΑΓΚΑΒΗ.—ΤΟΜ. ΙΖ'.

16

- Λακεδαιμονίοις καὶ τοῖς Βασιλεῦσιν τῶν Λακεδαιμονίων
καὶ Ἡλείοις καὶ Ἀχαιοῖς καὶ Τεγεάταις καὶ Μαντινεῦσιν κα-
ὶ Ὀρχομενίοις καὶ Φιαλεῦσιν καὶ Καρυεῦσιν καὶ Κρητ(αεῦσι-
ν ὅσοι ἐν τῇ συμμαχίᾳ εἰσὶν τῆς Λακεδαιμονίων καὶ Ἀρέως)
40 καὶ τοῖς ἄλλοις συμμάχοις κυρίαν εἰς τὸν ἅπαντα (χρόνον, ἣν
ἤκουσι κομίζοντες οἱ πρέσβεις, καὶ ἀναγράφει αὐτὴν τὸν γρ-
αμματέα τὸν κατὰ Πρυτανείαν ἐν στήλῃ χαλκῇ, καὶ στήσαι ἐ-
ν Ἀκροπόλει παρὰ τὸν νεὼ τῆς Ἀθηνᾶς τῆς Πο(λι)άδος, ἐκδοῦναι δέ?
τὰ) ἀρχεῖα τοῖς πρέσβεσιν τοῖς παραγεγ(ονό)σιν
45 ν περὶ τῆς συμμαχίας κατὰ τὰ
. ὑπὲρ τοῦ δήμου πρ . . .

Ἡ ἐπιγραφή αὕτη, δίχα τεθλασμένη, εὑρέθη παρὰ τὰ
Προπύλαια τῶν Ἀθηνῶν, ἐπὶ φαιοῦ τιτανώδους λίθου τοῦ
Ὑμητοῦ κεχαραγμένη, ὥς εἰσὶν αἱ πλείσται τῆς ἐποχῆς
ταύτης.

Τὸ ψήφισμα ἄρχεται διὰ τῆς ἐπικλήσεως τῶν Ἐπικου-
ρίων Θεῶν.

Ἐπεταὶ δὲ μετὰ ταῦτα ἡ χρονολογία, διακοπτομένη διὰ
μακροῦ κενοῦ ἐν τῷ στίχῳ 2, ἐξ οὗ φαίνεται ὅτι ἡ χάρα-
ξις ἤρξατο ἀπὸ τοῦ στ. 3, καὶ μετὰ ταῦτα μόνον προσετέ-
θησαν τὸ ὄνομα τοῦ ἄρχοντος καὶ ἡ ἡμέρα τῆς πρυτα-
νείας, μὴ ὄντα ἴσως σεσημειωμένα εἰς τὸ χειρόγραφον ψή-
φισμα. Καλεῖται δ' ὁ ἄρχων Πειθίδημος.

Μέχρι πρὸ ὀλίγου εἰσέτι γνωστὴ ἦν ἡ συνεχὴς σειρὰ τῶν
ἐπωνύμων τῶν Ἀθηνῶν ἀπὸ Ὀλ. 71 α' μέχρις Ὀλ. 121,
γ (87), εἰς οὓς αἱ τελευταῖαι ἐπιγραφικαὶ ἀνακαλύψεις προσέ-
θηκαν καὶ ἄλλους ὀλίγους τινας. Ἀλλὰ μεταξὺ αὐτῶν δὲν
ὕπάρχει ὁ Πειθίδημος. Ἐν Ὀλ. 111, α', τῷ ἔτει τοῦ θανά-
του τοῦ Φιλίππου, ἄρχων ὑπῆρξεν ὁ ὑπὸ Διοδώρου μὲν (88)
Πυθόδωρος, ἀλλ' ὑπὸ Διονυσίου Ἀλικαρνασσεῶς (89), καὶ

(87) Clinton, *Fasti hellenici*, II.

(88) ΣΤ, 91.

(89) Δειν. Σ. 649.

ὑπὸ Ἀρρίανου (90) Πειθόδημος καλούμενος. Οὗτος ὅμως ἐστὶν ἄλλος τοῦ ἡμετέρου Πειθιδήμου διότι τὰ ἐν τῇ παρούσῃ ἐπιγραφῇ μνημονευόμενα συμβάντα δὲν συμφωνοῦσι πρὸς τοὺς χρόνους. Ἄρα ἡ παροῦσα ἐπιγραφή, καίτοι παλαιά, εἰσέτι πολλάκις τὴν θηλυκὴν δοτικὴν τῆς πρώτης ἀρίσεως εἰς ΕΙ (στ. 15, 24, 34, 39), καὶ προσέτι τὴν ἀρχαϊκὴν τροπὴν τοῦ Ν εἰς Μ πρὸ τοῦ Μ ἐν μὴ συνθέσει, (στ. 7, 35), ἐστὶν ὅμως μεταγενεστέρα τῆς Ὀλ. 121, γ'.

Ὁ ἐπιψηφίζων πρόεδρος ἦν Ἐρχιεύς, ἐκ τοῦ δήμου Ἐρχία, ἀνήκοντος εἰς τὴν Αἰγιδίδα φυλὴν, δηλαδὴ εἰς μίαν τῶν μὴ πρυτανευουσῶν, διότι ἡ πρυτανεύουσα (Ἐρεχθηῖς) ἔδιδε τὸν τῆς ἡμέρας ἐπιστάτην. Καλεῖται δὲ Σώστρατος Καλλιστράτου, καὶ ἔστι πιθανῶς υἱὸς τοῦ Καλλιστράτου Ἐρχιέως, ὅστις μνημονεύεται ἐν ἑτέρᾳ τινι ἀττικῇ ἐπιγραφῇ (91).

Ὁ δ' εἰπὼν ἢ προτείνας τὸ ψήφισμα ἐκαλεῖτο Χρεμωνίδης, ὁμώνυμος πρὸς στωϊκὸν τινα φιλόσοφον (92), καὶ πρὸς τινα εἰς ὃν ἀναφέρεται ὁ ὑπὸ τοῦ Ἀθηναίου μνημονευόμενος (93) «Χρεμωνίδιος πόλεμος».

Ἡ δ' ἀκριβὴς ἀντιστοίχισις τῆς ἡμέρας (ἐνάτης) τῆς δευτέρας πρυτανείας πρὸς τὴν τοῦ δευτέρου μηνὸς (μεταγεινιῶνος) ἀποδεικνύει ὅτι ἡ ἐπιγραφή ἐστὶ μεταγενεστέρα τῆς Ὀλ. 118, β', ὅτε αἱ πρυτανεῖαι ἀντὶ 10 ἐγένοντο 12, καὶ ὅτι τὸ ἔτος τοῦ ψηφίσματος ἦν κοινόν, ἔχον δηλαδὴ 12 μῆνας, καὶ οὐχὶ ἐμβόλιμον, ἥτοι ἔχον 13.

Πραγματεύεται δὲ τὸ ψήφισμα περὶ συμμαχίας μεταξὺ

(90) Α, 1.

(91) C. I. 155, στ. 27, Α.

(92) Διογ. Λαέρτ. Ζ, 7.

(93) ΣΤ, 53.

Ἀθηναίων, Πτολεμαίου βασιλέως τῆς Αἰγύπτου, Λακεδαιμονίων, καὶ πάντων τῶν συμμάχων αὐτῶν.

Μνημονεύεται δὲ δις (στ. 25, 28) τὸ ὄνομα Ἀρέως, (καὶ ἐν στ. 39 κατὰ τὸν ὑπολογισμόν τοῦ κενοῦ διαστήματος), ὄντος βεβαίως βασιλέως τῶν Λακεδαιμονίων, διότι ἐν μὲν τοῖς μνημονευθεῖσι χωρίοις γράφεται *Λακεδαιμονίων* καὶ Ἀρέως, ἐν δὲ στ. 36, *Λακεδαιμονίοις* καὶ βασιλεῦσι τῶν *Λακεδαιμονίων*.

Τρεῖς Ἀρεῖς εἰσὶ γνωστοὶ ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῆς Λακεδαιμονίας· ὁ πρῶτος ἦν Ἀρεύς, Αἰγίδης, υἱὸς Ἀκροτάτου, ἔγγονος δέ, (υἱωνός, οὐχὶ υἱός, ὡς ἐσφαλμένως γράφεται ἐν Διοδώρῳ), Κλεομένους τοῦ Β', ὃν διεδέχθη ἐν Ὀλ. 117, δ', βασιλεύσας μέχρις Ὀλ. 128, γ', ὅτε ἐφρονεύθη ἐν Κορίνθῳ (94). Ἐπ' αὐτοῦ, κατ' Ὀλ. 124, δ', οἱ Λακεδαιμόνιοι, προτροπῇ Πτολεμαίου τοῦ Φιλαδέλφου, ὠργάνισαν κατ' Ἀντιγόνου τοῦ Γονατᾶ συμμαχίαν, ἧς μετέσχον καὶ ὁ ἄρτισυστάς Ἀχαϊκὸς δεσμός (95), ἴσως δὲ καὶ οἱ ὑπὸ τοῦ Διοχάρους εἰς ἐλευθερίαν παροτρυνόμενοι Ἀθηναῖοι (96). Ἐξεστράτευσαν δὲ κατ' Αἰτωλῶν ὑπὸ τὸν Ἀρέα, ἀλλὰ μέχρι τέλους ἐνικήθησαν κατὰ κράτος περὶ τὴν Κίρραν ἐν Φωκίδι.

Ὅτε δ' ὁ Πύρρος ἐν Ὀλ. 127, α' εἰσέβαλεν εἰς τὴν Λακεδαιμονίαν, ὁ Ἀρεύς, ὢν ἐν Κρήτῃ, ἐπρόφθασε μετ' ἐπικουρίας δισχιλίων Κρητῶν, καὶ ἐνίκησε τὸν βασιλέα τῆς Ἡπείρου.

Ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ Ἀρέως, λέγει ὁ Πausanίας (97), ἐκστρατεύσαντος κατ' Ἀθηναίων Ἀντιγόνου τοῦ Δημητρίου,

(94) Πλούτ. Ἀγ. Γ. — Πaus. Γ, 6. — Διοδ. Κ, 27, 29.

(95) Πολύβ. Β, 41.

(96) Πλούτ. Β. Γ. Ῥητ. σ. 847.

(97) Γ, 6. — Α, 1.

ἔσπευσαν εἰς βοήθειαν αὐτῶν οἱ Λακεδαιμόνιοι πανστρατιᾷ, καὶ ὁ στόλος τῆς Αἰγύπτου ὑπὸ ναύαρχον τὸν Πάτροκλον. Ἀλλά, πολιορκουμένης τῆς πόλεως, ὁ μὲν Πάτροκλος ἀπεσπρθη εἰς τὴν πρὸς ἀνατολὰς τοῦ Σουνίου κειμένην καὶ ἀπὸ αὐτοῦ ἔκτοτε ἐπονομασθεῖσαν ἔρημον νῆσον, ὁ δ' Ἀρεὺς, μετὰ τινας χρονοτριβάς, ἴσως οὐχὶ ἀσκόπους, ἐπέσπρεψεν εἰς Σπάρτην, καὶ αἱ Ἀθηναὶ ἐσυνθηκολόγησαν.

Ὁ ἄλλος Ἀρεὺς ἦν ὁ ἑγγονος τοῦ πρώτου τούτου. Ἀλλ' ἀπέθανεν ὀκταέτης μόλις (98).

Τρίτος δ' Ἀρεὺς ἦν Σπαρτιάτης τις, ἴσως ἐκ τῆς αὐτῆς οἰκογενείας, πολλὰ δυνάμενος ἐν Σπάρτῃ, ὁ μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Νάβιδος, ἐν Ὀλ. 148, α' πρὸ τῆς συγκλήτου τῆς Ῥώμης ὡς κατήγορος τῶν Ἀχαιῶν παραστάς (99), ὅτε καὶ οἱ Ἀθηναῖοι συνεμάχησαν μετὰ τῶν βασιλέων Ἀττάλου καὶ Πτολεμαίου, μετὰ τῶν Αἰτωλῶν, τῶν Ῥοδίων καὶ τῶν Κρητῶν κατὰ Φιλίππου τοῦ Δημητρίου, βασιλέως τῆς Μακεδονίας (100). Ἀλλὰ περὶ τοῦ Ἀρέως τούτου δὲν δύναται νὰ πρόκειται ἐνταῦθα, πρῶτον διότι οὗτος δὲν ἦτο Βασιλεύς, καὶ δεύτερον διότι ὁ παλαιογραφικὸς χαρακτήρ τῆς ἐπιγραφῆς οὐδόλως ἀνταποκρίνεται πρὸς τὴν ἐποχὴν αὐτοῦ.

Ὁ ἐνταῦθα λοιπὸν μνημονευόμενος Ἀρεὺς ἦν ὁ Βασιλεύς, καὶ τὸ ψήφισμα δὲν ἦν ἀρχαιότερον τῆς Ὀλ. 121, γ', ὅτε παύουσιν αἱ τακτικαὶ ἀναγραφαὶ τῶν Ἀθηναίων ἀρχόντων, οὔτε τῆς Ὀλ. 123, γ', μέχρις οὗ αἱ Ἀθηναὶ ἦσαν ὑπὸ τὸν ζυγὸν Δημητρίου τοῦ Πολιορκητοῦ, ὡς οὔτε νεώτερον τῆς Ὀλ. 128, γ', ὅτε ἀπέθανεν ὁ Ἀρεὺς.

(98) Παιυσ. Αὐτ.

(99) Παιυσ. Ζ. 19.

(100) Παιυσ. Α, 36.

Ἐπὶ τοῦ διαστήματος δὲ τούτου τῶν πέντε Ὀλυμπιάδων ἢ 20 ἐτῶν εἶδομεν γενομένην, ἐν Ὀλ. 124, δ', τὴν συμμαχίαν τῶν Λακεδαιμονίων ὑπὸ τὸν Ἀρέα καὶ Ἀχαιῶν κατὰ τῶν Αἰτωλῶν, ἧς ἀπίθανον δὲν φαίνεται νὰ μετέσχον καὶ οἱ Ἀθηναῖοι καὶ ὁ Πτολεμαῖος.

Καὶ ὅμως δὲν νομίζω ὅτι εἰς τὰ συμβάντα ταῦτα ἀναφέρεται τὸ παρὸν ψήφισμα· διότι ἡ συμμαχία ἐκείνη ἐγένετο ἵνα δῆθεν κωλυθῶσιν οἱ Αἰτωλοὶ τοῦ νὰ καλλιεργήσωσι τὴν ἱεράν χώραν τῶν Δελφῶν, καὶ τῆς ἱερᾶς ταύτης προφάσεως θὰ ἦν δυνατόν νὰ μὴ ἐγίνετο μνεία εἰς ψήφισμα συμμαχίας αὐτὴν ἀφορώσης, ἐν ᾧ τὸ παρὸν ἔχει ὅλως πολιτικὸν χαρακτῆρα.

Ὅτε δὲ μετὰ ἐν ἔτος, ἐν Ὀλ. 125, α', οἱ Γαλάται εἰσέβαλον εἰς τὴν Μακεδονίαν, συνησπίσθησαν καὶ τότε κατ' αὐτῶν οἱ Ἑλληνικοὶ λαοί, συμπράττοντος καὶ Πτολεμαίου τοῦ Βασιλέως τῆς Αἰγύπτου (101), καὶ ἐν Ὀλ. 125, β' κατέλαβον τὰς Θερμοπύλας. Ἀλλ' οἱ Πελοποννήσιοι, ὧν τοσαύτη φαίνεται ἡ σύμπραξις ἐν τῷ παρόντι ψηφίσματι, δὲν μετέσχον τῆς ὁμοπραγίας ἐκείνης, περιορισθέντες εἰς τὴν ὑπεράσπισιν τῶν ἰδίων ἐστιῶν (102).

Ἐκτοτε δ' ἐπὶ τινὰ χρόνον αἱ περιστάσεις τῆς Ἑλλάδος δὲν ἦσαν τοιαῦται ὥστε νὰ δικαιολογῶσι τοῦ παρόντος ψηφίσματος τὰς πομπώδεις ἐκφράσεις· διότι, ἐκδιωχθέντων τῶν βαρβάρων, αἱ Ἑλληνικαὶ πόλεις ἔμενον ἥσυχοι καὶ αὐτονομούμεναι, τοῦ Ἀντιγόνου μάλιστα ἀπὸ Ὀλ. 126, α' ἀνακτήσαντος τὴν Μακεδονίαν, καὶ τὴν προσοχὴν αὐτῆς ἀποστρέψαντος ἀπὸ τῆς Ἑλλάδος. Οὔτε δὲ πρὶν ἦν ἡ ἰσχὺς αὐτοῦ ἐν Ἑλλάδι τοιαύτη, ὥστε νὰ προκαλέσῃ τοι-

(101) Καλλίμ. Ὑμν. εἰς Δημ. Ε, 184 ἐπ.

(102) Πaus. Ζ, 18. — I, 22.

οὗτον πάγκοινον συνασπισμόν, καθ' ὅσον ἀπὸ τῆς ἀναχω-
 ρήσεως τοῦ Δημητρίου ἐν Ὀλ. 123, β', ἔμενε μόνον ὡς
 ταπεινητῆς αὐτοῦ, καὶ ἀτυχῶν μᾶλλον, ἡττώμενος ὅτε
 μὲν ὑπὸ Πύρρου, ὅτε δ' ὑπὸ Λυσιμάχου (103), ἀφαιρεθεὶς
 τῆς ἐν Θεσσαλίᾳ κτήσεως, καὶ μόλις ἔτι διὰ φρουρῶν κατέ-
 χον τινὰς πόλεις τῆς Πελοποννήσου. Καὶ ἐπεκαλέσατο μὲν
 τοὺς Αἰτωλοὺς· ἀλλ' ἐν ᾧ οὗτοι ἐνίκων τοὺς Σπαρτιάτας
 ἐν Φωκίδι, ἡττηθεὶς αὐτὸς ἐν Μακεδονίᾳ ὑπὸ Πτολεμαίου
 τοῦ Κεραυνοῦ, κατέφευγεν εἰς Βοιωτίαν (104). Ἐπὶ δὲ τῆς
 τῶν Γαλατῶν εἰσβολῆς οἱ Ἕλληνες ἀνεξαρτήτως αὐτοῦ
 ἡγωνίσαντο, ἔπεμψε δ' αὐτός, μὴ ὦν ἔτι Βασιλεύς, ὡς οὐχὶ
 ἀκριβῶς λέγει ὁ Πausanias (105), μόλις 500 στρατιώτας
 ἐκ τῶν ὁπαδῶν του ὡς ἐπικούρους. Μόλις δ' ἐπὶ δύο ἔτη
 βασιλεύσας ἐν Μακεδονίᾳ, ἐξεθρονίσθη ὑπὸ Πύρρου, ἐπα-
 νελθόντος ἐξ Ἰταλίας ἐν Ὀλ. 126, γ', καὶ ἐπὶ πολὺν χρό-
 νον περιεφέρετο ὡς φυγὰς.

Ὁ δὲ Πύρρος ἔστρεψε μὲν τότε τὰ ὄπλα αὐτοῦ κατὰ
 Σπάρτης, ἐν Ὀλ. 127, α'· ἀλλὰ συμμαχίαν τοῦτο δὲν
 προυκάλεσε κατ' αὐτοῦ μεταξὺ τῶν Ἑλληνίδων πόλεων.
 Ἐξ ἐναντίας μάλιστα· ἐπειδὴ ἤρχετο δῆθεν ὡς ἐλευθερω-
 τῆς ἀπὸ τῆς ἐξουσίας τοῦ Ἀντιγόνου, οἱ Ἀθηναῖοι, οἱ
 Ἀχαιοὶ καὶ οἱ Μεσσήνιοι ἔπεμψαν πρέσβεις πρὸς αὐτόν (106),
 καὶ μόνοι οἱ Μεσσήνιοι ἐβοήθησαν τὴν Σπάρτην, καὶ προ-
 σέτι ὁ πειρατῆς Ἀμείνιος ἐκ Φωκίδος, ὅστις ὡς στρατηγὸς
 τοῦ Ἀντιγόνου διέμενεν ἔτι ἐν Πελοποννήσῳ (107).

Ὁ δ' Ἀντίγονος, ἐπὶ τῆς ἀπουσίας τοῦ ἐχθροῦ αὐτοῦ

(103) Πλούτ. Β. Πύρ. IB. — Παυσ. Α, 10.

(104) Μέμν. ἐν Φωτ. Σ. 226, b. 24.

(105) I, 20.

(106) Justin. XXV, 4.

(107) Πολύαιν. Δ, 6, 18. — Πλούτ. Β. Πύρ. KZ.

κατορθώσας νέον νᾶ συγκροτήσῃ στρατόν, ἔσπευσε καὶ αὐ-
 τὸς εἰς Πελοπόννησον, καὶ παρευρεθεὶς εἰς τοῦ Ἄργους τὴν
 προσβολήν, ἐπωφελήθη ἐκ τοῦ θανάτου τοῦ Πύρρου, πᾶ-
 σαν αὐτοῦ τὴν ἐπιβρόχην διαδεξάμενος. Καὶ πρῶτον μὲν ἐξή-
 γειρεν εἰς τὰς πόλεις τυράννους αὐτῷ ἄφωσιωμένους (108),
 ὡς τὸν Λυδιάδην ἐν Μεγαλοπόλει (109), τὸν Ἀριστότιμον
 ἐν Ἡλιδι (110). Ἀλλὰ μετ' οὐ πολὺ ἀναθάρρῃσας, ἐπεχεί-
 ρησε καὶ δι' ὅπλων νᾶ ὑποτάξῃ τὰς πόλεις, καὶ ἐξεστρά-
 τευσε κατ' Ἀθηνῶν (111). Τότε δὴ βεβαίως οἱ Ἕλληνες
 συνησθάνθησαν τὴν ἀνάγκην τοῦ νᾶ συμμαχήσωσι κατὰ
 τῶν καταλύειν ἐπιχειρούντων τοὺς τε νόμους καὶ τὰς πα-
 τρίους ἐκάστοις πολιτείας (στ. (13-15), ἥτοι κατὰ τῶν
 ἐκασταχοῦ τυράννων, τῶν ὀργάνων τοῦ Ἀντιγόνου, καὶ
 κατ' αὐτοῦ τούτου. Ἴσως δὲ καὶ προηγῆθη ἡ συμμαχία
 τῆς ἐκστρατείας, καὶ προῦκάλεσεν αὐτήν. Εἰσὶν ἄρα τὰ
 ἔσχατα ὅρια τῆς χρονολογίας τῆς ἐπιγραφῆς ταύτης, ἀφ'
 ἐνὸς μὲν ἡ Ὀλ. 127, α', ὅτε ὁ Πύρρος ἐξεστράτευσε κατὰ
 Σπάρτης, μὴ συμμαχουσῶν αὐτῇ τῶν Ἀθηνῶν, καὶ ἀφ'
 ἐτέρου ἡ Ὀλ. 128, γ', ὅτε ἀπέθανεν ὁ Ἀρεύς.

Ἐκ δὲ τῶν συμμάχων τῶν μνημονευομένων ἐν τῇ ἐπι-
 γραφῇ ταύτῃ, ὁ μὲν Πτολεμαῖος ἦν πάντοτε φιλαθήναιος
 καὶ φιλέλλην, ἢ μᾶλλον ἐχθρὸς τῶν βασιλέων τῆς Μακε-
 δονίας, ὧν ἐφοβεῖτο καὶ ὑπέβλεπε τὰς προόδους. Ὁμοίως
 δ' ἐπολιτεύετο καὶ ὁ πατὴρ αὐτοῦ, ὅστις κατὰ τοῦ Δημη-
 τρίου καὶ αὐτὸν τὸν τύραννον τῶν Ἀθηναίων Λάχαρην

(108) Iustin. XXVI, 1. — Πολύβ. Β, 41, 10

(109) Πaus. Α, 27.

(110) Πaus. Ε, 5. — Πλούτ. π. Ἀρ. Γον. Μίκχα καὶ Μεγιστώ. — Iustin. Αὐτ., ἐνθ' ἐπὶ Evporum διορθ. εἰς Eleorum (Gronov. ad. Liv. IV) ἢ εἰς Epio-
 rum (Fabri).

(111) Πaus. Α, 1. — Γ, 10.

πτεστήριζε (112)· διὰ τοῦτο ἐν τῷ ψηφίσματι ἀναγνωρί-
 ζεται (στ. 16) ὅτι ἐπολιτεύετο ἀκολούθως τῇ τῶν προγό-
 των προαιρέσει· προστίθεται δὲ καὶ τῇ τῆς ἀδελφῆς, ἐκ
 φιλοφροσύνης πρὸς τὴν Ἀρσινόην, ἣν περιπαθῶς ἠγάπα
 καὶ ἣν ἐνυμφεύθη ὁ Πτολεμαῖος. Ἄλλως τε καὶ αὐτὴ
 ἠγάπα βεβαίως τοὺς Ἀθηναίους καὶ ἐμίσει τοὺς Μακεδό-
 νας, διότι ὁ Δημήτριος λίαν ἀνοικεῖως κατ' αὐτῆς ἐξεφρά-
 ζετο ὅτε ἦν σύζυγος τοῦ Λυσιμάχου (113).

Οἱ δὲ Λακεδαιμόνιοι, μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Πύρρου, ἔμει-
 ναν ἀνεξάρτητοι, καὶ ὡς ἐκ τοῦ ψηφίσματος τούτου ἐξάγε-
 ται, ἐξήσκουν ὑπεροχὴν τινα ἐπὶ τῶν πόλεων τῆς Πελο-
 ποννήσου, καὶ ἐπ' αὐτοῦ τοῦ Ἀχαικοῦ δεσμοῦ· διότι ἡ
 Σπάρτη φαίνεται ὅτι ἦν ἔτι ἡ ἑδρα τῶν συνέδρων τῶν πό-
 λεων τούτων (στ. 26) (114).

Ὁ δ' ἀρχαῖος Ἀχαικὸς δεσμὸς εἶχε μὲν διασπασθῇ μετὰ
 τὸν Λαμιακὸν πόλεμον δι' ἐνεργειῶν τῶν Μακεδόνων, καὶ ὁ
 Δημήτριος κατέκτησε τὰς πόλεις αὐτοῦ διαιρεθείσας· ἀλλ'
 ἐν Ὀλ. 124, δ (115), τέσσαρες πόλεις ἀνακτησάμεναι τὴν
 ἐλευθερίαν αὐτῶν (ἡ Δύμη, αἱ Πάτραι, ἡ Τριταία καὶ αἱ
 Φαραί), συνέδεσαν ἐκ νέου αὐτόν, καὶ ἐνίσχυσεν αὐτόν ἔτι
 μᾶλλον τὸ Αἰγίον, προστεθὲν ἐν Ὀλ. 125, δ'· ὥστε καὶ εἰς
 τὸν Πύρρον, ὡς ἄσπονδον τῶν Μακεδόνων ἐχθρόν, ἔπεμψε
 πρέσβεις (116), καὶ εὐνόητον ὅτι καὶ κατὰ τὰς περιστάσεις
 ὑφ' ἃς ἐγγράφη τὸ παρὸν ψήφισμα, καὶ καθ' ἃς εἶχον μεί-
 νει αἱ αὐταὶ σχέσεις τῶν Ἑλληνίδων πόλεων, συντάττε-

(112) Πλούτ. Β. Δημ. Η. ΛΓ. ΛΔ.

(113) Πλούτ. Β. Δημ. ΚΕ.

(114) Ἰδ. Πλούτ. Β. Λυσ. ΙΓ'. — Ξενοφ. Ἑλλ. Ε, 2, 35.

(115) Πολύβ. Β, 41. — Clint. F. H. Σ. 255.

(116) Iustin. XXV, 4.

ται αὐτός μετὰ τῶν ἀντιποιοιμένων τῆς ἐλευθερίας· ἀλλὰ διατελεῖ εἰσέτι εἰς θέσιν ὑποδεεστέραν πρὸς τοὺς Λακεδαιμονίους. Τὴν δὲ σχέσιν τῶν Ἀχαιῶν πρὸς τὸν Πτολεμαῖον μαρτυρεῖ καὶ ὁ Πολύβιος (117).

Αἱ δ' Ἀρκαδικαὶ πόλεις Τεγέα, Μαντίνεια, Ὀρχομενός, Φιαλία, ἥτις καὶ Φιγαλία λέγεται (118), καὶ αἱ Καρυαί, ἀνεγνώριζον, φαίνεται, τότε ἔτι τὴν ἡγεμονίαν τῆς Σπάρτης. Ἡ Μαντίνεια δέ, ὅτε συνεπάγη ὁ Ἀχαικὸς δεσμός, ἐδόθη εἰς αὐτόν (119), ἀλλ' ἀποσπασθεῖσα πάλιν ὀλίγον πρὸ τοῦ πολέμου τοῦ Κλεομένους, ἠνώθη, ὡς καὶ ἡ Τεγέα καὶ ὁ Ὀρχομενός, μετὰ τῶν Αἰτωλῶν (120). Αἱ δὲ Καρυαὶ ἦσαν πόλεις γείτων τοῦ Ὀρχομενοῦ (121). Οἱ Κρηταεῖς δέ, ὡς καὶ ποιητικῶς ὠνομάζοντο οἱ Κρήτες, ἦσαν βεβαίως οἱ Γορτύνιοι, πρὸς οὓς εἶχεν ἔλθει ἐπίκουρος ὁ Ἀρεύς, ὅτε ὁ Πύρρος εἰσέβαλεν εἰς τὴν Πελοπόννησον, καὶ ὧν δισχίλιοι παρηκολούθησαν αὐτόν εἰς Σπάρτην καὶ εἰς Ἄργος· ὅπερ, ἂν ἀληθεύῃ, ἀποδεικνύει ὅτι ὁ χρόνος τούτου τοῦ ψηφίσματος ὀλίγον ἀπέχει τῆς ἐποχῆς τοῦ θανάτου τοῦ Πύρρου.

Οἱ δ' Ἡλεῖοι τέλος, ἄλλοτε ἐχθροὶ τῶν Σπαρτιατῶν (122), συνησπίσθησαν μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ἀλεξάνδρου μετὰ τῶν λοιπῶν Ἑλλήνων ἵνα ἀντιστῶσιν εἰς τὸν Ἀντίπατρον καὶ εἰς τοὺς Μακεδόνας. Ἀλλ' ὁ Ἀντίγονος ἐπέβαλεν αὐτοῖς ὦμόν τύραννον, Ἀριστότιμον τὸν Δημαρέτου (110), ὅστις μετὰ ἑξ μηνῶν ἀνόσιον ἀρχὴν ἐφονεύθη ὑπὸ τοῦ Κύ-

(117) Β, 47.

(118) Πaus. Η, 39, καὶ τὰ νομίσματα·

(119) Πολύβ. Β, 57.

(120) Πολύβ. Β, 46.

(121) Πaus. Η, 23·

(122) Πaus. Ε, 4.

ωνος (123) καὶ τῶν λοιπῶν πολιτῶν ἐπαναστάντων, βοη-
 θεία τῶν ἀρχαίων αὐτῶν συγγενῶν, τῶν Αἰτωλῶν. Τότε
 ἠνώθησαν οἱ Ἡλεῖοι μετὰ τοῦ Αἰτωλικοῦ δεσμοῦ, καὶ
 ἀρρηκολούθουν αὐτοῦ τὴν πολιτικὴν, καίτοι, ὡς λαὸς ἱερὸς
 πρὸς τὰ Ὀλύμπια, διετήρησαν κατὰ τύπους καὶ φαινομένην
 ἀνεξαρτησίαν (124). Ἐπειδὴ δ' ἐνταῦθα μεταξὺ τῶν συμ-
 μάχων μνημονεύονται οἱ Ἀχαιοί, οὐχὶ δὲ καὶ οἱ Αἰτωλοί,
 ἀλλὰ τοῦτο φαίνεται οὕσα ἢ ἐπιγραφὴ ἀρχαιοτέρα τοῦ θανά-
 του τοῦ Ἀριστοτίμου, προσέτι δὲ καὶ τῆς ἐνιδρύσεως αὐ-
 τοῦ, ἄρα πλησιεστάτῃ τοῖς χρόνοις τοῦ θανάτου τοῦ Πύρ-
 ρου, ὅτε αἱ Ἑλληνικαὶ πόλεις, ἰδίως αἱ Πελοποννησιακαί,
 ἤρξαντο διορῶσαι τοῦ Ἀντιγόπου τὰς ἐνεργείας, καὶ νομί-
 ζουσαι ὅτι ἔπρεπε νὰ συνδεθῶσι κατ' αὐτοῦ καὶ τῶν τυράν-
 νων οὓς αὐτὸς ὑπέθαλπεν. Ὁ Πύρρος ἐφονεύθη κατὰ τὴν
 ἀρχὴν τοῦ χειμῶνος (125), ἄρα ἴσως κατὰ τὴν 5^{ην} πρυτα-
 νείαν τῆς Ὀλ. 127, α'. Ἐπειδὴ δὲ τὸ παρὸν ψήφισμα ἐστὶ
 τῆς δευτέρας πρυτανείας, δὲν δύναται νὰ ᾖ ἀρχαιότερον
 τῆς Ὀλ. 127, β', καὶ ἐπὶ τῶν δέκα μηνῶν εἶχον καιρὸν οἱ
 Ἕλληνες νὰ γνωρίσωσι τὰς μηχανορραφίας τοῦ Ἀντιγό-
 νου, καὶ νὰ κοινοπραγήσωσι κατ' αὐτοῦ. Καὶ δὲν ἐχρησί-
 μευσε μὲν πολὺ ἡ συμμαχία αὕτη τοῖς Ἡλείοις, ἂν μετ'
 αὐτὴν ὑπέκυψαν εἰς τὴν τυραννίαν· ἴσως ὅμως ὁ Ἀριστό-
 τιμος ὠφελήθη, ἵνα καταλάβῃ τὴν ἀρχὴν, τῆς περιστά-
 σεως ὅτε ὁ Ἀντίγονος ἠπεύλει τὰς Ἀθήνας· ἐξ οὗ ἴσως ἐξη-
 γεῖται καὶ διατί ὁ Πausanias δὲν μνημονεύει τῶν Ἡλείων
 μεταξὺ τῶν τότε βοηθησάντων τοὺς Ἀθηναίους, ὡς καὶ
 διατί, ἅμα ἀπαλλαγέντες οὗτοι τῶν ἰδίων δεινῶν, ἐπροτί-

(123) Αὐτ. ΣΤ, 14.

(124) Πολύβ. Δ, 84.

(125) Πλούτ. Β. Πύρ. Α.

μησαν νὰ ἐπικαλεσθῶσι τὴν προστασίαν τῶν ἰσχυρῶν Αἰτωλῶν μᾶλλον παρὰ τῶν ἄλλων Ἑλληνικῶν πόλεων, ἀδιαφόρων πρὸς αὐτούς, καὶ αἵτινες εἶχον περὶ ἰδίων κινδύνων νὰ μεριμνῶσι.

Ἄλλ' ὥς ἀνωτέρω ἐρρέθη, τὸ ἔτος τῆς ἐπιγραφῆς ταύτης ἦν κοινόν· τὸ δὲ τῆς Ὀλ. 127, β' ἦν, καθ' οὓς ἀλλαγῶς ἐξέδωκα ὑπολογισμούς (126), ἐμβόλιμον. Δι' ὃ φρονῶ ὅτι τὸ παρὸν ψήφισμα πρέπει νὰ ἀποδοθῇ εἰς Ὀλ. 127, γ', δι' ὃ ἔτος δυνάμεθα ν' ἀναγράψωμεν εἰς τοὺς πίνακας τῶν ἐπωνύμων τὸ ὄνομα τοῦ Πειθιδήμου.

Καὶ τὰ κενὰ δὲ τὰ καταλειπόμενα εἰς τινὰς στίχους (στ. 5, 6, 24, 34) ἀποδεικνύουσιν ἐποχὴν μεταγενεστέραν τῆς 120ῆς Ὀλυμπιάδος.

Οἱ δὲ πολλοὶ καὶ καλοὶ ἀγῶνες, περὶ ὧν γίνεται μνεία ἐν στ. 11, εἰσὶν οἱ Μηδικοί, οὓς πάντοτε ἐν ὑπερηφάνῳ συναισθήσει ἀπεμνημόνευον οἱ Ἕλληνες.

Ἄν δὲ ἐν στ. 40 καὶ 41 διατάττηται ἡ ἀναγραφὴ τοῦ ψηφίσματος εἰς στήλην χαλκῇν, εὐρίσκεται δ' ἀναγεγραμμένον εἰς στήλην λιθίνην, καὶ ταύτην οὐδὲ λευκοῦ λίθου κᾶν, τοῦτο, νομίζω, ἀποδεικνύει ὅτι ἔχομεν ὑπ' ὄψει ἀντίγραφον, στηθὲν πρὸς τοῖς Προπυλαίοις, χαλκοῦ πρωτοτύπου, ἀναρτηθέντος εἰς τὸν ναὸν τῆς Πολιάδος, ὡς διατάττεται.

(126) Rang. II, Σ. 93 (Ἀρ. 421).

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ'.

Τιμητικὰ ψηφίσματα.

Ὡς ἰδιαιτέρα δὲ κατηγορία τῶν πολιτικῶν ψηφισμάτων ὑφίσταται νὰ θεωρηθῇ ἡ τῶν τιμητικῶν, ἅτινα, ἔχοντα τοὺς εἰσαγωγικοὺς τύπους ὡς πάντα τὰ λοιπά, χορηγοῦσι τοῖς ὅπως δῆποτε εὐεργετήσασι τὴν πόλιν, ἢ ἀξίοις τιμῶν γενομένοις, τὰς καὶ ἐν τῇ προλαβούσῃ ἐποχῇ ἀπαριθμηθείσας ἀμοιβάς, καὶ ἰδίως ἔπαινον καὶ στέφανον θαλλοῦ ἢ χρυσοῦν, ὀριζομένης καὶ τῆς ὀλκῆς αὐτοῦ, πολλάκις δὲ καὶ τοῦ χρόνου καὶ τόπου καθ' ὃν πρέπει ὁ στέφανος ν' ἀναγορευθῇ, οἷον· *Καὶ ἀνειπεῖν τὸν στέφανον Διονυσίων τῶν μεγάλων τραγωδῶν τῷ ἀγῶνι*. Ἡ δ' ἐπιμέλεια τῆς ποιήσεως καὶ ἀναγορεύσεως αὐτοῦ ἀνατίθεται εἰς τοὺς ἐπὶ τῇ διοικήσει, ἥτοι τοὺς δημοσίους ταμίαις.

Πολλάκις δὲ ψηφίζεται καὶ ἰδρυσις εἰκόνοιο (λιθίνης, χαλκῆς, ἐν ὄπλῳ, ἐφ' ἵππου), ἐπίσης μεθ' ὀρισμοῦ τῆς θέσεως εἰς ἣν θέλει στηθῇ, καὶ χορηγεῖται καὶ δι' αὐτὴν ἡ δαπάνη ὑπὸ τῶν ἐπὶ τῇ διοικήσει.

Ἄλλη δὲ τιμή, ἡ δωρεά, ὡς ἐλέγετο, χορηγουμένη ξένοις εὐεργέταις τοῦ δήμου ἢ τῇ πολιτογράφησις, περὶ ἧς διὰ τὰς Ἀθήνας λέγει ὁ Ἀνδοκίδης (1)· «Ὅρῳ δὲ ὑμᾶς πολλάκις καὶ δούλοις ἀνθρώποις καὶ ξένοις παντοδαποῖς πολιτείας διδόντας, οἳ ἂν ὑμᾶς φαίνονται ποιούντες τι ἀγαθόν». Ψηφίζεται δ' ἡ δωρεὰ αὕτη συνήθως ὡς ἔπεται· «*Εἶναι δὲ αὐτὸν Ἀθηναῖον καὶ τοὺς ἐγγόνους αὐτοῦ, καὶ ἐξεῖναι αὐτῷ γράψασθαι φυλῆς καὶ δήμου*

(1) Π. Τ. Εὐαν. καθόδ. ΚΓ.

καὶ φρατρίας ἧς ἂν βούλεται». Ἄλλ' ἡ ἄδεια τοῦ γράφεσθαι εἰς φρατρίαν, ἣτις ἦν ἡ θρησκευτικὴ τῆς φυλῆς ὑποδιαίρεσις, ἦν, ὡς φαίνεται, ἰδία εὐνοία· διότι τοῖς δημοποιήτοις ἐπετρέπετο μόνον κυρίως νὰ ἐγγράφωνται εἰς φυλὴν καὶ εἰς δῆμον.

Ἐπειδὴ δὲ δι' ἀπονομὴν πολιτείας ἀπητεῖτο νὰ ἐπαναληφθῇ δις ἡ πρότασις εἰς τὸν δῆμον, καὶ τὸ δεύτερον νὰ δεχθῶσιν αὐτὴν τοῦλάχιστον ἑξακισχίλιοι πολῖται διὰ μυστικῆς ψηφοφορίας (2), διὰ τοῦτο συνήθως εἰς τὰ τοιαῦτα ψηφίσματα διατάσσεται· τοὺς πρυτάνεις δοῦναι ψῆφον (δηλ. ἐπιψηφίζειν, ὑποβάλλειν ἐκ δευτέρου τὴν πρότασιν εἰς τὴν ψηφοφορίαν) εἰς τὴν πρώτην ἐκκλησίαν (3). Ἄν δ' ἡ ἐκκλησία εἰς ἣν γίνεται ἡ πρότασις ἦν ἡ τελευταία τοῦ ἔτους, τότε λέγεται· τοὺς δὲ πρυτάνεις οἱ ἂν πρῶτοι λάχωσι πρυτανεύειν δοῦναι κτλ. (4). Ἴσως ὅμως ἀπέβλεπεν ἡ δευτέρα ψηφοφορία τὴν ὑπὸ τοῦ πολιτογραφουμένου γενομένην ἐκλογὴν τῆς φυλῆς καὶ τοῦ δήμου, ἂν αὕτῃ ἀπῆται κύρωσιν τῆς ἐκκλησίας. Ὅπως δὴποτε ὅμως, τῶν δευτέρων τούτων ψηφίσεων παραδείγματα ἐπιγραφικὰ δὲν εὐρίσκονται, καὶ φαίνεται ὅτι περὶ ἐκάστης πολιτογραφῆσεως ἐν μόνον ψήφισμα, τὸ πρῶτον, ὡς κυρίως σπουδαῖον, ἐγράφετο.

Οἱ λαμβάνοντες δ' οἷαν δὴποτε δωρεὰν τῆς πόλεως ἔπρεπε πρῶτον νὰ δοκιμασθῶσι, πρὸς ἀπόδειξιν ὅτι δὲν ὑπῆρχέ τι νομικὸν κατὰ τῆς χορηγίας ταύτης κώλυμα. Ἐγίνετο δὲ τῶν τοιούτων, ὡς καὶ τῶν ἀρχόντων ἡ δοκιμασία, εἰς τὸ δικαστήριον, εἰσηγουμένων τῶν ἐξ Θεσμοθέτων· δι' ὃ καὶ

(2) Δημοσθ. κ. Νεαίρ. Νόμ.

(3) Rang. 443.

(4) Rang. II, 447.

προστίθεται εἰς τὰ ψηφίσματα· Τοὺς δὲ Θεσμοθέτας εἰσάγειν αὐτῷ τὴν δοκιμασίαν τῆς δωρεᾶς εἰς τὸ δικαστήριον ὅτ' αὖν πρῶτον οἶον τ' ἦ (5).

Ἡ πασῶν δὲ συνηθέστερον τοῖς ξένοις ἀποδιδομένη τιμὴ ἢ τῆς Προξενίας. Καὶ ἐν μὲν Σπάρτῃ οἱ Βασιλεῖς διώριζον ἐκ τῶν Σπαρτιατῶν προξένους, οἵτινες ἐδέχοντο τοὺς ξένους καὶ ἐπροστάτευον αὐτοὺς κατὰ τῆς ἐν τοῖς ἀρχαιοτάτοις ἡθεσιν ἐγκειμένης ξενηλασίας. Καὶ ἀλλαχοῦ δὲ ἐγκαθιστῶντο τοιοῦτοι δημόσιοι πρόξενοι, ὡς λέγει ὁ σχολιαστής τοῦ Θουκυδίδου (6)· « Οἱ γὰρ πρόξενοι κελευόμενοι ἐκ τῆς ἐαυτῶν πόλεως ἐγίνοντο ». Τῆς κατηγορίας δὲ ταύτης ἦσαν καὶ οἱ Ἐθελοπρόξενοι, οἷος ἦν Φθίας ὁ Κερκυραῖος, ἐθελοπρόξενος τῶν Ἀθηναίων (7), διαφέροντες μόνον κατὰ τοῦτο ἐκείνων, ὅτι δὲν διωρίζοντο ὑπὸ τῆς ἀρχῆς, ἀλλ' ἀνεδέχοντο οἰκειοθελῶς τὴν τοιαύτην ἐπιμέλειαν τῶν πολιτῶν ξένης τινὸς πόλεως. Συνηθέστερον ὁμῶς διώριζον τοὺς προξένους αἱ πόλεις ἐκ τῶν κατοίκων ἄλλων πόλεων, χορηγοῦσαι αὐτοῖς τὴν τιμὴν ταύτην, ἥτις συγχρόνως ἐπέβαλεν αὐτοῖς τὸ καθήκον τοῦ νὰ ὑπερασπίζωσι τοὺς εἰς τὴν ἐαυτῶν πατρίδα ἐπιδημοῦντας κατοίκους τῆς πόλεως ἥτις διώριζεν αὐτούς. Συνωδεύετο δ' ἡ δωρεὰ αὕτη συνήθως καὶ ὑφ' ἐτέρων, ὧν αἱ κυριώτεραι ἦσαν· α' ὅτι ἐξετείνετο πολλάκις καὶ εἰς τοὺς ἀπογόνους τοῦ προξένου· β' ὅτι ἐχορηγεῖτο πολλάκις τῷ ξένῳ προξένῳ τὸ δικαίωμα τοῦ πρίασθαι γῆν καὶ οἰκίαν ἐν τῇ πόλει ἥτις ἐξελέξατο αὐτόν, ἢ εἶναι αὐτῷ ἔγκτησιν· γ' ὅτι ἐδίδετο αὐτῷ ἀτέλεια, ἥτοι, καθ' ἣν περίστασιν ὁ πρόξενος θὰ ἐπεδήμει εἰς τὴν πόλιν,

(5) Αὐτ.

(6) Εἰς Θουκ. Γ, 70.

(7) Θουκ. Αὐτ.

ἀπαλλαγὴ ἀπὸ τοῦ ξενικοῦ φόρου καὶ ἀπὸ τοῦ ἐγκτητικοῦ. Λέγεται δ' ἐν τινι ἐπιγραφῇ (8): « Τελεῖν δὲ αὐτὸν τὰ αὐτὰ τέλη ἐν τῷ δήμῳ, ἅπερ ἂν καὶ Πειραιεῖς, καὶ μὴ ἐκλέγειν παρ' αὐτοῦ τὸν δήμαρχον τὸ ἐγκτητικόν ». Ἦν δὲ τὸ ἐγκτητικὸν ἐλαφρόν τι, ὡς φαίνεται τέλος, ὃ ξένοι ἀπέτιον εἰς τὸν δῆμον ὅτε ἐπετρέπετο αὐτοῖς νὰ ἔχωσιν ἐκεῖ ἐγγεῖους κτήσεις· διότι ἐγγεῖος φόρος δὲν ὑπῆρχεν εἰς τὰς ἐλευθέρας Ἑλληνικὰς πολιτείας. Ἐνίοτε δὲ λέγεται ἀτέλεια πάντων, δηλαδή καὶ αὐτῶν τῶν λειτουργιῶν, ἧτις εἰς τοὺς κυρίως πολίτας σπανίως ἐδίδετο. δ' Ἐχορηγεῖτο αὐτῷ δικαίωμα ἐπιγαμίας, ἥτοι τοῦ νυμφεύεσθαι πολίτιδα, χωρὶς οἱ παῖδες αὐτῆς νὰ θεωρῶνται νόθοι. ε' Ὀμοίως ἀσυλίας καὶ ἀσφαλείας, δηλαδή τὸ δικαίωμα τοῦ μὴ λαφυραγωγεῖσθαι ὑπὸ τῶν πολιτῶν τῆς πόλεως ἢν ἀντιπροσωπεύει, οὔτε ἐν καιρῷ εἰρήνης οὔτε ἐν καιρῷ πολέμου. ς' Ἐν Ἀθήναις καὶ τισιν ἄλλαις πόλεσι προστίθεται καὶ τὸ δικαίωμα τῆς προσόδου εἰς τὴν Βουλὴν καὶ τὸν δῆμον πρῶτῳ μετὰ τὰ ἱερά, ἥτοι τοῦ νὰ παρουσιάζεται εἰς τὴν Βουλὴν καὶ τὴν ἐκκλησίαν καὶ ἐκθέτῃ οἷαν δῆποτε ἔχει ὑπόθεσιν πρῶτος πάντων, ἀμέσως μετὰ τὰς θυσίας. Ἐκτὸς δὲ τῶν Ἀθηνῶν μνημονεύεται προσέτι ἐν τοῖς τοιούτοις ψηφίσμασι καὶ τὸ δικαίωμα, ζ' τῆς προμαντείας, ἥτοι τοῦ πρὸ τῶν ἄλλων ἐρωτᾶν τοὺς μάντεις, ἢ τῆς προδικίας, τοῦ χρῆσθαι πρὸ τῶν ἄλλων τοῖς δικαστηρίοις, θ' τῆς προεδρίας, τοῦ ἐδρεύειν ἐν τοῖς πρώτοις εἰς τοὺς ἀγῶνας. Ἐκφράζονται δὲ ταῦτα συνήθως ὡς ἔπεται: « Εἶναι δὲ αὐτὸν καὶ ἐγγόνους πρόξενον (ἐνίοτε καὶ εὐεργέτην τοῦ δήμου, ἥτοι νὰ θεωρῇται ὡς εὐεργέτης), καὶ δοῦναι αὐτῷ προμαντείαν, προδικίαν, προεδρίαν, ἐπιγαμίαν, ἀτέλειαν, ἀσυλίαν καὶ

(8) C. I. 101.

ἀφάλειαν καὶ κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλατταν, καὶ εἰρή-
νης καὶ πολέμου, καὶ τ' ἄλλα πάντα (ἐν τινι ἐπιγραφῇ (9)
«καὶ τ' ἄλλα τίμια καὶ φιλάνθρωπα πάντα») ὅσα καὶ
τοῖς ἄλλοις προξένοις». Τινὰ δὲ τῶν δικαιωμάτων τού-
των δίδονται ἐνίοτε καὶ εἰς ὅλας πόλεις.

Ἀντὶ δὲ ἐν πολέμῳ, εἰς τινας ἐπιγραφάς, ὡς ἐν μιᾷ τῆς
Ἰμοργοῦ (10), ἀναγινώσκεται ἐν σύλῳ (ὃ ἐστὶν ἐν θαλασ-
σῳ πολέμῳ, ἢ ἐπὶ λαφυραγωγίας)· ἀντὶ δὲ ἔγκτησις, φέ-
ρεται τὸ δωρικὸν ἔμψαις ἢ ἔπψαις.

Προσέτι δὲ καὶ ἄλλας μελλούσας δωρεὰς ὑπόσχονται τὰ
ψηφίσματα ταῦτα ἂν ὁ ἀμειβόμενος ἐξακολουθήσῃ πάντοτε
ὦν εὖνους τῇ πόλει. Ἐκφράζεται δὲ τοῦτο ὡς ἔπεται· «εἶναι
δὲ αὐτῷ καὶ ἄλλο ἀγαθὸν εὐρέσθαι παρὰ τοῦ δήμου, οὗ
ἂν δόξῃ ἄξιος εἶναι» (11).

Ἐνίοτε δ' αἱ ἐπιγραφαὶ τῶν δωρεῶν δὲν ἔχουσι τύπον
ψηφίσματος, ἀλλ' ἀπλῆς ἀπομνημονεύσεως, ἀρχομένης οὕ-
τως· Οἱ δεῖνες (Δελφοὶ) ἔδωσαν τῷ δεῖνι προξενίαν, κτλ.
ἢ ἐτίμησαν στεφάνῳ, ἐστεφάνωσαν, κτλ.

(9) C. I. 1773.

(10) C. I. 725.

Rang. II, 490.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Δ'.

Ἀπολογισμοί. Ἀναγραφαὶ οὐσίας.

Ὡς δ' ἐν τῇ προλαβούσῃ, οὕτω καὶ ἐπὶ τῆς παρούσης ἐποχῆς ἀνεγράφοντο εἰσέτι αἱ περιουσίαι διαφόρων μεγάλων ἱερῶν τῆς Ἑλλάδος, καὶ πρὸς τοῖς ἄλλοις καὶ ἡ τοῦ Παρθενῶνος.

Τούτου τὰ ἱερὰ χρήματα εἶδομεν ὅτι παρεδίδοντο τακτικῶς μέχρις Ὀλ. 93, γ'. Ἐκτοτε δέ, μέχρι τῆς ἐν Αἰγὸς Ποταμοῖς ἥττης καὶ μετ' αὐτήν, πιεζόμενοι, ὡς φαίνεται, οἱ Ἀθηναῖοι ὑπὸ ἀχρηματίας, ἀφῆρσαν πολλὰ τῶν ἐν τῷ ναῷ τεταμιευμένων. Δὲν πρέπει δὲ ν' ἀποδοθῇ ἡ ἀφαίρεσις εἰς ἱεροσυλίαν τῶν νικητῶν, διότι ἐξ ἐναντίας ἐν τινι ἐπιγραφῇ (1) μνημονεύεται ὁ Λύσανδρος ὡς προσθέτων αὐτὸς ἴδιον ἀνάθημα εἰς τὸν Παρθενῶνα.

Μετὰ ταῦτα δέ, ἐλαττωθέντα τὰ ἱερὰ χρήματα, συνεκεντρώθησαν, φαίνεται, τὰ πλεῖστα ἀπὸ τῶν τεσσάρων τμημάτων τοῦ ναοῦ μόνον εἰς τὸ ἐκατόμπεδον (2) καὶ εἰς τὸν Παρθενῶνα (3)· δι' ὃ καὶ αἱ πλεῖσται τῶν ἀναγραφῶν τῆς ἐποχῆς ταύτης εἰς ταῦτα τὰ δύο μέρη ἀναφέρονται.

Ἐνεκα δὲ βεβαίως ταύτης τῆς ἐλαττώσεως τῶν τεταμιευμένων χρημάτων, ἡλαττώθη καὶ ὁ ἀριθμὸς τῶν τὴν ἐπιμέλειαν αὐτῶν ἐχόντων ταμιῶν, καὶ αἱ φυλάττουσαι τ' ἀνάθηματα τῆς Ἀθηνᾶς καὶ τὰ τῶν ἄλλων Θεῶν δύο ἐπιτρο-

(1) C. I. 150.

(2) C. I. 150-153. Rang. II, 830. 834. 835. 841.

(3) Rang. II, 823. 226. 827. 863^b.

καὶ περιωρίσθησαν εἰς μίαν (4). Παρεδίδοντο δὲ καὶ ἤδη ὡς καὶ πρὶν ἀπὸ ταμιῶν εἰς ταμίας ἐτησίως, καὶ τὰ ἔτη διε-
ρίνοντο διὰ τῶν ἐπωνύμων ἀρχόντων, πρὸς οἷς ἐνίοτε ἀνα-
γράφονται καὶ τὰ ὀνόματα τῶν δέκα ταμιῶν· ὥστε ὁ εἰσα-
γωγικὸς τύπος τῶν τοιούτων ἐπιγραφῶν ἤδη ἔχει οὕτω (5).

« Τάδε οἱ ταμίαι τῶν ἱερῶν χρημάτων τῆς Ἀθηναίας
καὶ τῶν ἄλλων θεῶν, οἱ ἐπὶ δεῖνος ἀρχοντος, ὁ δεῖνα
καὶ δεῖνα, οἷς ὁ δεῖνα ἐγγραμμάτευσε, παρέδοσαν τοῖς τα-
μίαις τοῖς ἐπὶ τοῦ δεῖνος ἀρχοντος, τῷ δεῖνι καὶ δεῖνι,
οἷς ὁ δεῖνα ἐγγραμμάτευσε, παραδεξάμενοι παρὰ τῶν προ-
τέρων ταμιῶν τῶν ἐπὶ τοῦ δεῖνος ἀρχοντος, τοῦ δεῖνος
καὶ συναρχόντων, οἷς ὁ δεῖνα ἐγγραμμάτευσεν, ἐν τῷ ραῶ
τῷ Ἑκατομπέδῳ, ἀριθμῷ καὶ σταθμῷ ».

Φαίνονται δ' ἐκ τῶν ἀρχαίων ἀναθημάτων τοῦ Ἑκατομ-
πέδου ὀλίγα μόνον τινὰ διασωθέντα, μία χρυσῇ κόρη (ἡ
Νίκη), ἑνδεκα ἐκ τῶν στεφάνων, ἐν θυμιατήριον καὶ μία
οἰνοχόη (ἀπορραντήριον)· ἔτι δὲ καὶ ἐν ἀντικείμενον Ἡλῶ
δύο, ὃν πρὶν ἐν τῷ Παρθενῶνι. Πολλὰ ὅμως νεώτερα προσ-
ετέθησαν, διατηρούμενα εἰς διαφόρους ρυμοὺς ἢ θέσεις.

Εἰς δὲ τὸν Παρθενῶνα διετηρήθησαν ἐπίσης τινὰ τῶν
ἀρχαίων ἀναθημάτων (6), προστεθέντων ἐπίσης καὶ ἄλλων
νέων.

Μετὰ δὲ Ὀλ. 110, φαίνεται ὅτι αἱ ἀναγραφαὶ ἤρξαντο
γινόμεναι μᾶλλον ἄτακτοι, ἢ ὅτι πολλῶν ἐτῶν τοιαῦται
ἀνεγράφοντο ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ λίθου, διακρινόμεναι διὰ τῶν
ὀνομάτων τῶν ἐπωνύμων, κατὰ τὸν ἀπλοῦν τύπον· « Ἐπὶ
τῶν ταμιῶν τῶν ἐπὶ τοῦ δεῖνος ἀρχοντος ». Οὕτω καὶ εἰσὶ

(4) C. I. 180.

(5) C. I. 150.

(6) Rang. II, 827.

συντεταγμένοι κατάλογοι ἐνδυμάτων ἀνατεθέντων ἐπὶ τῆς ἐποχῆς ταύτης, καὶ διατηρουμένων ἐντὸς κιβωτίων ἐν τῷ Παρθενῶνι. Συνήθως δ' ἀναφέρονται καὶ τὰ ὀνόματα τῶν ἀναθέντων τὰ ἐνδύματα ταῦτα (7). Ὁμοία τις ἐπιγραφή φαίνεται ὅτι ἦν καὶ ἡ ἐκ τοῦ ἐν Θήβαις ναοῦ τοῦ Ἀμμωνος (8).

Καὶ τῶν δαπανῶν δὲ ναῶν τινων ἀπαντῶνται ἀναγραφαὶ ἐκ τῶν χρόνων τούτων, καὶ τινες ἐξ αὐτῶν (9) περιέχουσι τὰς εἰς τοὺς ἱερεῖς διὰ τὰς θυσίας δίδομένας ἀντιμισθίας εἰς εἶδη (κρέα κτλ.) μετὰ τῆς τιμῆς αὐτῶν, ἐπιμελῶς ἀναγραφόμενα, διότι ἐλαμβάνοντο ἐκ τῆς ἱερᾶς οὐσίας (10).

Διαχειρήσεως δὲ χρηματικῆς ναῶν περιουσίας παραδείγματα εἰσὶν αἱ ἀναγραφαὶ (11) τῶν εἰς Δῆλον πεμπομένων Ἀθηναίων Ἀμφικτυόνων (12), οἵτινες ἀπὸ Ὀλ. 88, γ' (13) ἀποκαταστήσαντες τὰς εἰς τὴν νῆσον κατ' ἔτος ἐν Θαρρηλιῶνι, τῷ μηνὶ τῆς γεννήσεως τοῦ Ἀπόλλωνος, πεμπομένης θεωρίας, ἀνέλαβον αὐτοὶ τὴν πᾶσαν διαχείρισιν τοῦ ναοῦ, μετὰ τοῦ αὐτόθι κατατεθέντος συμμαχικοῦ ταμείου. Ἦσαν δ' αἱ ἐπιγραφαὶ αὗται ἐν Ἀθήναις γινόμεναι τετραετηρικαὶ ἀναγραφαὶ (ἐξ Ὀλ. 100, δ' - 101, γ'), τῶν ἐτῶν ἐμφαινομένων διὰ τῶν ἐπωνύμων τῶν Ἀθηναίων, καὶ ἐνίοτε καὶ τῆς Δήλου, διὰ τῶν Γραμματέων τῆς Βουλῆς καὶ διὰ τῶν ὀνομάτων τῶν Ἀμφικτυόνων. Καὶ ἂν ἑνὸς μὲν καταριθμοῦσι τοὺς τόκους τῶν διαφόρων δεδανεισμένων πο-

(7) Rang. II, 863b.

(8) Αὐτ. 897.

(9) Rang. II, 816. 816b.

(10) Bœckh, Staatshh. d. Ath. I, 226.

(11) C. I. 158. 159. — Rang. II, 856. 857.

(12) Πλούτ. Λακ. Ἀπορθ. — Δημ. π. Στεφ. — Πλούτ. Β. I'. Ῥητ. Αἰσχ.

(13) Θουκ. Γ. 104.

σοτήτων εἰς νήσους καὶ ιδιώτας, τὰς μισθώσεις ἱερῶν κτημάτων, τὰ πρόστιμα, τὴν καταγραφὴν τῶν τοῦ ναοῦ κτημάτων καὶ ἀναθημάτων, ἅφ' ἑτέρου δὲ τὰς δαπάνας τοῦ ναοῦ εἰς θυσίας καὶ τὴν λοιπὴν τελετὴν.

Ἔτεραι δ' ἐπιγραφαί (14), πιθανῶς καὶ αὐταὶ τῶν ἱερῶν ἀπολογισμῶν μέρος ἀποτελοῦσαι, περιέχουσι τὰς εἰσπράξεις ἐκ τοῦ δερματικοῦ, ἥτοι ἐκ τῆς πωλήσεως τῶν δερμάτων τῶν ἱερείων, ὧν ἡ ἐπιμέλεια ἦν ἀνατεθειμένη τοῖς βοῶναις, ὡς ἐκαλεῖτο ἡ ἀρχὴ ἡ τοὺς βόας ὠνουμένη διὰ τὰς θυσίας. Ἐδίδετο δέ, φαίνεται, πᾶσα ἡ ἐκ τοῦ δερματικοῦ αὕτη εἰσπραξὶς οἷων δήποτε θυσιῶν εἰς ὄφελος τῶν ναῶν.

Εἰς Βοιωτικοὺς δ' ἀπολογισμοὺς ἱερῶν χρημάτων ὁ προεδρος τῶν ταμιῶν φέρει τὸν τίτλον *Ταμίας ὁ προάρχων*. ἐνίοτε δὲ μνημονεύονται ἐν αὐτοῖς καὶ συνήγοροι τῆς πόλεως καὶ κατόπται, ἥτοι ἐπιτηρηταί.

Ὡς ἱερὰ δὲ περιουσία ἐθεωροῦντο καὶ οἱ ἱερόδουλοι, τὰ ἱερὰ σώματα διαφόρων ναῶν. Καὶ τοιούτων μὲν κατάλογοι δὲν εὐρίσκονται· σῶζονται ὅμως πάμπολλοι ἀναγραφαὶ δούλων οἵτινες, ἀπὸ ιδιωτικῆς δουλείας ἐξαγοραζόμενοι, μετέβαινον εἰς ἱεροδουλείαν. Τοῦτο δ' ἐγίνετο οὐχὶ ἵνα δουλεύσωσιν ἀληθῶς, ἀλλὰ πρὸς μείζονα ἐγγύησιν τῆς ἐλευθερίας αὐτῶν, δι' ὃ καὶ αὐτοὶ οὗτοι εἶχον συμφέρον ἵνα ἡ ἐξαγορὰ αὐτῶν ἀναγράφηται.

Ἐπήγασε δὲ τὸ ἔθος τοῦτο τῆς τοιαύτης πλαστῆς πωλήσεως ἐκ τοῦ ὅτι οἱ δοῦλοι τῶν ναῶν ἦσαν ἱεροὶ τοῖς ἀνθρώποις, καὶ οὐδεὶς ἐτόλμα νὰ βλάβῃ αὐτούς, ὡς λέγει ὁ Πλούταρχος (15): «*Δεσποτῶν καὶ ἀρχόντων ἐλεύθεροι*

(14) C. I. 157. — Rang. II, 842.

(15) Π. Ἑραστ. KB.

καὶ ἄφροτοι καθάπερ ἱερόδουλοι διατελοῦσι »· ὅθεν καὶ οἱ δοῦλοι, μετὰ τὴν ἐλευθερίαν, ὑπὲρ πᾶσαν ἄλλην κατάστασιν ἐπρόκρινον τὴν τῆς ἱεροδουλείας, ὡς καὶ ἐν Εὐριπίδῃ (16) λέγουσιν αἱ Φοίνισσαι· « Ἀθανάτου Θεοῦ χορὸς γενοίμην ἄφοβος παρὰ μεσόμφαλα γύελα Φοίβου ».

Ὅτι δ' αἱ τοιαῦται πωλήσεις εἰς τὸν Θεὸν ἦσαν πλασταί, καὶ ἐγίνοντο ἐπ' ἐλευθερίᾳ, λέγεται καὶ ἐν ταῖς ἐπιγραφαῖς, ἐγγυομένου τρόπον τινὰ τοῦ Θεοῦ τὴν ἀπελευθέρωσιν (πιστεύει τῷ Θεῷ τὰν ὠνάν). Ἡ δὲ τιμὴ τῆς ἐξαγορᾶς ἐδίδετο εἰς τὸν ἀρχαῖον δεσπότην τοῦ δούλου.

Καὶ ἐν μὲν Ἀθήναις ἱερόδουλοι βεβαίως δὲν ὑπῆρχον. Ἀπαντῶνται δὲ τοιαῦται ἀναγραφὰι ἀπελευθερώσεων ἐν ὀνόματι τῶν ἐπομένων Θεῶν· τοῦ Ἀπόλλωνος ἐν Δελφοῖς· τοῦ ἐν Ναυπάκτῳ Διονύσου· τοῦ Σεράπιδος ἐν Χαιρωνείᾳ, Τιθοραίᾳ, Κορωνείᾳ· τοῦ Ἀσκληπιοῦ ἐν Ἐλατεΐᾳ καὶ ἐν Στηρίδι· τῆς ἐν Δαυλίδι Παλλάδος, καὶ τοῦ ἐν Χαλαίῳ Νησιώτου Ἀπόλλωνος.

Εἶχε δ' οὕτω συνήθως ὁ τύπος τῆς συντάξεως τῶν τοιούτων ἀναγραφῶν.

α'. Προσδιορίζεται ἡ τῆς πωλήσεως ἐποχὴ διὰ τοῦ ἀρχοντος, καὶ πολλάκις καὶ δι' ἄλλων ἀρχῶν, οἷον Βουλευτῶν, Γραμματέως, καὶ προσέτι διὰ τοῦ μηνός.

β'. Ἐπεται ἡ μνεία τῆς πωλήσεως καὶ τῆς τιμῆς, ὀνομαστικῶς ἀναγραφομένων τοῦ Θεοῦ εἰς ὃν γίνεται ἡ πώλησις, τοῦ πωλουμένου, τοῦ πωλοῦντος μετὰ τῶν συγγενῶν ὅσοι, ἔχοντες ἰδιοκτησίας ἢ κληρονομίας δικαίωμα ἐπὶ τοῦ δούλου, συγκατένευον εἰς τὴν ἀπελευθέρωσιν, οἷον· « Ὁ δεῖνα ἀπέδοτο τῷ δεῖνι Θεῷ συνευδοκοῦντος καὶ τοῦ υἱοῦ δεῖνος, σῶμα ἀνδρεῖον, ὄνομα Ν., τὸ γένος Θράκα, κτλ.

(16) Φοίνισ. 235.

(ἐνδογενῇ, ἂν ἐγεννήθη ἐντὸς τοῦ οἴκου ἐκ δούλων), τιμῆς ἀργυρίου *mnān* . . . (συνήθως πέντε), καὶ τὴν τιμὴν ἔχει (ὁ πωλήσας) *pāsan*, καθὼς ἐπίστευσεν (ἡγγυήθη, ἢ συνεφώνησε μετὰ τοῦ δεσπότου αὐτοῦ) ὁ Ν. τὰν ὠνὰν τῷ θεῷ.

γ'. Οἱ ὅροι τῆς ἀπελευθερώσεως ἐκφράζονται οὕτως· *Εφ' ᾧ* τε ἐλεύθερον ἤμεν καὶ ἀνέφαπτον ἀπὸ πάντων τὸν πάντα χρόνον, ποιέων ὅ κα θέλη, καὶ ἀποτρέχων οἷς κα θέλη, ἀζάμιος ὢν ἀπὸ πάσας δίκας καὶ ζαμίας (ἦτοι δίκης ἀποστασίου).

δ'. Πρὸς ἐξασφάλισιν δὲ τῆς ἀπελευθερώσεως, ἐγκαθίσταντο εἷς ἡ πλείονες βεβαιωτῆρες τῆς πράξεως, καθῆκον ἔχοντες, ὡς καὶ αὐτοὶ οἱ ἀπελευθερώσαντες, νὰ ὑπερασπίζωσι τὸ κῦρος τῆς ἐξαγορᾶς καθ' οἷου δῆποτε τυχὸν ἐπιχειρήσαντος νὰ δουλώσῃ αὖθις τὸν ἀπελευθερωθέντα (εἴ τις ἐφάπτοιτο ἐπὶ καταδουλισμῷ). Ἐπετρέπετο δὲ καὶ τῷ παρατυχόντι νὰ βοηθῇ ἢ νὰ ἐλευθερῇ (συλῆειν) τὸν ἀνόμως ὑποδουλούμενον, καὶ ὑπεβάλλετο πρόστιμον εἰς τὸν ἀφαιροῦντα τὴν ἐλευθερίαν τοῦ ἐξαγορασθέντος· καὶ τὸ μὲν ἡμισυ τοῦ προστίμου ἦν τοῦ βοηθήσαντος τὸν ἀπελεύθερον, τὸ δ' ἕτερον ἡμισυ τοῦ Θεοῦ.

ε'. Ἐνεγράφοντο δὲ καὶ μάρτυρες, συνήθως ὁ ἄρχων τῆς πόλεως, ὁ ἱερεὺς τοῦ Θεοῦ, καὶ τινες ἰδιῶται· καὶ πολλάκις ὀρίζεται καὶ ἡ ἀναγραφή τῆς πράξεως ἐν τῷ ἱερῷ.

ς'. Τινὲς δὲ τοιαῦται πράξεις ἔχουσι καὶ ἰδιαιτέρους ὅρους, οἷον ὅτι ὁ ἀπελευθερούμενος πρέπει νὰ μείνῃ δουλεύων παρὰ τινι ἐν ὅσῳ οὗτος ζῇ, ἢ ἐπὶ τινὰ ὠρισμένον καιρόν.

Πάμπολλοι τοιαῦται ἀπελευθερώσεις εὐρέθησαν ἀναγε-

γραμμέναι ἐπὶ τοῦ τοίχου τοῦ περιβόλου τοῦ ἐν Δελφοῖς ναοῦ (17).

Ἐνιαχοῦ δ' ἀπαντῶνται ἀναγεγραμμένοι καὶ ἀπελευθερώσεις γενόμεναι οὐχὶ διὰ τῶν ἱερῶν, ἀλλὰ διὰ τῶν πόλεων, αἵτινες, ὡς φαίνεται, ἐγγυῶνται τὴν ἐλευθερίαν, ὡς ἐν Λαμῖα (18): « Στρατηγέοντος τοῦ δεῖνος, ταμιεύοντος τῆς πόλιν τοῦ δεῖνος, ἀπελεύθεροι δεδοκότες ἐς τὰν πόλιν τοὺς ἐξ ἐστατῆρας, μηνὸς δεῖνος. Ὁ δεῖνα (ἀπελεύθερος) δεῖνος τοῦ δεῖνος » ἢ « ὁ δεῖνα ἡλευθερώθη ὑπὸ δεῖνος, συνευδοκέως δεῖνος τοῦ δεῖνος ».

Καὶ δημοσίου δ' οὐσίας καὶ δημοσίων ἔργων σώζονται ἐπίσης ἀπογραφὰὶ ἐκ τῶν χρόνων τούτων. Σπουδαιόταται μάλιστα εἰσὶ δύο τῆς κατηγορίας ταύτης ἐν Ἀθήναις εὑρεθεῖσαι.

Ἡ μία, γεγραμμένη ἐπὶ πολλῶν λίθων (19), περιλαμβάνει 17 ἀναγραφὰς τῶν ἐπιμελητῶν τοῦ νεωρίου, ἐξ Ὀλ. 101, δ' μέχρις Ὀλ. 114, γ', περιεχούσας κατάλογον τῶν ἐν τοῖς νεωρίοις ἀποτεθειμένων, ὡς καὶ τῶν ἐκπλευσάντων δημοσίων πλοίων καὶ τῶν σκευῶν αὐτῶν, προσέτι δὲ καὶ τῶν ὀφειλομένων εἰς τὸ νεώριον ὑπὸ τῶν τριηραρχῶν κτλ. δι' ἀγορὰν σκευῶν, ἢ τῶν εἰσπραττομένων ἐκ τῶν ὀφλημάτων τούτων. Μνημονεύει δὲ τῆς ἀναγραφῆς ταύτης ῥητῶς ὁ Δημοσθένης, λέγων (20): « Γεγραμμένους οὖν αὐτοὺς ἀμφοτέρους ἐν τῇ στήλῃ ὀφείλοντας τὰ σκεύη τῇ πόλει, ἡ ἀρχὴ παραλαβοῦσα ἀπὸ τῆς προτέρας ἀρχῆς . . . ».

(17) Curt. Anecd. Delphica, κατ' ἀντίγραφα Μυλλέρου.—Rang. II, 903-945. — Vescher, Inser. de Delphes.

(18) Rang. II, 946-952^a.

(19) Bœckh, üb. d. Seewesen d. Athener. — Staatshh. d. Ath. T. II, B' ἐκδοσις. — Rang. II, 2343.

(20) K. Εὐεργ. κ. Μνησιβ. τέλ.

Εἰσὶ δ' αἱ ἐπιγραφαὶ αὗται παραδόσεις κατὰ πενταετηρῶν, ὡς αἱ τῶν ἱερῶν χρημάτων, καὶ ἄρχονται συνήθως οὕτως· «*Τάδε παρελάβομεν σκεύη κτλ. ἐπὶ τοῦ δεῖνο· ἀρχοντος καὶ παρέδομεν*». Διὰ δὲ τὰ προστιθέμενα ἐπὶ τῶν αὐτῶν ἐπιμελητῶν ἀντὶ παρελάβομεν γράφεται ἅπερ παρελάβομεν. Μετὰ ταῦτα δ' ἔπονται οἱ κατάλογοι τῶν σκευῶν, τῶν πλοίων, κτλ.

Ἡ δ' ἑτέρα σπουδαιοτάτη Ἀττικὴ ἐπιγραφή περιέχει τὰς κατὰ ψήφισμα τοῦ δήμου γενομένης συμφωνίας μετὰ τινος μισθωτοῦ (ἐργολάβου), πρὸς ἀνέγερσιν τῶν μακρῶν τειχῶν, εἴτε ἐπὶ Κόνωνος, ἐν Ὀλ. 96, δ', εἴτε ἐπὶ Ἀττάλου, ἐν Ὀλ. 145, ὅτε οἱ Ἀθηναῖοι, βοηθήσαντες τοὺς Ῥωμαίους κατὰ τοῦ Μακεδόνος Φιλίππου (τοῦ Μισορῶμαίου), ἐνικήθησαν ὑπ' αὐτοῦ, καὶ τὰ τεῖχη τῆς πόλεως ἐκρημνίσθησαν. Ἀλλ' ἡ πρώτη ἐποχὴ φαίνεται πιθανωτέρα καὶ ὡς ἐκ τῆς γραφῆς καὶ ὡς ἐκ τοῦ Ἑλληνισμοῦ τοῦ ψηφίσματος, καὶ διότι ἐν στ. 107 μνημονεύνεται ὁ Κόνων. Περιέχει δὲ πᾶσα στ. 125, καὶ ἔστι λίαν ἡκρωτηριασμένη (21). Περίεργος δ' ἐστὶ καὶ ἐπιγραφή τις ἐν Ἐρετρίᾳ εὐρεθεῖσα, καὶ πραγματευομένη περὶ ἀποξηράνσεως τῆς τῇ πόλει παρακειμένης λίμνης.

(21) Rang. II, 771. — Franz, Bullet. d. Inst. d. Rom. 1835. — O. Müller, De monum. Athenarum.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ε΄.

Ἀγωνιστικαὶ ἐπιγραφαί.

Ἀγωνιστικαὶ δ' ἐπιγραφαὶ σώζονται ἐκ τῆς ἐποχῆς ταύτης πολυπληθέστεραι καὶ ποικιλώτεραι τῶν τῆς προλαβούσης, καὶ πηγάζουσιν ἐκ τῶν πλείστων Ἑλληνικῶν πόλεων. Εἰσὶ δ' αὖται ἢ θεατρικαὶ ἢ γυμναστικάί.

Αἱ τοῦ θεατρικοῦ χοροῦ δαπάναι, ἔνθα ἂν ἐπεκράτει τὸ Ἀττικὸν πολίτευμα, ἦσαν δημόσιοι λειτουργίαι, καὶ οἱ μέχρι 3 ταλάντων οὐσίαν κεκτημένοι ὤφειλον, ἐν Ἀθήναις, ν' ἀναλαμβάνωσι τὴν δαπάνην τῶν χορηγιῶν τούτων ἀλληλοδιαδόχως καὶ κατὰ τάξιν, ἥτις ὠρίζετο ὑπὸ τῆς ιδίας φυλῆς· ἐνίοτε δέ, διακρινόμενοί τινες ἐπὶ πλούτῳ καὶ πατριωτικῇ προθυμίᾳ, ἀπαντῶνται καὶ εἰς δύο φυλάς χορηγοῦντες, ὥς ἐν τινι ἐπιγραφῇ ἀττικῇ (1) ἐχορήγει τις εἰς τὴν Πανδιονίδα καὶ εἰς τὴν Ἑρεχθίδα. Ἐπειδὴ ἄρα ἐξ ιδίων καὶ ὑπὲρ τῶν φυλῶν κατέβαλλον πρὸς καταρτισμὸν τοῦ χοροῦ, διὰ τοῦτο ἡ νίκη αὐτοῦ ἀντηνακλᾶτο ἐπ' αὐτοὺς καὶ ἐπὶ τὴν ἐγκαθιστῶσαν αὐτοὺς φυλήν. Ἦν δ' ὁ θεατρικὸς χορὸς ἢ ἀνδρῶν ἢ παίδων, καὶ πάλιν ἢ δραματικὸς ἢ διθυραμβικὸς (κύκλιος), εἰς δὲ τὴν ἀναγκαῖος καὶ ἰδιαίτερος αὐλητῆς.

Τοὺς νικήσαντας λοιπὸν χορηγοὺς πολλάκις ἀνέγραφον αἱ φυλαὶ αὐτῶν, ψηφίζουσαι περὶ τούτου, ὥς βλέπομεν πράττουσαν τοῦτο τὴν Πανδιονίδα ἐν τινι ἐπιγραφῇ (2). Συνήθως ὁμως ἀνέγραφον τὴν νίκην αὐτοὶ οἱ ἴδιοι παρὰ τὸ μέ-

(1) C. I. 216.

(2) C. I. 213.

ρα ἔνθα ἐγένετο (παρὰ τὸ Θέατρον, εἰς τὴν ὁδὸν τῶν Τρι-
πόρων) εἴτε ἐπὶ στήλης ἀπλῶς, εἴτε ἐπὶ μείζονος μνημείου,
εἰ δὲ ἱδρυὸν τὸν τρίπουν, τὸ ἄθλον τῆς νίκης των.

Φέρουσι δ' αἱ τοιαῦται ἐπιγραφαὶ

α'. Ἐνίοτε τὸ ὄνομα τοῦ ἄρχοντος πρὸς δήλωσιν τοῦ
χορόνου.

β'. Τὸ τοῦ χορηγοῦ, μετὰ πατρωνυμικοῦ καὶ δημοτι-
κοῦ· «Ὁ δεῖρα ἐχορήγει», (ἢ «ἀνέθηκε χορηγῶν) νική-
σας . . . ἰδι φυλῇ».

γ'. Τὸ τοῦ διδάξαντος τὸν χορόν, εἴτε ποιητῆς εἴτε μό-
νον χοροδιδάσκαλος ἦν, ἐνίοτε μετ' ἐθνικοῦ, διότι ἐδύνατο
νὰ εἶναι καὶ ξένος, ὡς (3)· «Λυσιάδης Ἀθηναῖος ἐδί-
δασκε».

δ'. Τὸ τοῦ αὐλητοῦ, ἐπίσης διὰ τὸν αὐτὸν λόγον ἐνίοτε
μετ' ἐθνικοῦ, οἷον (4) «Χάρης Θηβαῖος ηὔλει».

Τοιαύτη ἐστὶν ἡ ἐν σχ. 66 ἐπιγραφή, οὕσα ἡ ἐπὶ τοῦ
μνημείου τοῦ Λυσικράτους ἐν Ἀθήναις κεχαραγμένη, ἐξ
'Ολ. 111, β', καὶ ἔχουσα οὕτω (5)· «Λυσικράτης Λυσιθεί-
δου Κικκυρεὺς ἐχορήγει. Ἀναμαρτίς παίδων ἐνίκα·
Θέων ηὔλει. Λυσιάδης Ἀθηναῖος ἐδίδασκεν· Εὐαίνετος
ἦρχε».

Τοιαύτη καὶ ἡ ἐπὶ τοῦ μνημείου τοῦ Θρασύλλου, ὑπὲρ
τὸ Θέατρον τοῦ Βάκχου, ἐξ 'Ολ. 115, α' (6)· «Θράσυλλος
Θρασύλλου Δεκελεεὺς ἀνέθηκε χορηγῶν, νικήσας ἀν-
δράσιν Ἰπποθοντίδι φυλῇ· Εὐῖος Χαλκιδεὺς ηὔλει· Νέ-
αιχμος ἦρχεν· Καρείδημος Σώτιος ἐδίδασκεν»· Ἦν

(3) C. I. 221.

(4) C. I. 219.

(5) C. I. 221.

(6) C. I. 224

δ' ἴσως τὸ ἀντικείμενον τοῦ διθυράμβου τοῦ χοροῦ τούτου τὸ τοὺς Νιοβίδας παριστῶν γλυπτικὸν σύμπλεγμα, τό, κατὰ Πausανίαν(7), ἀνατεθὲν ἐντὸς τοῦ σπηλαίου δὲ ὁ Θρασύλλος διεσκεύασεν εἰς μνημεῖον τῆς θεατρικῆς αὐτοῦ νίκης.

Εἰς μεταγενεστέρας δὲ δεινὰς ἐποχάς, ὅτε ἡλαττώθησαν αἱ ἰδιωτικαὶ οὐσίαι, ἢ καὶ ὁ πατριωτικὸς ζήλος, χορηγὸς φαίνεται αὐτὸς ὁ δῆμος, καταβάλλων ἐκ τοῦ δημοσίου τὴν τοῦ χοροῦ δαπάνην. Τῆς μορφώσεως ὁμοῦ αὐτοῦ καὶ τῆς ἐνασκήσεως τῶν χορευτῶν ἡ ἐπιμέλεια ἀνατίθεται πάντοτε εἰς ἰδιώτην τινά, ὅστις τότε καλεῖται ἀγωνοθέτης, καὶ ἡ νίκη ἀναφέρεται εἰς τὴν φυλὴν δι' ἣν αὐτὸς ἀγωνοθετεῖ.

Τοιαῦται εἰσὶν ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ μνημείου τοῦ Θρασύλλου δύο ἐπιγραφαὶ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ Θρασυκλέους, ἀμφότεραι ἐξ Ὀλ. 127, 6', καὶ φέρουσιν, ἡ μὲν(8): « Ὁ δῆμος ἐχορήγει· Πειθάρατος ἤρχεν· Ἀγωνοθέτης Θρασυκλῆς Θρασύλλου Δεκελεύς. Ἱπποθωντὶς παίδων ἐνίκα· Θεῶν Θηβαῖος ἡῦλει· Πρόνομος Θηβαῖος ἐδίδασκεν », ἐνθα ὁ αὐλητῆς Θεῶν ἐστὶν ἴσως ἕγγονος τοῦ ἐν ἀρχαιοτέρᾳ ἐπιγραφῇ(9) μνημονευομένου ὁμωνύμου, ὁ δὲ Πρόνομος, υἱὸς ἢ ἕγγονος τοῦ περιφήμου μουσικοῦ, ὅστις ἐδίδαξε καὶ τὸν Ἀλκιβιάδην(10), καὶ οὗ μνεῖαν ποιεῖται ὁ Ἀριστοφάνης(11), ὁ δὲ Πausανίας λέγει(12) ὅτι ἴστατο αὐτοῦ ἀνδριᾶς ἐν Θήβαις.

Ἡ δ' ἑτέρα ἐπιγραφή τοῦ Θρασυλλεῖου μνημείου ἔχει οὕτω· « Ὁ δῆμος ἐχορήγει· Πειθάρατος ἤρχεν· ἀγωνο-

(7) Α, 21.

(8) C. I. 225.

(9) C. I. 221.

(10) Ἀθην. Δ, 184. — ΙΔ, 631.

(11) Ἐκκλ. 102.

(12) Θ, 12. — Δ, 27.

έτης Θρασυκλῆς Θρασύλλου Δεκελεεύς. Πανδιονίς ἀν-
 ρῶν ἐνίκα· Νικοκλῆς Ἀμβρακιώτης ἡΰλει· Λύσιππος
 Ἀρκὰς ἐδίδασκεν». Ἐξ οὗ προκύπτει ὅτι ὁ Θρασυκλῆς
 ἀγωνοθέτει ἐν τῷ αὐτῷ ἔτει εἰς δύο φυλάς.

Εἰς ἄλλας δὲ πόλεις ἐχορήγουν πολλάκις πλείονες τοῦ
 νόμος, ὡς ἐν Ὀρχομενῷ (13) ἀπαντῶνται δύο συγχωρηγοῦν-
 τες. Ἀναφέρεται δ' εἰς τὰς ἐπιγραφὰς ταύτας τοῦ Ὀρχο-
 μενοῦ ὁ ἄρχων, ὁ αὐλητής, ὁ ἄδων τὸν διθύραμβον, καὶ
 οἱ τρεῖς ἄνευ πατρωνυμικοῦ ἢ ἐθνικοῦ. Εἰς δὲ τὰς ἐπιγρα-
 φὰς τῶν ἀγωνισαμένων εἰς τὰ Χαρίσια, τὴν ἑορτὴν τῶν
 Χαρίτων (14), φέρεται ὁ ἀγωνοθέτης μετὰ πατρωνυμικοῦ·
 μετ' αὐτὸν δὲ πάντες οἱ μετασχόντες τοῦ ἀγῶνος καὶ νική-
 σαντες, ὁ σαλπιγκτής, ὁ κήρυξ, ὁ ποιητής κτλ., μετὰ πα-
 τρωνυμικοῦ οὗτοι καὶ ἐθνικοῦ, διότι οὗτοι ἦσαν καὶ ξένοι,
 οὐχὶ ὅμως καὶ ὁ ἀγωνοθέτης.

Καὶ ἐτέρου δὲ εἴδους θεατρικῶν ἐπιγραφῶν σώζονται
 ὀλίγα τινὰ παραδείγματα, λείψανα ἀναγραφῶν τῶν τὰ δρά-
 ματα διδασκάντων ποιητῶν καὶ τῶν κυριωτέρων ἢ ὄλων τῶν
 ὑποκριτῶν αὐτῶν, ὡς ὁ Πλούταρχος ἀναφέρει ἐκ τοῦ Ἡρα-
 κλείδου ἀναγραφὴν ἐν Σικυῶνι ποιητῶν καὶ μουσικῶν, καὶ
 τῶν ἀγώνων αὐτῶν. Ἦν δ' ἡ διάταξις τῶν δραματικῶν
 ἀγώνων τοιαύτη· Κατ' ἔτος ἐξελέγοντο ὅ ποιηταὶ ἐκ τῶν
 ὅ φυλῶν (ἐνίοτε ὅμως καὶ εἷς διὰ πλείονας φυλάς)· ἐκ δὲ
 τῶν ἄλλων ὅ φυλῶν ἐξελέγοντο ὅ δικασταί. Ἐπιγραφὴ δέ
 τις ἀττικὴ σωζομένη (15) φαίνεται οὕσα ἀναγραφὴ δραμά-
 των διδασκάντων κατὰ Διονύσια τὰ μεγάλα, διηρημένη εἰς
 στήλας δύο, ὧν ἡ μὲν περιέχει τραγωδῶν, ἡ δὲ κωμωδῶν

(13) C. I. 1579 κτλ.

(14) C. I. 1583, κτλ.

(15) C. I. 231.

ἀναγραφὰς δι' ἔτη πλείονα τοῦ ἐνός, διακρινόμενα διὰ τῶν ἐπωνύμων (στ. 16. *Ἐπὶ Διοτίμου*, ἐξ Ὀλ. 106, γ'). Ἐν ἐκάστῳ δ' ἔτει ἀναφέρονται ὀνόματα πέντε ποιητῶν, εἰς ἃ ἔπεται ἡ μνεία τῆς τάξεως καθ' ἣν ἐκάστου τὸ δράμα ἐκληρώθη, διὰ τῶν συντετμημένων λέξεων πρω. δευ. τρι. προσέτι δὲ τοῦ δράματος ἡ ἐπιγραφή, καὶ τὸ ὄνομα τοῦ πρωτίστου ὑποκριτοῦ μετὰ τῆς συντετμημένης λέξεως ὑπε (κρίνετο), καὶ τῆς προσθήκης τοῦ ἐνίκα εἰς τὰ νικήσαντα δράματα.

Τρία δὲ τεμάχια εὑρεθέντα εἰς τὴν Ἀκρόπολιν (16) μοὶ φαίνονται ἀναγραφαὶ τριλογίας τινός, ἴσως τῆς Ἑλένης τοῦ Εὐριπίδου, περιέχουσαι τὰ πρόσωπα τῶν δραμάτων, τὰ ὀνόματα τῶν ὑποκριθέντων αὐτὰ καὶ τὰ τῶν χορευτῶν. Ἔτερα δὲ δύο (17) εἰσὶ πιθανῶς καταγραφαὶ τῶν διαφόρων δραμάτων δύο ποιητῶν μετὰ τῶν ἐποχῶν καὶ τῶν ἐορτῶν καθ' ἃς ἐδιδάχθησαν, καὶ τῆς τάξεως ἣν εἶχεν ἕκαστον δράμα ἐν τοῖς πέντε.

Καὶ οἱ ἐν τοῖς γυμνικοῖς δ' ἀγῶσιν ἀριστεύοντες ἀνέγραφον οὐχ ἥττον συνήθως τὰς ἰδίας νίκας εἰς τοὺς Θεούς. Καὶ ὅτε μὲν ἀνέθετον τὸν ἑαυτῶν ἀνδριάντα εἰς ὃ μέρος ἐνίκησαν ἢ εἰς τὰς ἰδίας πατρίδας, ὅτε δὲ περιωρίζοντο εἰς ἀπλὴν ἐπιγραφὴν, ἐφ' ἧς ἐχάραττον τὰς εἰκόνας τῶν στεφάνων οὓς ἔλαβον νικητήρια.

Περιέχουσι δ' αἱ τοιαῦται ἐπιγραφαὶ συνήθως τὸ ὄνομα τοῦ νικητοῦ, τὴν τάξιν εἰς ἣν ἀνῆκεν, ἥτοι εἰς ἄνδρας, ἐφήβους ἢ ἀγερείους καὶ παῖδας, καὶ μεταξὺ τῶν παίδων πάλιν τοὺς τῆς α', β' ἢ γ' ἡλικίας (18), τὸ εἶδος τοῦ ἀγῶ-

(16) Rang. II, 1001-1003.

(17) C. I. 229. 230.

(18) C. I. 232.

ος, ἂν ᾦν πάλη, δίαυλος, κτλ., καὶ τὴν ἐορτὴν καθ' ἣν εἰκήσε. Τὰ δύο δὲ τελευταῖα ταῦτα ἀνεγράφοντο πολλάκις ἐπὶ τὸς στεφάνου (19).

Εἰσὶ δὲ τὰ εἶδη τῶν γυμνικῶν ἀγώνων, ὡς ἀπαντῶνται ταῖς ἐπιγραφαῖς, ταῦτα·

Δρόμος, στάδιον, δίαυλος, ἵππιος, δόλιχος.

Πάλη.

Πυγμή.

Παγκράτιον (πάλη μετὰ πυγμῆς).

Δίσκος.

Ἀκόντιον.

Ἄλμα.

Πένταθλον.

Ἱπποδρομίαι

Κέλητι, πωλικῷ ἢ τελείῳ. Ἀνάμπιον. δίαυλον. Πομπικῷ. πολεμιστηρίῳ.

Ζεύγει ἢ ξυνωρίδι ὁμ. καὶ ἀδδηφάγῳ.

Ἄρματι ὁμ.

Ἀποβάτης. Ἡνίοχος ἐκβιβάζων.

Ἀφ' ἵππου ἀκοντίζειν.

Πολλάκις δ' αἱ πόλεις ἀνέγραφον ἐπὶ τῆς αὐτῆς στήλης πάντας τοὺς ἐν τινὶ ἐορτῇ νικήσαντας ἐκ τῶν πολιτῶν αὐτῶν, καὶ τότε αἱ τοιαῦται ἐπιγραφαὶ διαίρουνται κατὰ τὰ εἶδη τῶν ἀγώνων καὶ τὴν τάξιν τῶν νικητῶν (20).

Ἀπαντῶνται δὲ καὶ ψηφίσματα κανονίζοντα τὰ ἄθλα γυμνικοῦ τινος ἀγῶνος, ὡς μέρος σωζόμενον ψηφίσματος ἀττικοῦ (21), περιλαμβάνον διάφορα εἶδη ἀγώνων, μεθ'

(19) C. I. 233-241.

(20) C. I. 232.

(21) Rang. II, 960.

ὑποδιαίρέσεως εἰς τάξεις νικητῶν, μεθ' ἧς ἔπεται ὁ προσδιορισμὸς τοῦ ἄθλου εἰς τοὺς δύο πρώτους ἀριστεύοντας, οἷον· « Παιδὶ πένταθλον νικῶντι ΔΔ ἀμφορεῖς ἐλαίου. III δευτέρῳ », κτλ.

Ἐξέλεγε δ' ἐκάστη φυλὴ ἐν Ἀθήναις κατὰ τοὺς χρόνους τούτους ἀνὰ ἓνα γυμνασιάρχην διὰ τοὺς γυμνικοὺς ἀγῶνας· ὁ δ' ἐκπληρῶν τὴν λειτουργίαν ταύτην χρέος εἶχε νὰ μισθῇ καὶ τρέφῃ τοὺς μέλλοντας ν' ἀγωνισθῶσιν ἐκ τῆς φυλῆς, νὰ διασκευάζῃ τὸν τόπον τοῦ ἀγῶνος, καὶ νὰ προμηθεύῃ τὰς λαμπάδας τῆς λαμπαδοφορίας (λαμπάδος ἢ λαμπαδοδρομίας) εἰς τοὺς ἀγῶνας τῶν πυρφόρων Θεῶν, οἵτινες ἦσαν ἐν Ἀθήναις τὰ Ἡφαίστια, τὰ Προμήθεια, τὰ Παναθήναια, ἔνεκα τοῦ πυρὸς τῆς Ἀθηνᾶς Ἐργάνης, τὰ Βενδίδια καὶ τὰ Πάνια. Ἡ δὲ λειτουργία τῶν Γυμνασιάρχων ἐπὶ λαμπαδοφορίας φαίνεται ὅτι ἐκαλεῖτο ἐνιχχοῦ λαμπαδαρχία (22). Ἦν δ' ἐν Ἀθήναις ὁ λαμπαδικὸς ἀγὼν ἐν Ἀκαδημίᾳ, καὶ εἰς τρεῖς ἀλλεπαλλήλους σειρὰς ἐτάττοντο οἱ διαγωνιζόμενοι. Καὶ οἱ μὲν τῆς ὀπισθίας σειρᾶς, λαμβάνοντες καιομένην λαμπάδα, ἔτρεχον, καὶ ἐκεῖνος εἰς οὗ τὰς χεῖρας ἐσβένυτο, παρέδιδεν αὐτὴν καὶ ὑπεχώρει εἰς τὸν δεύτερον, ἐκεῖνος δ' εἰς τὸν τρίτον, καὶ νικητῆς ἦν ὁ ἀφικνούμενος εἰς τὸ τέρμα μετ' ἀνημμένης λαμπάδος, ἴσως συνδιαγωνιζομένων αὖθις πάντων τῶν ἀφικθέντων. Ἄν δέ τις ὤκνει καὶ ἐβραδυπέρει ἵνα μὴ σβεσθῇ ἡ λαμπὰς του, ἔπαιον αὐτὸν οἱ θεαταί, καταφέροντες πληγὰς πλατείας, τὰς κληθείσας κεραμικάς (23).

Ὁ νικῶν λοιπὸν γυμνασιάρχης, ἐκεῖνος δηλαδή οὗ οἱ ἀγωνισταὶ ἐνίκων, ἐστεφανοῦτο ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ὑπὸ τῶν

(22) Ἀριστ. Πολιτ. Ε, 7, 11.

(23) Πaus. Σχ. Persius. — Ἡσύχ. — Σχ. Ἀριστοφ. Βατρ.

υλετῶν αὐτοῦ, ἢ ὑπὸ τοῦ δήμου (24). Εἰς τὰς τοιαύτας ἐπιγραφὰς ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ὁ νικήσας ἀναφέρεται ἐν ὀνομαστικῇ, (ὁ δεῖνα ἀνέθηκε νικήσας κτλ.) διότι αὐτός, λαβὼν τὸν στέφανον, ἀφιέρου αὐτὸν εἰς τοὺς Θεούς. Ἐνίοτε ἐ γίνεται μνεία καὶ αὐτοῦ τοῦ ἄθλου, οἷον· «ὁ δεῖνα τοὺς ἀπικνοὺς στεφάνους τῷ δεῖνι Θεῷ» (25). Κάτωθι δ' ἀναγράφεται, ἐν ὀνομαστικῇ πολλακίς πάλιν, ὁ στεφανώσας, οἷον· «ὁ δῆμος, οἱ φυλέται», κτλ.

Ἄλλοτε δὲ πάλιν αἱ ἀναγραφαὶ αὗται ἐγίνοντο πρὸς τιμὴν τοῦ γυμνασιάρχου ὑπὸ τῶν ὑπ' αὐτὸν ἀγωνισαμένων (οἱ νέοι, οἱ ἔφηβοι) εὐγνωμονούντων, ἢ ὑπὸ τῶν φίλων αὐτοῦ (26).

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΣΤ'.

Ἀναθηματικαὶ ἐπιγραφαί.

Καὶ ἐκ τῶν ἀγωνιστικῶν ἐπιγραφῶν πολλαὶ ἦσαν, ὡς ἀνωτέρω, ἀναθηματικάι, ὅτε ὁ νικήσας ἀνετίθει τὸ ἄθλον αὐτοῦ εἰς τοὺς Θεούς.

Ὡς δ' οἱ καλῶς ἀγωνιστάμενοι, οὕτω καὶ οἱ καλῶς ἄρξαντες ἐστεφανοῦντο ὑπὸ τοῦ δήμου, καὶ τὸν στέφανον ἐξ εὐσεβοῦς αἰσθημάτων ἀνέθετον καὶ αὐτοὶ εἰς τοὺς Θεούς. Γνωστὸν δ' ὅτι νόμος ἀπηγόρευεν ἐν Ἀθήναις νὰ στεφα-

(24) C. I. 253.

(25) C. I. 2348.

(26) Rang. II, 1005.

νωθῇ ἡ Βουλὴ ἂν δὲν εἶχεν αὐξήσει ἐπὶ τῆς ἀρχῆς αὐτῆς τὴν ναυτικὴν τῆς πόλεως δύναμιν. Ἄλλως δὲ στέφανος ἀπενέμετο καὶ εἰς αὐτὴν καὶ εἰς τοὺς ἐννέα ἄρχοντας τοὺς καλῶς τὴν ἀρχὴν διαχειρησαμένους, καὶ εἰς τοὺς στρατηγούς καὶ ἄλλους ἐπισήμους δημοσίους λειτουργούς.

Ὁ δὲ τύπος καθ' ὃν οὗτοι ἀφιέρουν τοῖς Θεοῖς ὃν ἔλαβον στέφανον ἔχει οὕτως ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ· « Ὁ δεῖνα εἰς τὴν δεῖνα ἀρχὴν (στρατηγὸς κτλ.) αἰρεθεὶς (ἢ χειροτονηθεὶς), ἢ τὴν δεῖνα ἀρχὴν ἄρξας (στρατηγήσας, θεσμοθετήσας) ἐπὶ τοῦ δεῖνος ἄρχοντος ἀνέθηκε ». Τῶν δὲ στεφανωσάντων αὐτὸν τὸ ὄνομα ἔπεται συνήθως ἐντὸς στεφάνου·

ἢ ἄλλως : στεφανωθείς ὑπὸ τοῦ δήμου ἀνέθηκε.

Πλὴν ὅμως τούτων, καὶ πολλὰ ιδιωτικῆς εὐλαβείας ἀνέκειντο ἀναθήματα, ἢ ἀνδριάντες τῶν ἀνατιθέντων, ἢ ἀγάλματα τῶν Θεῶν εἰς οὓς ἐγίνετο ἡ ἀνάθεσις, ἢ γλυπτικὰ συμπλέγματα ἢ ἀνάγλυφα· καὶ τότε ἢ εἰς τὴν βάσιν αὐτῶν, ἢ καὶ ἐπὶ τῶν ιδίων, ἂν φερ' εἰπεῖν ᾗσαν ἀγγεῖα, ἢ ἐπὶ τῶν βράχων εἰς ὧν τὸ κοίλωμα ἀπετίθεντο, ἐπεγράφετο

καὶ ἀνάθεσις, ἥς οὗτοι ἦσαν οἱ ἀπλούστεροι τύποι· «Ὁ δεῖνα
 τὸν δεῖνι Θεῷ ἀνέθηκεν (ἀνήγειρε, ἰδρύσατο ἂν ἦτο βω-
 μῆς, ἀφιέρωσε, καθιέρωσεν, ἐνεχείρισεν, ἐτέλεσεν, ὅπερ
 νεώτερον)». Ἐνίοτε δὲ μετὰ μνείας καὶ τοῦ ἀναθήματος·
 «ὃν κίονα, τὴν κρήνην», καὶ ἄλλοτε προσθήκη ὅτι ἡ
 ἀνάθεσις ἐγένετο ὑπὲρ ἄλλου, ἦτοι χάριν ἄλλου, οἷον· «ὑπὲρ
 τῆς πόλεως, ὑπὲρ τοῦ Βασιλέως Πτολεμαίου». Ὑπὸ δὲ
 τὴν ἐπιγραφὴν προστίθεται πολλάκις καὶ τὸ ὄνομα τοῦ καλ-
 λιτέχνου· «Ὁ δεῖνα ἐποίησεν», ἢ «ἐποίει».

Καὶ αἱ πόλεις δ' ἀνήγειρον ἀνδριάντας, ἢ ἐπέτρεπον τὴν
 ἀνέγερσιν αὐτῶν εἰς τοὺς εὐεργετήσαντας ἢ ἄλλως τιμή-
 σαντας αὐτάς. Ἀλλὰ καὶ οἱ ἀνδριάντες οὗτοι, καὶ ὅσάκις
 ῥητῶς τοῦτο δὲν ἀναφέρεται, ἐθεωροῦντο πάντοτε ὡς τοῖς
 Θεοῖς ἀνατεθειμένοι(1). Πρὸ τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέ-
 μου δ' ἐν Ἀθήναις κυρίως μόνον εἰς τοὺς ἐν ἀγῶσι νικῶν-
 τας ἰδρύοντο ἀνδριάντες, διὰ δὲ πολιτικὴν ἀρετὴν ἦσαν
 σπανιώτατοι, καὶ μόνον εἰς τοὺς τυραννοκτόνους, καὶ ἔπειτα
 εἰς τὸν Κίμωνα ἀνηγέρθησαν. Εἰς τιμὴν δὲ τῶν λοιπῶν τῆς
 πόλεως εὐεργετῶν ἴστατο Ἑρμῆς μετ' ἐπιγραμμάτων (2).
 Ἐπὶ τῆς παρακμῆς ὁμῶς τῆς πόλεως ἐγένετο ἐξ ἐναντίας
 κατὰχρησις ἀνδριάντων τιμητικῶν ἢ ἐπικηδείων, εἴτε δη-
 μοσίᾳ δαπάνῃ, ἢ μόνον κατ' ἄδειαν τοῦ δημοσίου, ψηφί-
 σματι τῆς Βουλῆς, ἀναλώματι δ' ἑαυτῶν, ἐκ τῶν ιδίων,
 τοῖς ἰδίοις ἀναλώμασι, κτλ., ἢ δαπάνῃ τῶν περὶ αὐτούς,
 (προσδεξαμένου τὸ ἀνάλωμα τοῦ. . ., ἐπιμεληθέντος τῆς
 ἀναστάσεως, ἢ ποιησαμένου τὴν ἀνάθεσιν τοῦ. . .). Εἶ-
 χον δ' ὑπὸ τοὺς τοιούτους ἀνδριάντας αἱ ἐπιγραφαὶ συνή-
 θως οὕτω· Ὁ δῆμος (ἢ ἄλλη τις ἀρχὴ) τὸν δεῖνα ἀρε-

(1) Welck. Syll. Σ. 196.

(2) Αἰσχ. Κ. Κτησ. 80. — Δημ. Κ. Λεπτ. 93. — Πλούτ. Κίμ.

τῆς ἔνεκεν (ἢ δι' οἷαν δῆποτε ἄλλην αἰτιολογίαν τῆς ἀναθέσεως)· ἢ, ἐπὶ ιδιωτικῶν. Ὁ δεῖρα τὸν δεῖρα (ἀνέστησεν ἢ ἀνέθηκεν).

Ἐνίοτε δ' ὑπὸ τοὺς ἀνδριάντας, ἢ παρὰ τὰ ζώδια τινῶν ἀναγλύρων τίθενται καὶ τὰ ὀνόματα τῶν παριστωμένων, εἰς ὀνομαστικήν, ὡς Θησεύς· Σώσιππος Ναυαρχίδου· ἢ εἰς γενικήν. Ἀμρότεραι ὁμῶς αἱ πτώσεις πολλάκις δηλοῦσι καὶ τὸν ἀναθέντα, οἷον· Ὁ δῆμος (ἀνέθηκε).—Βασιλέως Πτολεμαίου Θεοῦ εὐεργέτου (τὸ ἀνάθημα) (3).

Ἐνίοτε, μάλιστα εἰς μεταγενεστέρους χρόνους, προσετίθετο εἰς τὰς ἀναθηματικὰς ἐπιγραφὰς καὶ ἡ ἐποχὴ τῆς ἀναθέσεως, δηλουμένη διὰ τοῦ Ἐπωνύμου, ἢ ἄλλου τινος ἄρχοντος ἢ ἱερέως.

Πολλάκις δ' αἱ ἀναθέσεις ἐγράφοντο καὶ ἐμμέτρως, καὶ ἀπαντῶνταί τινες ἔχουσιν μέρος ἑμμετρον καὶ μέρος πεζόν, τὸ κύριον ὄνομα συνεχῶς μόνον ἐκτὸς τοῦ μέτρου, οἷον(4).

Φόρμης ἀνέθηκε

Ἀρχὰς Μαινάλιος, νῦν δὲ Συρακούσιος.

Ἀρ' οὗτο δ' ὁ Ἀλέξανδρος ἐπεκλήθη Θεὸς Ἀμμων, οἱ διάδοχοι αὐτοῦ, κακόζηλοι μιμηταὶ καὶ τῶν ἐλαττωμάτων αὐτοῦ, ἐδέχοντο ἐπίσης τίτλους πομπώδεις. Οὕτως ὁ Ἀντίγονος καὶ ὁ Δημήτριος ὠνομάσθησαν Θεοὶ Σωτῆρες, καὶ οἱ λοιποὶ, Θεοί, καὶ Σωτῆρες, καὶ προσελάμβανον ἐπίθετα ἐκτράζοντα τὰς ἀρετὰς ὧν μάλιστα ἐστεροῦντο, ἐπιλεγόμενοι Εὐεργεταὶ καὶ Φιλοπάτορες καὶ Φιλίδεσφοι. Καὶ πρὸ πάντων ἐθαφιλεύοντο αὐτοῖς οὗτοι οἱ τίτλοι καὶ ἄλλοι εἰς τὰς ἀναθηματικὰς αὐτῶν ἐπιγραφὰς, οἷον· Ὁ δῆμος ὁ Θηραίων ὑπὲρ Βασιλέως Πτολεμαίου καὶ Βασιλίσσης

(3) C. I. 2271.

(4) Παυσ. Ε, 27.

Κλεοπάτρας, Θεῶν φιλομητόρων, καὶ τῶν τέκνων αὐ-
τῶν, Διονύσῳ.

Ἐνίοτε τ' ἀναθήματα ἐγίνοντο κατ' εὐχὴν (τάξιμον), δι'
ἀλλαγὴν ἀπὸ τινος κινδύνου. Τότε δ' ἐπιγράφεται· « Ὁ
δεῖνα τῷ δεῖνι Θεῷ εὐχὴν », ἢ « Εὐξάμενος εὐχὴν ἀνέ-
θηκε », ἢ μόνον εὐξάμενος ἀνέθεσε, ἢ ἐνίοτε καὶ εὐχὴν
ἐποίησεν, ἢ εὐχῆς χάριν.

Εἰς δὲ τὰ εὐχαριστήρια· « Ὁ δεῖνα τῷ δεῖνι Θεῷ εὐχα-
ριστήριον », ἢ « χαριστήριον », ἢ « εὐχαριστῶν » (ἀνέ-
θηκε). Ἡ καὶ μόνον « εὐχαριστῶ ». Τινὰ δ' ἐπιγράφονται
ὡς γενόμενα κατ' ἐντολὴν δοθεῖσαν ἐν ὀράματι ἢ ἐν ὀνείρῳ,
κατὰ κέλευσιν Θεοῦ, κατὰ πρόσταγμα, ἐξ ἐπιτάγματος,
ἐξ ἐγκελεύσεως, ἢ κατὰ μαντείαν (5).

Ἐνίοτε δὲ γίνονται ἀναθήσεις, οἰκοδομῶν μάλιστα, καὶ
εἰς πόλεις, δήμους, κτλ. οἶον (6)· « Τὸ ἐπιστήλιον καὶ
τὸν ἐπ' αὐτοῦ κόσμον τῷ δήμῳ »· καί (7)· « Τὴν στοὰν τῇ
πατρίδι - « Θεοῖς Σωτῆροι » (Πτολεμαίῳ καὶ Βερενίκῃ), κτλ.

Οἱ εἰς ἱερὸν δέ τι παρὰ γινόμενοι ἔγραψον πολλάκις ἐπ'
αὐτοῦ ἢ τῶν παρὰ κειμένων βράχων τὸ ἑαυτῶν ὄνομα, λα-
τρείας χάριν, ἢ ἀπλῶς, ὡς εἰσὶν αἱ ἀρχαῖκαὶ Θηραῖκαὶ ἐπι-
γραφαὶ παρὰ τῷ ναῷ τοῦ Ποσειδῶνος, ἢ, μεταγενεστέ-
ρως, οὕτω· « Ὁ δεῖνα παραγενόμενος ἢ ὁ δεῖνα ἦλθον,
ἢ ὁ δεῖνα εὐξάμενος, ἢ καὶ εὐχῆς χάριν. Ἄλλοτε δ' ἐπέ-
γραψον ὅτι ἐν τῷ ἱερῷ ἐμνήσθησάν τινος τῶν οἰκείων των,
οἶον· « Ἐμνήσθη Τρύφων παρὰ τοῖς Διοσκούροις » (ἐν
Ἡπείρῳ) (8). Καὶ (9) « Ὀνήσιμος ἐμνήσθη τῆς ἀδελφῆς

(5) Πaus. Γ, 18. — C. I. 2304 κτλ.

(6) C I 2751.

(7) C. I. 1459.

(8) C. I. 1826.

(9) C. I. 516.

Χρήσιμος (ἐν Σουνίῳ). Ἰδίως δὲ τὰ τοιαῦτα ἀπαντῶνται εἰς τὰ ἱερὰ τῆς Αἰγύπτου καὶ Νουβίας, ἔνθα συνεχῶς προσγράφεται καὶ « προσεκύνησα » ἢ « προσκύνημα » (ἑαυτοῦ ἢ ἄλλου). Εἰς δὲ τὰς σύριγγας τῶν Αἰγυπτιακῶν Θηβῶν ἀπαντῶνται ἢ μόνον κύρια ὀνόματα, ἢ ὁ δεῖνα ἐθαύμασα, ἢ θεασάμενος (ἢ ἱστορήσας) ἐθαύμασα· καὶ ἐπὶ τοῦ Μεμνωνίου· Ἦκουσα (ἢ ἠκούσαμεν) Μέμνωνος, πολλάκις καὶ τῇ προσθήκῃ μεμνημένος (ἢ ἐμνήσθην) τοῦ δεῖνος, καὶ ἄλλοτε καὶ τῆς ἐποχῆς. Εἰσὶ δὲ τὰ πλεῖστα τούτων μεταγενεστερα.

Τινὲς δ' ἐπιγραφαί, μάλιστα τῶν ἐσχάτων χρόνων, ἐγράφοντο καὶ εἰς ἀνάμνησιν φιλικῆς σχέσεως μεταξὺ δύο ἢ περισσοτέρων, τιθεμένων τρόπον τινὰ ὑπὸ τὴν προστασίαν τῶν Θεῶν, κατὰ τὸν τύπον τοῦτον συνήθως· « Τοῦ δεῖνος καὶ δεῖνος φιλία », ἢ « τῶν δείνων φιλία, συμβίωσις ». Ἐπιγραφαὶ δὲ φιλορρονητικαὶ ἢ ἐρωτικαὶ ἐγράφοντο καὶ ἐπὶ διαφόρων σκευῶν καὶ κεραμίνων ἀγγείων, ἢ ἀπλῶς ἢ λέξεις καλός, καλή, καλέ, ἀναφερομένη εἰς ὃν τὸ σκεῦος προσφέρεται· ἢ, ὁ δεῖνα καλός, ἡ παῖς καλή, καλὸς ὁ παῖς. Σπανίως καὶ « Καλὴ δοκεῖς » ἢ « ὁ δεῖνα τῷ δεῖνι καλὸς δοκεῖ ». Ἐπὶ μεταγενεστέρου ἀγγείου· « Φῶς μου Θεανῶ ».

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ζ΄.

Ἐπιτάφιοι ἐπιγραφαί.

Ἐπιτάφιοι δέ, ὡς ἐκ τῆς προλαβούσης ἐποχῆς ἀπαν-
τῶνται καὶ ἐξ αὐτῆς περιληπτικοὶ τῶν ἐν πολέμῳ πεσόν-
των, διηρημένοι ἐπίσης κατὰ φυλὰς καὶ δήμους, καὶ ἐξ
αὐτῶν κυρίως διδασκόμεθα τὴν εἰς τὰς φυλὰς κατανομήν
τῶν δήμων (1).

Διάφοροι δ' αὐτῶν εἰσὶν οἱ πολλάκις ἀπαντώμενοι στρα-
τιωτικοὶ κατάλογοι, ἴσως καταγραφαὶ ἐθελοντῶν, οἷα ἡ ἐν
Κώπαις (Τοπόλια) τῆς Βοιωτίας(2), ἀρχομένη οὕτω· « Τοῦ
δεῖνος ἀρχοντος, οἷδε ἀπεγράψαντο ἐν ὀπλίταις πολε-
μαρχιόντων τῶν δεῖνα, γραμματίδδοντος τοῦ δεῖνος. Εἰς
ἄλλας δ' ὁμοίας ἐπιγραφας μνημονεύεται ὁ Ἴππαρχος, καὶ
εἰς τὰς τῶν ἐλασσόνων πόλεων ὁ Μωραγός, καὶ οἱ Ἰλαρ-
χοι, οἱ διοικοῦντες μίαν μόνην Ἰλην ἱππικοῦ, καὶ ἀντιστοι-
χοῦντες πρὸς τοὺς τῶν Ἀθηναίων Μοιράρχους.

Τινὲς δὲ τῶν ἐπιταφίων εἶχον χαρκκτῆρα ἀναθηματικόν,
ὅτε ἀνέθετον τοῖς Θεοῖς τὸν ἐπὶ τοῦ τάφου ἱστάμενον ἀν-
δριάντα τοῦ ἀποθανόντος, ἢ ἄλλο τι μνημεῖον αὐτοῦ..

Ἐγράφοντο δ' οἱ κυρίως ἐπιτάφιοι κατὰ τοὺς χρόνους
τούτους τὸ πρῶτον ἐπὶ στηλῶν τετραγώνων, ἄνωθεν κο-
σμουμένων δι' ἀπλοῦ κυματίου, ἢ δι' αἰτώματος, ἢ διὰ
φύλλων ἀκάνθης, ἢ δι' ἀναγλύφων παριστάντων ἀποχω-
ρισμὸν τῶν συγγενῶν, ἢ ἐπιτάφιον δεῖπνον, ἢ τὴν εἰς
ἄδου κάθοδον (ἵππον καὶ ὄφιν), ἢ ἐνίοτε καὶ τὸν τρόπον

(1) C. I. 172. — R. II, 1281 κτλ.

(2) C. I. 1574. 1575.

τοῦ θανάτου (3). Πολλάκις δὲ τ' ἀνάγλυρα ταῦτα καταλαμβάνουσιν πᾶσαν τὴν στήλην, καὶ ἡ ἐπιγραφή προστίθεται μόνον περὶ ἑργῶς ἢ καὶ παραμελεῖται.

Προσέτι δ' ἐπεγράροντο ἐπιτάφιοι, καὶ μετ' ἀναγλύρων, εἰς βωμούς, κάλπας, λίθινα ἀγγεῖα, λάρνακας, ἢ ἐπὶ βράχων ἐν οἷς ἦσαν οἱ τάφοι λελαξευμένοι.

Ἀξιόλογον παράδειγμα ἐπιταφίου ἀναγλύρω κεκοσμημένου ἐστὶν ὁ ἐν Κεραικῷ τῶν Ἀθηναίων εὐρεθεὶς, κεχαραγμένος δ' ἐπὶ βάρους φέροντος ἀνδρόμηκες καὶ ὠραῖον ἀνάγλυρον ἱππέως πεζὸν καταβάλλοντος. ἔχει δ' ὁ ἐπιτάφιος, κατὰ τὸ σελ. 67, οὕτω· « Δεξίλεως Λυσανίου Θορίκιος. Ἐγένετο ἐπὶ Τεισάνδρου ἄρχοντος· ἀπέθανε ἐπ' Εὐβουλίδου, ἐν Κορίνθῳ τῶν πέντε ἱππέων ». Καὶ Τεισανδρος μὲν ἄρχων οὐδαμοῦ μνημονεύεται, Πείσανδρον δὲ μὴ ἀναφέρει ὁ Διόδωρος (4), ἄρξαντα ἐν Ὀλ. 91, γ', ὥστε ἢ ἐπὶ τοῦ λίθου, ἢ ἐν τῷ κειμένῳ τοῦ ἱστορικοῦ τὸ ὄνομα φέρεται ἐσφαλμένως. Ὁ δ' Εὐβουλίδης ἤρξεν ἐν Ὀλ. 96, γ' (5), ὥστε ὁ Δεξίλεως ἦν ἐτῶν 25 ὅτε ἀπέθανεν, ὅτε δηλαδὴ ἔπεσεν ἐν πολέμῳ εἰς Κόρινθον. Ἦν δ' ὁ πόλεμος οὗτος « ἡ μεγάλη μάχη πρὸς Λακεδαιμονίους ἢ ἐν Κορίνθῳ », ἧς μνημονεύει ὁ Δημοσθένης (6), καὶ ἦν περιγράφει ὁ Ξενοφῶν (7).

Ἦσαν δ' οἱ ἀρχαιότεροι ἐπιτάφιοι ἀπλοῖ, τὸ ὄνομα συνήθως μόνον ἔχοντες μετὰ τοῦ πατρωνυμικοῦ, καὶ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον καὶ τοῦ ἐθνικοῦ, οἷον· « Πολυκράτης Νίκω-

(3) Ἴδ. τὴν περὶ τάφων τῶν ἀρχαίων Γερμανικὴν πραγματείαν τοῦ Κ. Περδάνογλου, καὶ τὴν συλλογὴν τῶν ἐπιταφίων τοῦ Σ. Κουμανούδου.

(4) ΙΓ, 7.

(5) Διόδ. ΙΔ, 85. — Λυσ. ΙΘ, Σ. 154, 27. — Ἀριστ. Ἰδ. Τ. Β, Σ. 286.

(6) Π. Λεπτ. 472.

(7) Ἑλλ. Δ, 2, 9-23.

«*Ἀγγελῆθεν*» (8). Ἐνίοτε δὲ πολλῶν μελῶν τῆς οἰκογενείας μνημονεύονται ὀνόματα ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ λίθου, διότι, ὡς ἐν τῷ Κεραμικῷ πολλαχοῦ φαίνεται, αἱ οἰκογένειαι οὐ σπανίως ἐθάπτοντο ἐν κοινοῖς τάφοις, ἧ, οἱ εὐπορώτεροι ἐν γυναικί πολλαχὺς διὰ τοίχου διηρημένῳ καὶ περιέχοντι τοὺς τάφους τῶν ἀμέσων συγγενῶν. Τοιοῦτο παράδειγμα τάφου κοινοῦ ὃ ἐν Ἀμαρυσίῳ «*Πολυκλῆς Ἀθμονεύς Σωστράτη Μορσίμου Ἀλωπεκῆθεν. Πολυκράτης*».

Ἄλλοτε δέ, μετὰ τὸ ὄνομα εἰς ὀνομαστικὴν ἢ κλητικὴν, τίθεται ἡ λέξις *Χαῖρε*. Οἱ δὲ Σικυῶνιοι ἰδίως, κατὰ Πανσάνην(9), «*τὸ μὲν σῶμα γῇ κρύπτουσι· λίθου δὲ ἐποικοδομήσαντες κρηπίδα, κίονας ἐφισιῶσι, καὶ ἐπ' αὐτοῖς ἐπίθεμα ποιοῦσι κατὰ τοὺς αὐτοὺς μάλιστα τοὺς ἐν τοῖς ναοῖς. Ἐπίγραμμα δ' ἄλλο μὲν ἐπιγράφουσιν οὐδέν, τὸ δὲ ὄνομα ἀφ' ἑαυτοῦ καὶ οὐ πατρόθεν ὑπειπόντες, κελεύουσι τὸν νεκρὸν χαίρειν*».

Τῶν Βοιωτικῶν δὲ καὶ Φωκιῶν ἐπιταφίων ὁ συνηθέστερος τύπος ἦν «*ἐπὶ τῷ δεῖνι*», συνήθως ἄνευ πατρωνυμικοῦ, ἢ καὶ μόνον τὸ ὄνομα εἰς δοτικὴν.

Πολλοὶ δ' ἐπιτάφιοι ἐγράφοντο καὶ ἐμμέτρως, ἐνίοτε προστιθεμένων εἰς τοὺς στίχους ἐν πεζῷ λόγῳ τῶν ῥηθέντων τύπων. Εἷς τινὰς δὲ τὸ μέτρον φαίνεται ὅλως ἡμελημένον, καὶ σχεδὸν τυχαῖον. Οἱ δ' ἐκ προμελέτης στιχηροὶ γνωρίζονται ἔκ τε τῆς γλώσσης καὶ ἐκ τῆς συντάξεως, οἷον ἡ ἐν Ἀθήναις αὕτη εὐρεθεῖσα·

«*Ὦντως δίζεαι, ξένε φίλτατε, τίς, πόθεν εἰμί;
Κῶς μὲν μοι πατρίς ἐστίν, ἐγὼ δ' ὄνομα Νειχομήδης,
Μουσάων θεράπων, ἄδων θυμέλαισιν Ὀμήρῳ.
Δόξαις ἐγγελάσας, περίκειμαι νήδυμον ὕπνον*».

(8) C. I. 548.

(9) B, 7.

(10) Rang. II, 2200. — C. I. 863^b.

Ἦν δ' αὖτη ἐπιτάφιος ῥαψωδοῦ τινος Κώου, ψάλλοντος τοῦ Ὀμήρου τὰ ἔπη. Ἐν τούτοις ἐν τῷ δευτέρῳ στίχῳ οὐδὲ τὸ μέτρον ἔρρωται ἐντελῶς, οὐδ' ἡ σύνταξις, διότι ὁ προτελευταῖος ποῦς . . . *μα Νεικο* . . . ἐστὶν ἀντὶ δακτύλου ἀμφίβραχυσ. Συνέβη δὲ τοῦτο ἔνεκα τοῦ κυρίου ὀνόματος ὃ ὁ ποιητὴς τοῦ ἐπιταφίου ἠθέλησε νὰ εἰσβιάσῃ εἰς τὸ μέτρον. Ἀλλαχοῦ δ' ἀπαντῶνται ἑξάμετροι (ἐνίοτε καὶ ἐπτάμετροι), ἀναμεμιγμένοι μετ' ἰάμβων, ὡς (11).

Ἐνθάδε τὴν ἀγαθὴν καὶ σώφρονα γαί' ἐκάλυψεν
Ἀρχεστράτην, ἀνδρὶ ποθεινοτάτην.

Ἀξίωσιν δὲ μετρικῆς συνθέσεως, οὐχὶ δὲ μέτρον ἀληθὲς ἔχει ὁ ἐπόμενος ἐπιτάφιος ἐκ Πειραιῶς (12): « *Καὶ ζῶσα πλούτου πατρικοῦ μέρος εἶχον ὁμοίως τὴν αὐτῶν φιλίαν, καὶ χρήματα ταύτην νόμιζον, οὐδένα λυπήσασα, τέκνων δ' ἐπιδοῦσα τέκνα, τῆς κοινῆς μοίρας πᾶσιν ἔσχον τὸ μέρος . . . στράτη Μελινῶ . . . ρος Ἀναφλυστίου* ». Καὶ ἡ ἀνωμαλία τῆς συντάξεως (αὐτῶν, ἀντὶ τῶν γονέων), καὶ τὸ ἀναύξητον νόμιζον, ἐμφαίνει μετρικὴν σύνταξιν· καὶ ὁμοῦς μέτρον δὲν ὑπάρχει. Ἡ δὲ γυνὴ φαίνεται παραδόξως ἔχουσα δύο ὀνόματα. . . *στράτη καὶ Μελινῶ*.

Κατὰ τοὺς μεταγενεστέρους δέ, πτωχοτέρους εἰς ἐπινοίας χρόνους, ἀρχαῖα ἐπιτάφια ἐνίοτε ἀντεγράφοντο εἰς νεωτέρους τάφους μετ' ὀλίγων, τῶν ἀναγκαίων νομιζομένων, ἀκρίτως δ' ἐνίοτε γινομένων μεταβολῶν (13). Εἰς τινὰς δὲ τάφους ἀπαντῶνται καὶ πολλὰ ἐπιτάφια ἐπιγράμματα τοῦ αὐτοῦ νεκροῦ (14).

(11) *Diar. arch. Hall. 1837, p. 118, 11, 5.*

(12) *Rang., II, 2205.*

(13) *Ἀνθ. Παλ. IA, 8. — Welek. Syll. Σ. 91*

(14) *Welek. Σ. 23.*

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Η'.

Ἰδιαίτεραι ἀναγραφαί.

Ἀπαντῶνται δ' ἐκ ταύτης καὶ τῆς ἐπομένης ἐποχῆς καὶ
 τινες ἐπιγραφαὶ ἀναγραφόμεναι, ὡς φαίνεται, εἰς ἰδιωτικὴν
 χρῆσιν, οἷον ἱστορικαὶ ἀναμνήσεις, περὶ ὧν αἰνίττεται ὁ
 Πολύβιος, λέγων(1)· « Ἀλλ' ἔνιοι τῶν πραγματευομένων,
 οὐδὲ ἐφ' ὅσον οἱ τὰ κατὰ καιροὺς ἐν ταῖς χρονογραφίαις
 ὑπομνηματιζόμενοι πολιτικῶς εἰς τοὺς τοίχους, οὐδ' ἐπὶ
 τοσοῦτον μνησθέντες, πάσας γρασὶ τὰς κατὰ τὴν Ἑλλάδα
 καὶ βάρβαρον περιειληφέναι πράξεις ». Τοιοῦτον χρονο-
 γραφικὸν ὑπόμνημα εἰς τοὺς τοίχους ἦν τὸ Πάριον ἢ Ὁξώ-
 νιον ἢ Ἀρουνδέλιον μάρμαρον, ἢ χρονικόν, τὸ εὑρεθὲν
 ἐν ἔτει 1627 ἐν Πάρῳ, ὅθεν ἀρχαιοκάπηλοι τῆς Σμύρνης
 ἐπώλησαν αὐτὸ εἰς τὴν ἀγγλικὴν οἰκογένειαν Arrundel and
 Surry. Παρ' αὐτῇ δ' ἐπὶ τῶν ἐμρυλίων ταραχῶν κατεθραύ-
 σθη, καὶ τὸ ἥμισυ σχεδὸν αὐτοῦ ἐνφκοδομήθη ὡς ἀπλοῦς
 λίθος εἰς τὴν ἐστίαν τῆς οἰκίας, τὸ δ' ἕτερον ἥμισυ, κατὰ
 μέγα μέρος ἐξαλειφθὲν, ἐδωρήθη ὑπὸ τοῦ Ἑρρίκου Ὁδάρ-
 δου (Ἀρρουνδέλου) εἰς τὸ Ὁξώνιον (Oxford) πανεπιστήμιον.
 Εὐτυχῶς ὁμως τὸ ὅλον εἶχεν ἤδη ἀντιγραφῇ ἐν ἔτει 1628
 ὑπὸ J. Seldenus, καὶ κατ' αὐτοῦ τὸ ἀντίγραφον ἐξεδόθη
 μετὰ πάσης ἀκριβείας ἐπὶ τέλους ὑπὸ τοῦ Βοικχίου. Συνέ-
 κειτο δὲ πᾶσα ἡ ἐπιγραφή, ὅτε εὑρέθη, ἐκ στίχων 93, καὶ
 ἔστι πίναξ χρονολογικός, εἰς χρῆσιν ἰδιώτου πιθανῶς χα-

(1) Ε, 33.

ρχοί, τῶν πρωτίστων συμβάντων τῆς ἱστορίας ἀπὸ Κόδρου μέχρις Ὀλ. 129, α'.

Τοιοῦτοι καὶ ἄλλοι δύο κατάλογοι ἱστορικῶν συμβάντων, κατεργόμενοι μέχρι Ῥωμαίων, διατηροῦνται ἐν τῷ Βρετανικῷ Μουσείῳ (2).

(2) Rev. Archéol. 2e Année.

